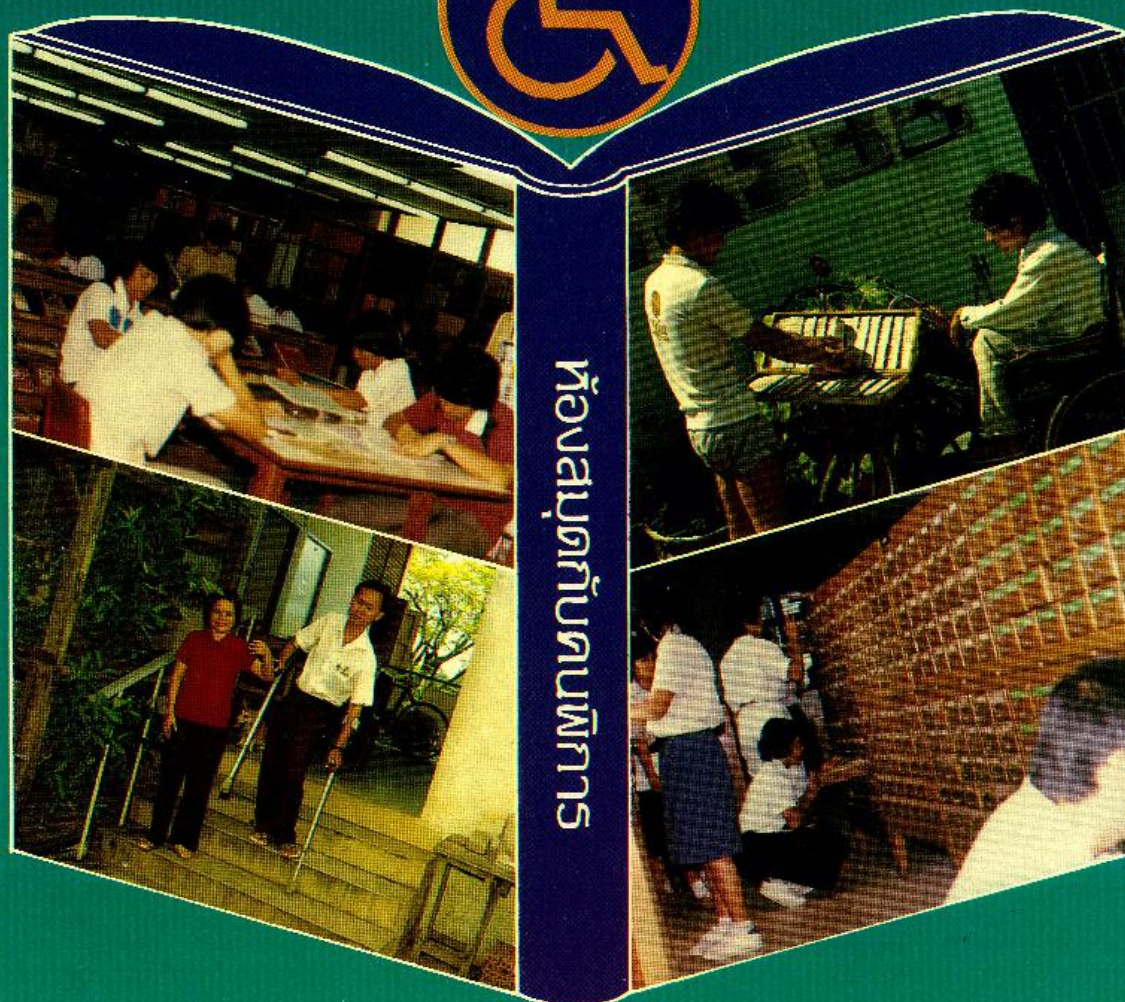




ห้องสมุดกับคนพิการ

ข ว า ร ส า ร

ห้องสมุด

T.L.A. Bulletin

๑

ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๓๑



ISSN 0857-0086

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รายนามคณะกรรมการบริหารประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๑

นางแม่นมาส ขวลิต	นายกสมาคม
นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ	อุปนายกคนที่ ๑
นางวิภา โกยสุขโข	อุปนายกคนที่ ๒
ม.ล.จ้อย นันทวัชรินทร์	เหรัญญิกคนที่ ๑
นางนงลักษณ์ สุวรรณกิจ	เหรัญญิกคนที่ ๒
นางสาวสุภัทรา ฉัตรเงิน	บรรณารักษ์
นางจรี อุกุศลรัตน์	ปฏิคม
นางวรรณิ ศิริสุนทร	นายทะเบียน
นางผ่องพันธ์ รัตนภูษิต	ประธานแผนกวิเทศสัมพันธ์
นางสาวสอางศรี พรสุวรรณ	ประธานแผนกวิชาการ
นางบุญพา วิศวไพศาล	ประธานแผนกประชาสัมพันธ์
นายชลัช ลียะวิช	ประธานแผนกวารสาร
นายจุมพจน์ วณิชกุล	ประธานแผนกจัดพิมพ์
นางสุนทรี หังสสุต	ประธานแผนกนิเทศห้องสมุด
นายสุรพร กุลศิริชัยวัฒน์	ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา
นางธารา กนกมณี	ประธานแผนกแลกเปลี่ยน หนังสือและสิ่งพิมพ์
นางสาวเพ็ญศรี กิ้วยสุวรรณ	ประธานแผนกมาตรฐานห้องสมุด
นางกาญจนา สุนสวัสดิ์	ประธานแผนกหาทุน
นางสาวกาญจนา โสภโคตร	กรรมการ
นายโกวิท วรพิพัฒน์	กรรมการ
นายประจักษ์ พุ่มวิเศษ	กรรมการ
นายทองอยู่ แก้วไทรสะ	กรรมการ
นางเรณู เปี้ยชื่อ	กรรมการ
นางสาวจินดา จำเริญ	กรรมการ
นางสาวกานต์มณี ศักดิ์เจริญ	กรรมการและเลขานุการคนที่ 1
นางผ่องพันธ์ รัตนภูษิต	กรรมการและเลขานุการคนที่ 2

นางวรรณิ ศรีน้ำเงิน

เลขานุการบริหาร



หอสมุด

T.L.A. Bulletin

ISSN 0857-0036

ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๑

ส ร ๕ ป ญ

บทบรรณาธิการ	ก
กมลการในสังคมไทย : สถานภาพ ปัญหาและความต้องการ จรัสรัตน์ ผ่องแผ้ว	๑
ห้องสมุดคอลเลกต์เพื่อคนตาบอด ณรงค์ ปฏิบัติศิริกิจ	๒๐
บริการห้องสมุดสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทศพร ทิพย์สุราษฎร์	๒๙
บริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน รุ่งทิพย์ ท่อโนทยาน	๓๗
ห้องสมุดคนตาบอดเสียง สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย สัทยาวัดี สมิเปรม	๕๑
เทคโนโลยีกับกมลการ พัฒนาการ กทวนิช	๕๔
ห้องสมุดเบรลล์ของประเทศไทย จรัสรัตน์ ผ่องแผ้ว	๖๐
ข้อสงสัยในศักยภาพของมนุษย์ กิติพัฒน์ นนทัทมะดุลย์	๖๖
การคัดเลือกหนังสือสำหรับห้องสมุดโรงพยาบาล ประไพพรรณ จารุทวี	๗๙
ห้องสมุดและกมลการ : บรรณานุกรมและสาระสังเขป รุ่งทิพย์ ท่อโนทยาน	๘๐
มาตรฐานบริการห้องสมุดสำหรับคนตาบอดและพิการทางกาย พลสุข ปรีวัตรวรวิ	๘๘
บริการสำหรับคนตาบอดที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมลายา จรัสรัตน์ ผ่องแผ้ว	๑๐๙
ปัญหา คำถาม ความคิด คำตอบ เพ็ญศรี กัญญาสุวรรณ ควบคุม	๑๑๔

T.L.A. Bulletin

"T.L.A. BULLETIN" Volume 32 number 4 October - December 1988

C O N T E N T S

Editorial	0
Disabled People in Thai Society: Situation, Problems and Needs <i>Jureeratana Pongpaew</i>	1
Caulfield Memorial Library for the Blind <i>Narong Patibatsarakich</i>	20
Library Services for Hearing-Impaired Children <i>Thosaporn Thipayasuparad</i>	29
National Library Service for the Blind and Physically Handicapped, Library of Congress <i>Rungtip Hovanotayan</i>	37
Talking-Book Library of the Association of the Blind of Thailand <i>Satayavadi Samiprem</i>	51
Technologies and the Disabled <i>Tasanaporn Gadavani</i>	54
Japan Braille Library <i>Jureeratana Pongpaew</i>	70
The Doubt in Human's Potential <i>Kitipat Nontapattamadul</i>	76
Book Selection for Hospital Libraries <i>Prapaiphan Jaruthavee</i>	79
Library and the Disabled: Bibliographies and Abstracts <i>Rungtip Hovanotayan</i>	90
Standards for Library Service to the Blind and Physically Handicapped <i>Poolsook Priwatrworawute</i>	98
Services for the Blind at the UM Library <i>Jureeratana Pongpaew</i>	109
Information Exchange <i>Pensri Guaysuwan</i>	114

วารสารวิชาการรายสามเดือน ของ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความคิดในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
2. เผยแพร่ผลการทดลอง การค้นคว้า และการวิจัยของสมาชิกที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นสื่อกลางในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกและผู้สนใจ

กำหนดออก

ปีละ 4 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน
กรกฎาคม-กันยายน
ตุลาคม-ธันวาคม)

อัตราค่าสมาชิก

เจ้าหน้าที่ระดับชำนาญ 20 บาท สมาชิกประจำปีละ 70 บาท ให้เปล่า
สำหรับสมาชิกกลุ่มห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ครอบคลุมบริการ
และสมัครเป็นสมาชิก ได้ที่ กองบรรณาธิการ ห้องสมุดฯ ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์ อ. คลองหลวง ปทุมธานี 12121 โทร. 5292081

วารสารห้องสมุดกับศิวิไลซ์ความงามผู้มีความรู้

ความงามหรือความดีมีค่า ไม่ควรจำกัดไว้เฉพาะวิชาเฉพาะด้านเท่านั้นที่ควร
งานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ชื่อว่า นามสกุล ชื่อภาพรวมเป็นภาษาอังกฤษ
และกล่าวถึงงานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ ความงามของบทความประมาณ
10-15 หน้า มีการอ้างอิงความหลักวิชาการ มีการใช้ภาษาที่กระชับ
เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และโปรดเก็บสำเนาต้นฉบับเอาไว้ด้วย
คณะผู้จัดทำจะไม่ส่งคืนต้นฉบับให้ผู้อ่าน

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านซึ่งไม่จำเป็นต้อง
ต้องตรงกับความคิดเห็นของสมาคมฯ และคณะผู้จัดทำ

การนำบทความไปตีพิมพ์ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก
บรรณาธิการ

ที่ปรึกษา

คณะกรรมการบริหารสมาคม

บรรณาธิการบริหาร

ชลัช ลีชะดิช

บรรณาธิการประจำฉบับ

จรีรัตน์ ผ่องแผ้ว

ทัศนภรณ์ คทวณิช

รุ่งทิพย์ ท่อโนทยาน

กองบรรณาธิการ

จินดา จำเริญ

จุมพณี วนิชกุล

เจลิยา พันธุ์สีดา

ทวี มุขระโกษา

ทองหยด ประทุมวงศ์

บุณฑรา วิศวะไพศาล

พลสุข ปริวัตรวรวิ

เพ็ญศรี กัญญาสุวรรณ

วรรณิ ศิริสุนทร

วิสิทธิ์ จินตวงศ์

อภิญา เบญจวรรณภากร

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นางวรรรัตน์ ศรีน้ำเงิน

สำนักงาน

273,275 เชียงสะพานลอยสุทธิสาร

ถนนวิภาวดีรังสิต พญาไท

กทม. 10400

โทร. 2712084

พิมพ์ที่ หก.รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์

93-93/1 ถ.นครสวรรค์

กทม.10100 โทร.2814291

2819123, 2824520, 2814283

Executive Board of the Thai Library Association 1987-1988

Mrs. Maenmas Chavalit	<i>President</i>
Mrs. Kullasap Gesmankit	<i>Vice President I</i>
Mrs. Vipa Goysookho	<i>Vice President II</i>
Miss Karnmanee Suckcharoen	<i>Secretary I</i>
Mrs. Pongpan Rattanabusit	<i>Secretary II</i>
M.L. Joy Nandhivajrin	<i>Treasurer I</i>
Mrs. Nonglak Suvarnakich	<i>Treasurer II</i>
Miss Supatra Chatngain	<i>Librarian</i>
Mrs. Juree Usuparat	<i>Chairman of Hospitality</i>
Mrs. Vannee Sirisunthorn	<i>Chairman of Membership</i>
Mrs. Pongpan Rattanabusit	<i>Chairman of Foreign Relations</i>
Miss Saangsri Phornsuwan	<i>Chairman of Continuing Education</i>
Mrs. Boonta Wissawapaisai	<i>Chairman of Public Relations</i>
Mr. Shalash Liyavanija	<i>Chairman of the T.L.A. Bulletin</i>
Mr. Chumpot Wanichakul	<i>Chairman of Publications</i>
Mrs. Sundhari Hansasuta	<i>Chairman of Library Supervision</i>
Mr. Suraporn Kulsirichivatana	<i>Chairman of Research Projects</i>
Mrs. Thare Kanakamani	<i>Chairman of Gift and Exchange</i>
Miss Pensri Guaysuwan	<i>Chairman of Library Standard</i>
Mrs. Kanchana Soonsawad	<i>Chairman of Fund Raising</i>
Miss Kanchana Sophanodorn	<i>Member</i>
Mr. Kowit Vorapipat	<i>Member</i>
Mr. Prachak Poomvises	<i>Member</i>
Mr. Tongyoo Kaewsaiha	<i>Member</i>
Mrs. Renoo Piaseu	<i>Member</i>
Miss Chinda Chamroen	<i>Member</i>

THAI LIBRARY ASSOCIATION

273 - 275 Viphavadee Rangsit Road, Phayathai, Bangkok 10400

Tel. 2712084, 2710291

บทบรรณาธิการ

ความสำคัญของห้องสมุดนั้นเป็นที่ตระหนักกันเป็นอย่างดี ห้องสมุดได้รับการขนานนามว่าเป็น “ชุมทรัพย์ทางปัญญา เป็นแหล่งอาหารทางใจ” ช่วยส่งเสริมให้คนมีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ เป็นแหล่งวิทยาการที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และยังเป็นแหล่งที่ให้ความเพลิดเพลินในด้านภูมิปัญญา ดังที่ข้อความตอนหนึ่งในธรรมนูญขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ระบุไว้ว่า “การศึกษาของมวลมนุษย์เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิได้ เพื่อความเป็นศักดิ์เป็นศรีของมนุษย์ มนุษย์ควรมีโอกาสเต็มที่และทั่วถึงกันในการศึกษา ห้องสมุดเป็นเครื่องมือที่จะขาดเสียมิได้อย่างหนึ่งในการให้การศึกษา ให้บริการความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และช่วยให้คนสามารถนำความรู้ไปใช้สำหรับพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ” ดังนั้นห้องสมุดจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งและจะขาดเสียมิได้ แต่ในขณะเดียวกันบุคคลทุกประเภทควรมีสติธิในการเข้าใช้บริการของห้องสมุด ได้โดยปราศจากการกีดกัน การเลือกปฏิบัติ หรือถูกเพิกเฉยละเลยสิทธิที่ควรจะได้รับบริการ

ข้อความดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับและเป็นสิ่งที่ถือปฏิบัติอยู่ในนานาอารยประเทศ บริการห้องสมุดในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะให้บริการอย่างกว้างขวางแก่บุคคลทุกระดับชั้น ทุกอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งคนปกติและคนพิการ โดยไม่เลือกชาติ ศาสนา หรือเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการ ซึ่งเป็นผู้เสียเปรียบทางสังคม จะได้รับความช่วยเหลือด้านสวัสดิการและบริการจากรัฐอย่างเต็มที่เพียงพอที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม ได้รับบริการด้านการศึกษาและบริการห้องสมุดตามประเภทของความพิการ เช่น บริการห้องสมุดสำหรับคนตาบอด ห้องสมุดสำหรับคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ห้องสมุดสำหรับเด็กพิการและปัญญาอ่อน เป็นต้น

ในปัจจุบันนานาอารยประเทศได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของคนพิการ โดยการจัดบริการทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา รวมทั้งการให้สวัสดิการด้านความเป็นอยู่ ในขณะเดียวกันก็ให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาขีดความสามารถด้านการอาชีพ โดยการกำหนดมาตรการบางประการเพื่อช่วยเหลือคนพิการให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ แต่เมื่อลองย้อนมาพิจารณาคุณภาพของคนพิการในบ้านเมืองไทยของเราดูบ้าง จะเห็นได้ว่าคนพิการยังไม่ได้รับความสนใจ และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐและสังคมเท่าที่ควร คนพิการไม่มีโอกาสจะได้รับบริการหลาย ๆ อย่างจากรัฐ ทั้ง ๆ ที่บริการบางอย่างเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขา เช่น บริการด้านการศึกษา และบริการห้องสมุด เป็นต้น ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่า เรื่องบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการนั้น ยังไม่มีหน่วยงานหน่วยใดของรัฐที่ทำหน้าที่ให้บริการห้องสมุด จะได้คำนึงถึงการให้บริการแก่คนพิการเลย ไม่ว่าจะเป็นระดับห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งหอสมุดแห่งชาติ ดูเสมือนว่าคนพิการได้ถูกละเลยสิทธิที่จะได้รับบริการจากห้องสมุดต่าง ๆ โดยสิ้นเชิง

วารสารห้องสมุดฉบับนี้จึงมีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้บรรณารักษ์ และผู้บริหารห้องสมุดต่าง ๆ ได้หันมาให้ความสนใจในสิทธิของผู้ด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่งที่ถูกเรียกว่า "คนพิการ" ผู้ซึ่งได้ถูกละเลยสิทธิมาช้านาน และถูกตีตราว่าพวกเขาก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ควรจะมีส่วนร่วมได้รับบริการต่าง ๆ จากสังคมเช่นเดียวกับบุคคลปรกติอื่น ๆ โดยเนื้อหาในวารสารเล่มนี้ได้กล่าวถึงสภาพโดยทั่ว ๆ ไปของคนพิการในสังคมไทย ห้องสมุดที่ให้บริการแก่คนตาบอดในประเทศไทย ซึ่งล้วนแต่ดำเนินการโดยองค์การเอกชนทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงบริการห้องสมุดและบริการอื่น ๆ สำหรับคนพิการในประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจและห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศไทยจะได้จัดให้คนพิการสามารถเข้าใช้ห้องสมุดที่มีอยู่แล้วได้บ้าง

จรัญต์ ฝ่องแผ้ว

คนพิการในสังคมไทย : สถานภาพ

ปัญหาและความต้องการ

จรัลรัตน์ ผ่องแผ้ว*

มนุษย์ได้รับการยกย่องว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่ามากที่สุด เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ สังคมใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สังคมนั้นก็จะมี ความเจริญก้าวหน้า แต่ตามข้อเท็จจริงนั้นไม่ ว่าสังคมใดจะเจริญก้าวหน้ามากแค่ไหน ย่อม ต้องประกอบไปด้วยประชากรประเภทต่าง ๆ ทั้งที่มีคุณภาพ และด้อยคุณภาพ ทั้งที่มีร่างกายปกติสมบูรณ์ และผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือสติปัญญาที่ถูกเรียกว่า “คน พิการ” รวมอยู่ในสังคมด้วยทั้งสิ้น

สังคมไทยก็เช่นกันจะพบเห็นคนพิการอยู่เป็นจำนวนมาก นับวันจะทวีจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะสาเหตุมาจากโรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ อุบัติภัย ภาวะทุโภชนา และผลมาจากการต่อสู้ ปกป้องพิทักษ์รักษาความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยของประเทศไทย ยิ่งสังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากเท่าไร จำนวนคน พิการก็มากขึ้นตามไปด้วย องค์การสหประชาชาติได้ทำการสำรวจและประมาณการเกี่ยวกับ ประชากรผู้มีความพิการทั่วโลกในปีคนพิการสากล (พ.ศ. ๒๕๒๔) ว่ามีอยู่ถึง ๕๐๐ ล้าน คน คือประมาณร้อยละ ๑๐ ของจำนวนประ-

* อาจารย์ประจำสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชากรในประเทศต่าง ๆ แต่ในประเทศที่ด้อยพัฒนา หรือกำลังพัฒนาอาจจะมีจำนวนสูงมากกว่านี้ ดังนั้นจำนวนคนพิการในประเทศไทยจึงมีประมาณ ๕ ล้านคน จากจำนวนประชากรไทยทั้งสิ้น ๕๓ ล้านคน (ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐) เพื่อพิจารณาถึงจำนวนประชากรผู้มีความพิการของประเทศไทยมีถึง ๕ ล้านคน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมาก ผู้พิการเหล่านี้ได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากสังคมและรัฐอย่างไรบ้าง สถานภาพทางสังคมของพวกเขาคืออย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มน้อย และผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ และกับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ ถึงเวลาแล้วหรือยังที่รัฐและสังคมจะหันมาให้ความสนใจและช่วยพัฒนาผู้พิการให้เป็น “ทรัพยากรมนุษย์” ที่มีคุณค่าส่วนหนึ่งของสังคม

คนพิการ (Disabled People)

ในทัศนะของบุคคลทั่ว ๆ ไปในสังคมเมื่อเอ่ยถึง “คนพิการ” ก็มักจะคิดถึงคนตาบอด คนง่อยเปลี้ยเสียแขนเสียขา คนมือกุดเท้ากุดที่นั่งขอทานอยู่ตามสถานที่สาธารณะต่าง ๆ และปฏิกิริยาที่แสดงออกของบุคคลต่าง ๆ ก็จะแตกต่างกันไปตามพื้นฐานของจิตใจ การอบรมสั่งสอน และการศึกษา บ้างก็จะแสดงออกซึ่งความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจ ความสมเพช

เวทนา โดยการให้ทาน บ้างก็แสดงอาการรังเกียจ และก็มีจำนวนไม่น้อยที่รู้สึกเฉย ๆ ปราศจากความสนใจใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะถือว่าไม่ใช่ธุระอะไรของตน แต่คำว่า “คนพิการ” นี้มีความหมายกว้างขวางมาก และได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้คือ

๑. คนพิการ ตามความหมายขององค์การสหประชาชาติ คือ บุคคลผู้มีความพิการตลอดไปและพิสูจน์ได้ชัดเจน จะพิการโดยลักษณะใดก็ตามทำให้ไม่สามารถทำงานได้หรือสูญเสียความสามารถในการทำงาน

๒. คนพิการ ตามความหมายขององค์การกรรมกรระหว่างประเทศ (ILO) หมายถึง บุคคลซึ่งเสื่อมสมรรถภาพ และโอกาสที่จะทำงานประกอบอาชีพ อันเป็นผลเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ

๓. คนพิการ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ คำว่า “พิการ” หมายถึง เสียอวัยวะมีแขน ขา เป็นต้น เสียไปจากสภาพเดิม

๔. คนพิการ ตามความหมายของนักวิชาการด้านการศึกษา หมายถึง ผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง และจิตใจ อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างคนปกติ ได้แก่ คนตาบอด คนหูหนวก คนพิการทางร่างกายและสุขภาพ คนปัญญาอ่อน เป็นต้น

๕. คนพิการ ตามความหมายของนักวิชาการด้านการแพทย์ คือ ผู้ซึ่งมีความบกพร่องหรือสูญเสียสมรรถภาพทางร่างกาย และจิตใจ ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในการกระทำกิจวัตรประจำวัน การเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และมีความสัมพันธ์ทางสังคมได้เหมือนอย่างคนปกติ

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับคนพิการไว้แตกต่างจากผู้อื่น โดยแบ่งออกเป็น ๓ อย่างคือ

๑. ความบกพร่อง (Impairment) คือ ความสูญเสียหรือความผิดปกติทางจิต ทางร่างกาย หรือโครงสร้างทางสรีรวิทยา หรือการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ

๒. ความพิการ (Disability) คือ ข้อจำกัดหรือการขาดความสามารถ (อันเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ) ที่จะปฏิบัติกิจวัตรต่าง ๆ ในลักษณะท่าที หรือในระดับที่ถือว่าเป็นปกติสำหรับคนทั่ว ๆ ไป

๓. ความเสียเปรียบ (Handicap) คือ การเสียโอกาสของบุคคลใด ๆ อันเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิต หรือความพิการอันเป็นข้อจำกัดหรือขัดขวางบุคคลนั้น ๆ ทำให้ไม่สามารถกระทำสิ่งที่ปรารถนาหรือปรารถนา

ตามอายุ เพศ ตามสภาพแวดล้อมของสังคม และวัฒนธรรมของบุคคลผู้นั้นได้ ทำให้เขาถูกจำกัดโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างเต็มที่และเสมอภาคกับบุคคลอื่น ๆ *

นอกจากนี้การศึกษายังได้แบ่งคนพิการออกตามลักษณะเป็น ๓ ประเภท คือ

(๑) คนพิการทางร่างกาย ได้แก่ คนตาบอด คนหูหนวก คนเป็นใบ้ คนพิการแขนขาลำตัว

(๒) คนพิการทางสมองและสติปัญญา ได้แก่ คนสติปัญญาอ่อน คนสมองพิการ

(๓) คนพิการทางสังคม ได้แก่ ผู้ที่มีพฤติกรรมที่สังคมรังเกียจและไม่ยอมรับ เช่น หญิงโสเภณี ขอทาน เกย์ เป็นต้น

สถานภาพของคนพิการ

นับเป็นเวลาหลายทศวรรษมาแล้วที่คนพิการในเมืองไทยถูกปล่อยปละละเลยให้ต้องเผชิญอยู่ในโลกของความมืดมน ปราศจากความช่วยเหลือ ถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ถูกรังเกียจเกลียดชังว่าเป็นคนสิ้นหวัง เป็นคนไร้ค่า เป็นภาระของครอบครัว เป็นกาฝากของสังคม ทศนคติของสังคมที่มีต่อคนพิการนั้นโดยส่วนรวมเป็นไปในทางลบ ประกอบกับความเชื่อทางศาสนาเรื่องบาปกรรม ทำให้

* United Nations, World Programme of Action Concerning Disabled Persons (New York, 1983), p. 2-3.

คนพิการถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี เป็นกาลกิณี สาเหตุที่ต้องพิกลพิการก็เป็นเพราะทำบาปทำกรรมในชาติก่อน หรือพ่อแม่เป็นคนไม่ดีมีบาป ผลกรรมจึงมาตกที่ลูก เป็นต้น ด้วยความเชื่อถ้อยดังกล่าวมีผลทำให้ครอบครัวใดที่มีคนพิการ ก็จะต้องบิบังซ่อนเร้นด้วยความอับอาย เพราะเกรงว่าเพื่อนบ้านจะรู้ ความเชื่อถ้อยเหล่านี้ยังมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่ห่างไกลความเจริญ ด้วยความเชื่อถ้อย และทัศนคติของสังคมที่มีต่อคนพิการดังนี้มีผลทำให้คนพิการถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการรักษาพยาบาลตามที่ควรจะเป็น ประกอบกับการที่มีฐานะยากจนทำให้ขาดการศึกษา คนพิการส่วนใหญ่ประมาณ ๘๐% อาศัยอยู่ในชนบท รัฐไม่สามารถกระจายบริการการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา และทางสังคมได้อย่างทั่วถึง คนพิการส่วนมากจึงถูกละเลยแม้แต่สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน คือ สิทธิที่จะได้รับการศึกษาภาคบังคับตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น จึงมีผลทำให้คนพิการเป็นผู้ด้อยโอกาสในทุก ๆ ด้าน

ต่อมาสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลง และพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรม ไปสู่สังคมอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ลักษณะแบบอย่างการดำรงชีวิตโดยทั่วไปอาศัยการทำงานหาเงิน

จากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล ครอบครัวมีขนาดเล็กลง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมลดน้อยลง สังคมเมืองอยู่กันแบบตัวใครตัวมัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีอันเป็นคุณธรรมของคนไทยในชนบทนั้นจะเลือนหายไป สังคมเต็มไปด้วยความเอารัดเอาเปรียบ คนพิการที่เคยได้รับความเกื้อกูลดูแลจากครอบครัวโดยไม่ต้องเดือดร้อน ก็จะต้องเดือดร้อน ทัศนคติของสังคมที่มีต่อคนพิการในแง่ของความสงสาร เห็นอกเห็นใจ และพร้อมที่จะช่วยเหลือเจือจานตามหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาก็ลดน้อยลง สังคมจะมองว่าคนพิการเป็นภาระและไร้ประโยชน์

สำหรับสภาพของคนพิการในเมืองนั้นมีโอกาสดีกว่าในชนบท เพราะมีโอกาที่จะได้รับบริการด้านการรักษาพยาบาลทางการแพทย์ การฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านสังคม แต่คนพิการในเมืองที่สำเร็จการศึกษา และผ่านการฝึกอาชีพแล้วยังต้องเผชิญกับปัญหาในการหางานทำ เพราะความเสียเปรียบในด้านการแข่งขันกับคนปกติในตลาดแรงงานปัจจุบัน อุปสรรคจากทัศนคติที่เป็นลบของสังคมที่มีต่อผู้พิการ ที่มักจะคิดว่าคนพิการไม่สามารถจะ

ทำกรางานได้ หรือทำได้ก็ไม่คุ้มค่าจ้างแรงงาน การทำงานร่วมกับคนพิการทำให้จิตใจหดหู่ คนพิการจะกินแรงคนอื่น ๆ จึงทำให้บริษัท ร้านค้าส่วนมากไม่ยอมรับคนพิการเข้าทำงาน คนพิการบางคนโชคดีที่ได้ทำงาน แต่ก็มีจะถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้รับค่าจ้างแรงงานน้อยกว่าคนอื่น ๆ ทั้งที่ทำงานเหมือนกัน บางคนก็ไ้งานในบริษัท หรือสำนักงานก็จะถูกกีดกันเรื่องการเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง โดยการอ้างสาเหตุจากบุคลิกภาพ อ้างความพิการมาเป็นเครื่องตัดสิน

การมีส่วนร่วมในสังคม และการใช้สิทธิทางการเมืองนั้น คนพิการส่วนมากแทบจะไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งนี้เพราะอุปสรรคนานาประการทั้งจากตัวผู้พิการ เช่น สภาพทางร่างกาย เป็นอุปสรรค การเดินทางลำบาก อุปสรรคในเรื่องอาคารสถานที่สำหรับผู้มีความพิการทางแขนขาและลำตัว เช่น บันไดสูงๆ เป็นต้น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อุปสรรคในเรื่องทัศนคติของชุมชนต่อคนพิการ การไม่ยอมรับในความสามารถของผู้พิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นคนพิการแทบจะไม่เคยได้รับสิทธินี้ เพราะหน่วยงานของรัฐไม่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการส่วนใหญ่

ไม่ทำบัตรลงคะแนนอักษรเบรลล์ให้คนตาบอด คนพิการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น **ปัญหาและความต้องการของคนพิการ**

ในปัจจุบันนี้สังคมได้เปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว จึงมีผลกระทบถึงด้านครอบครัวด้วย แต่เดิมนั้นสังคมไทยเป็นสังคมแบบกสิกรรม ครอบครัวมีขนาดใหญ่และอยู่รวมกันหลาย ๆ คน นับแต่ปู่ ย่า ตา ยาย ปिता มารดา บุตรและหลาน เพื่อเป็นแรงงานในการเพาะปลูก ช่วยกันทำงาน จุนเจือกันภายในครอบครัวโดยไม่เคียดกร้อน ทั้งยังมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี พึ่งพาอาศัยกันและกันในหมู่เพื่อนบ้าน ดังนั้น แม้จะมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัวเป็นคนพิการ ก็ไม่เป็นภาระหนักแก่ครอบครัว เพราะมีพ่อแม่พี่น้องและญาติ ๆ ช่วยกันดูแลได้ แต่ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบกึ่งอุตสาหกรรม ครอบครัวมีขนาดเล็กลง มักจะมีอยู่กันเพียงพ่อแม่ลูกเท่านั้น ทั้งนี้เพราะภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ เพื่อนบ้านก็อยู่แบบตัวใครตัวมัน แทบจะไม่รู้จักกันเลย ถ้าเกิดมีคนพิการอยู่ในครอบครัวใดก็ย่อมจะเป็นภาระหนักแก่สมาชิกในครอบครัวนั้นจะต้องเลี้ยงดู และสูญเสียแรงงานไปอย่างน้อย ๒ คน คือตัวผู้พิการ และผู้ที่ต้องอยู่ดูแลผู้พิการ ดังนั้น ปัญหาหลักของคนพิการก็คือ

ปัญหาในการดำรงชีวิต ครอบครัวจะทำอย่างไรเมื่อความพิการเกิดขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวจะบำบัดรักษาได้ที่ไหน อย่างไร ถ้าลูกพิการและต้องการให้ได้รับการศึกษาจะทำอย่างไร จะนำไปเข้าโรงเรียนใดได้บ้าง ทำอย่างไรคนพิการจึงจะมีงานทำตามกำลังสติปัญญา ตามความรู้ ความสามารถ มีรายได้ตามควรกับอัตรภาพ โดยไม่ต้องเป็นภาระกับครอบครัวที่จะต้องเลี้ยงดู ทำอย่างไรจึงจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้ดังเช่นบุคคลอื่น ๆ โดยไม่ได้รับการรังเกียจเหยียดฉันทน์ ทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้บริการสาธารณะต่าง ๆ ได้ จะเห็นได้ว่าปัญหาของคนพิการนั้นมีมากมาย อาจสรุปปัญหาและความต้องการของคนพิการได้ ๔ ประการ ดังนี้คือ

๑. ปัญหาและความต้องการด้านการแพทย์ เนื่องจากคนพิการจำนวนมากเกือบ ๘๐% อาศัยอยู่ในชนบท คนพิการเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการดูแลรักษาจากแพทย์หรือแพทย์เฉพาะด้านเลย ดังนั้นอาการหรือโรคที่ควรจะรักษาให้หายได้ หรือป้องกันได้ กลับกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้พิการ ทั้งนี้เนื่องจากขาดความรู้ ขาดการศึกษา และสภาพทางเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย โรงพยาบาลมักจะอยู่ห่างไกลจากบ้านที่อยู่อาศัยมาก โรคบางอย่าง เช่น โรคโปลิโอ จะต้องใช้เวลารักษานานมาก

ต้องได้รับการบำบัดรักษาโดยการทำกายภาพบำบัดทุก ๆ วัน ครอบครัวของผู้พิการไม่สามารถจะนำผู้พิการมารักษาได้ตลอด จึงต้องปล่อยตามยถากรรม มีผลทำให้เกิดความพิการมากขึ้น ผลจากการสัมมนาของสภากงพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ที่จัดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการนั้นได้สรุปว่า คนพิการต้องการที่จะได้รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์เพื่อบำบัดรักษาความพิการ และต้องการความช่วยเหลือด้านคำรักษาพยาบาลและกายอุปกรณ์ฟรี รวมถึงเครื่องช่วยคนพิการชนิดต่าง ๆ เช่น เครื่องช่วยฟังสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน รถเข็นสำหรับคนพิการ และรถโยก เป็นต้น

2. ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษา ด้วยเหตุที่คนพิการส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทที่มีฐานะยากจน และรัฐไม่สามารถจะกระจายบริการด้านการศึกษาพิเศษไปสู่ชนบทได้เพียงพอกับความต้องการด้านการศึกษาของเด็กและคนพิการ ครอบครัวจึงจำเป็นต้องพาเด็กไปเข้ารับการการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะด้านของกองการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีอยู่แต่ในจังหวัดใหญ่ ๆ ไม่กี่แห่งเท่านั้น และก็ต้องรอเข้าคิวยาวเป็นปี ๆ กว่าที่จะได้เข้าไปเรียน

ผลก็คือ คนพิการส่วนใหญ่ขาดการศึกษา แม้แต่การศึกษาภาคบังคับก็ไม่ได้รับ มีจำนวนคนพิการเพียงไม่ถึง ๑ % ที่ได้รับการศึกษา และขณะที่ไปเรียนร่วมกับเด็กปกติก็ต้องเผชิญกับทัศนคติของครูและเพื่อน ๆ ที่มีต่อเด็กพิการ ซึ่งมักจะถูกล้อเลียน ถูกรังแก ถูกรังเกียจหรือการแสดงความสงสารอย่างผิดๆ ต้องเผชิญอุปสรรคในเรื่องอาคารสถานที่สำหรับกรณีเด็กพิการแขน ขา ลำตัว อุปสรรคในการเดินทางไปโรงเรียนของเด็กตาบอด และเด็กพิการแขน ขา ลำตัว ความไม่เข้าใจบทเรียนในกรณีของเด็กหูตึง และเด็กตาบอด การขาดแคลนอุปกรณ์ช่วยในการศึกษา เช่น หนังสืออักษรเบรลล์ เทป ในกรณีของเด็กตาบอด เป็นต้น คนพิการจึงเรียกร้องให้รัฐบาลจัดโรงเรียนการศึกษาพิเศษในระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาสำหรับคนพิการทุกประเภทให้เพียงพอตามภูมิภาคต่างๆ และรัฐควรจัดให้มีครูการศึกษาพิเศษให้เพียงพอแก่ความต้องการ และพร้อมที่จะส่งไปช่วยสอนในโรงเรียนธรรมดาที่มีเด็กพิการเรียนร่วมอยู่ด้วยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รัฐควรจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาพิเศษ เพื่อให้บริการแก่โรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์และบุคลากร

๓. ด้านอาชีพ คนพิการที่ไม่พิการมากจนทำอะไรไม่ได้ คนพวกนี้ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะพึ่งพาตนเอง มีรายได้เป็นของตนเอง ไม่มีใครต้องการที่จะทำตัวเป็นภาระของครอบครัว และสังคม แต่ทัศนคติของสังคมที่มีต่อผู้พิการไม่เอื้ออำนวย ไม่เปิดโอกาสให้แก่เขาได้แสดงความสามารถ ประกอบกับการขาดความรู้ ความชำนาญ จึงเป็นการยากที่คนพิการจะได้อำนาจ แต่ถ้าได้มีการพัฒนาขีดความสามารถและคุณภาพของคนพิการให้มีประสิทธิภาพ คนพิการเหล่านี้จะสามารถประกอบอาชีพด้วยตนเองได้ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า ดังนั้นรัฐและเอกชนจึงควรให้ความสนใจและมุ่งดำเนินการในเรื่องการฝึกอาชีพให้แก่คนพิการทุกประเภท โดยจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการที่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของคนพิการทุกประเภทได้ ควรจะฝึกอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพความพิการ โดยมีหลักสูตรของการฝึกที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีครูฝึกที่มีทักษะความรู้และเข้าใจคนพิการ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย คนพิการที่ไม่สามารถเล่าเรียนตามหลักสูตรสามัญได้ จะได้เข้ารับการฝึกในสายอาชีพ เพื่อจะได้มีวิชาชีพเลี้ยงตนเองได้

เมื่อคนพิการได้รับการศึกษา ผ่านการฝึกวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมที่จะทำงาน แต่ก็เป็นที่ยากที่คนพิการจะได้ทำงาน เพราะในตลาดแรงงานปัจจุบันนี้ มีการแข่งขันสูงมาก มีคนว่างงานจำนวนมาก ถ้าให้เลือกระหว่างคนงานที่มีร่างกายสมบูรณ์กับคนพิการ นายจ้างผู้ใดก็จะเลือกคนพิการเข้าทำงาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือ เพื่อสนับสนุนให้คนพิการได้มีงานทำโดยรัฐควรออกเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับเรื่อง “*โควตาในการทำงานของคนพิการ*” กำหนดให้สถานประกอบการของรัฐและเอกชนที่มีลูกจ้างมากๆ ต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามสัดส่วนที่เหมาะสม โดยสถานพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยได้เสนอให้รัฐพิจารณาในอัตราส่วน 200 ต่อ 1 คน

๔. **ด้านสังคม** การที่คนพิการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมนั้น จะต้องคำนึงถึงตัวประกอบที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ความพร้อมของผู้พิการ และความพร้อมของสังคม เมื่อผู้พิการมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพได้ตามความถนัด ตามกำลังสติปัญญา หรือตามสมรรถภาพของร่างกาย และมีความพร้อมทางใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม มีบทบาทความรับผิดชอบในสังคม แต่

ในขณะเดียวกันถ้าสังคมยังไม่พร้อม ไม่เปิดโอกาสให้คนพิการได้แสดงความสามารถ โดยยังยึดติดอยู่กับทัศนคติที่คับแคบและความไม่เข้าใจ ก็ย่อมจะแสดงออกถึงการไม่ยอมรับ ประกอบกับการไม่เอื้ออำนวยประโยชน์ด้านวัตถุ เช่น อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม สาธารณะ และบริการอื่นๆ ด้วยแล้ว ผลก็คือคนพิการไม่สามารถจะเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่และเสมอภาคเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ดังนั้นคนพิการจึงเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ให้บริการด้านสาธารณะต่าง ๆ โปรดคำนึงถึงการเข้าใช้ร่วมของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ประเภทต่างๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น ที่ทำการของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่จะต้องติดต่อให้บริการแก่ประชาชนควรจะมีทางลาด มีราวจับไม้ สำหรับผู้พิการที่ใช้รถเข็นพิเศษ หรือเครื่องช่วยในการเดิน และผู้ที่สายตาพิการ ไฟสัญญาณจราจรควรมีเสียงเพื่อให้คนตาบอดได้รับทราบ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าปัญหาและความต้องการของคนพิการต่างๆ ทั้งได้กล่าวมานั้น ไม่ได้ได้รับความเอาใจใส่และความสนใจจากสังคมเท่าที่ควร เพราะสังคมไม่ถือว่าคนพิการเป็นปัญหาของสังคม ทั้งนี้เพราะคนพิการไม่เคยแสดงพลังเรียกร้องให้ได้ตามความต้องการ คนพิการไม่เคยก่อปัญหาที่จะเป็นอันตรายต่อความมั่นคง

และความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่นชนกลุ่มน้อยบางพวกหรือชาวเขา คนพิการไม่ทำความอับอายขายหน้าให้แก่สังคมทั้งเช่นเรื่องโสเภณีหรือเรื่องการใช้แรงงานเด็ก คนพิการจึงเป็นพวกที่ถูกละเลยจากสังคมเสมอมา

องค์กรของคนพิการ

แต่เดิมนั้นชะตาชีวิตของคนพิการมักจะขึ้นอยู่กับครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ คนพิการจะได้รับการดูแลรักษาพยาบาล ได้รับการศึกษามากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับทัศนคติของครอบครัวนั้น ๆ เนื่องจากยังไม่มีความเข้าใจที่ถ่องแท้ถึงการพิทักษ์หรือให้การคุ้มครองสิทธิใด ๆ ของคนพิการ ทำให้คนพิการเป็นผู้เสียเปรียบและเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม ดังนั้นคนพิการทางสายตากลุ่มหนึ่งที่มีโอกาสที่ดีได้รับการศึกษาเล่าเรียนได้ตระหนักถึงความเป็นจริงและคิดว่า “คนพิการควรจะรวมกลุ่มกัน เพื่อให้ได้รับสิทธิและมีโอกาสที่พึงมีพึงได้เช่นบุคคลทั่วๆ ไปในสังคม” บุคคลกลุ่มนี้จึงได้รวมตัวกันก่อตั้ง “สมาคมคนตาบอดกรุงเทพ” ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๐ โดยได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากนางสาวเจนีวีฟ คอลฟิลด์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ นับเป็นองค์กรของคนพิการที่

ก่อตั้งโดยคนพิการ เพื่อผลประโยชน์ของคนพิการ และบริหารงานโดยคนพิการทั้งหมดเป็นองค์การแรก

ด้วยมีตัวอย่างความสำเร็จของกลุ่มคนตาบอดที่รวมตัวกันก่อตั้งเป็นสมาคมแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ปกป้องรักษาสีทธิประโยชน์เป็นปากเป็นเสียงให้คนตาบอด ทำให้คนพิการประเภทอื่นๆ รวมตัวกันบ้าง เช่น ศูนย์ชมรมศิษย์เก่าโรงเรียนสอนคนหูหนวก ซึ่งต่อมาได้พัฒนาขึ้นมาเป็น “สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย” ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ประกอบกับภายหลังปีคนพิการสากล ๒๕๒๔ (International Year of the Disabled 1981) คนพิการได้ตื่นตัวกันมากขึ้น และเนื่องจากสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจทวีมากขึ้น คนพิการต้องประสบปัญหาด้านการครองชีพเพิ่มขึ้น และด้วยตระหนักว่า “คนพิการเท่านั้นที่จะรู้และเข้าใจถึงปัญหาของคนพิการ และจะต่อสู้เพื่อสิทธิของคนพิการที่ถูกละเลยมาช้านาน” จึงมีผลให้เกิดองค์กรของคนพิการขึ้นอีกหลายองค์กรคือ สมาคมผู้ปกครองบุคคลปัญญาอ่อน สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย สมาคมคนพิการพระประแดง สมาคมทหารผ่านศึกพิการแห่งประเทศไทย และล่าสุดก็คือ สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย

สมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย
 ก่อกำเนิดในปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ด้วยเหตุที่
 ตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงที่ว่า คนพิการ
 ไม่เคยได้มีสิทธิมีเสียง มีส่วนร่วมในกิจกรรม
 ต่างๆ ในสังคม ทั้งๆ ที่บางครั้งเป็นเรื่อง
 เกี่ยวกับคนพิการโดยตรง และด้วยเหตุที่คน
 พิการแต่ละประเภทในประเทศไทยมิได้รวมตัว
 เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ขาดพลัง ขาดผู้
 ที่จะเป็นผู้แทนของคนพิการ ดังนั้นผู้นำคน
 พิการจากสมาคมต่างๆ จึงได้รวมกันเพื่อเป็น
 องค์กรเดียว ทำหน้าที่เป็นผู้แทนเป็นปากเป็น
 เสียงให้คนพิการทั้งหมด และเพื่อที่จะได้เข้าไป
 ร่วมมีสิทธิมีเสียงมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่
 และเสมอภาคเช่นบุคคลอื่น ๆ ในฐานะที่เป็น
 ส่วนหนึ่งของสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่
 จะเป็นสื่อกลางที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้คน
 พิการประเภทต่างๆ ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มีความ
 สามารถที่จำกัดแตกต่างกัน ให้ได้มีโอกาสเข้า
 มาร่วมงานกัน เพื่อรวมพลังความสามารถ เพื่อ
 เสริมสร้างทัศนคติในทางที่ดีแก่สังคม เพื่อที่
 จะเป็นศูนย์รวมของคนพิการที่จะได้มีโอกาสเข้า
 มาร่วมกิจกรรม พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยน
 ความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อหา
 ข้อสรุป หาวิธีการแก้ไข และเสนอแนะให้แก่
 องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
 และเป็นตัวแทนของคนพิการเข้ามาร่วมแสดง

บทบาทในสังคม เพื่อพิทักษ์สิทธิของคนพิการ
 และเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในฐานะที่
 เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

บทบาทขององค์กรของคนพิการ

บทบาทขององค์กรของคนพิการมุ่งเน้น
 ที่จุดสำคัญ ๒ ประการ

ประการแรกคือ บทบาทที่มีต่อสมาชิก
 ขององค์กร โดยการทำหน้าที่ให้บริการต่างๆ
 ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ เป็นสื่อกลาง
 ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค
 ต่างๆ ของสมาชิก แก้ปัญหาเฉพาะหน้า ช่วย
 เหลือสมาชิกตามกำลังความสามารถ หรือตาม
 วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ ตัวอย่างเช่น
 สมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย จัดให้บริการ
 การล่ามภาษามือแก่สมาชิกผู้ต้องการ ไปติดต่อ
 ธุระ บริการสอนภาษามือ สอนวิชาชีพให้
 สมาชิก สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จัด
 ให้มีสวัสดิการสำหรับสมาชิกที่ได้รับอุบัติเหตุ
 หรือถูกทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

ประการที่สองคือ บทบาทที่มีต่อสังคม
 องค์กรของคนพิการจะเข้าไปร่วมในกิจกรรม
 ทางสังคมในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของ
 คนพิการ องค์กรควรจะมีบทบาทในการชี้แนะ
 เสนอแนะ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในหมู่
 สมาชิกกับสังคม องค์กรต้องทำหน้าที่เป็นสื่อ-
 กลางที่จะถ่ายทอดข้อมูลตามความเป็นจริง เพื่อ

ให้สังคมได้รับทราบ ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ในขณะที่ด้วยกันองค์กรของคนพิการจะต้องเปิดตนให้กว้าง โดยคำนึงถึงผู้อื่นนอกเหนือจากกลุ่ม หรือพวกของตน ต้องรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากกลุ่มอื่นๆ ในสังคม ต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อก้าวให้ทันกับความเจริญของสังคม เพื่อที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่และเสมอภาค

ในปัจจุบันนี้ องค์กรของคนพิการกำลังมุ่งเน้นความเคลื่อนไหวในการรณรงค์ให้มีกฎหมายเพื่อคนพิการ กฎหมายจะเป็นหลักประกันให้รัฐดำเนินมาตรการในการให้บริการสวัสดิการที่จำเป็นแก่คนพิการในด้านต่าง ๆ เช่น การรักษาพยาบาล การศึกษา การฝึกอาชีพ และการจัดหางานให้ทำ เป็นต้น

การตอบสนองจากรัฐและสังคม

ในประเทศไทยมีองค์กรของรัฐ และเอกชนจำนวนไม่น้อยที่ได้จัดบริการ และกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บริการสงเคราะห์ และฟื้นฟูสมรรถภาพให้แก่คนพิการ เพื่อให้งานด้านฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้ก้าวหน้า และขยายบริการให้แพร่หลายยิ่งขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๓ พ.ย. ๒๕๑๘ แต่งตั้ง "คณะกรรมการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ" มีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ผู้แทนหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องรวม ๓๓ แห่งเป็นกรรมการ

คณะกรรมการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบายในการ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา การอาชีพ และการสังคม ให้คำแนะนำและวางแผนปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่จัดทำอยู่ทั้งในส่วนของรัฐบาล และองค์กรเอกชน ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้คนพิการได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ องค์กรของรัฐที่ให้บริการสงเคราะห์คนพิการ

๑. กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ เพื่อให้บริการแก่ผู้ป่วยที่ยังมีความบกพร่องทางร่างกายหรือมีความพิการเหลืออยู่ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์หรือเวชศาสตร์ฟื้นฟูนี้จะช่วยผู้ป่วยได้มาก การบำบัดรักษาที่ถูกต้องจะทำให้ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันได้โดยไม่เป็นภาระต่อผู้อื่นมากนัก การฝึกผู้ป่วยตามขั้นตอนต่างๆ ต้องใช้บุคลากรทำงานเป็นกลุ่ม จึงต้องทำงานร่วมกันและประสานงานกัน เพื่อให้ได้ผลดีที่สุด บุคลากรต่างๆ เหล่านี้ได้แก่ แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู นักกายภาพบำบัด นักอาชีวบำบัด นักจิตวิทยา นักอรรถบำบัด พยาบาลเวชศาสตร์ฟื้นฟู นักสังคมสงเคราะห์ ที่ปรึกษามายาจิตหาอาชีพ และนักกายอุปกรณ์เสริมและเทียม เป็นต้น

๒. กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ได้จัดบริการด้านสังคมสงเคราะห์ให้แก่คนพิการ โดยมุ่งเน้นในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้คนพิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยจัดบริการให้ดังต่อไปนี้

๒.๑ การสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ โดยรับผู้พิการที่ไร้ญาติขาดที่พึ่ง ถูกทอดทิ้ง กำพร้า อนาคต หรือไม่สามารถอยู่กับครอบครัวได้ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา จัดให้ได้รับบริการด้านปัจจัยสี่ ด้านกายภาพบำบัด การแก้ไขสภาพความพิการ ตลอดจนการปรับสภาพร่างกาย เพื่อให้ผู้พิการสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ ๖ แห่ง คือ

- สถานสงเคราะห์เด็กพิการ และทุพพลภาพ อ. ปากเกร็ด จ. นนทบุรี
- สถานสงเคราะห์คนพิการและทุพพลภาพ อ. พระประแดง จ. สมุทรปราการ
- สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมอง และปัญญา
- สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา
- สถานสงเคราะห์บ้านกึ่งวิถี จ. ปทุมธานี

— สถานแรกรับและพักฟื้นคนพิการ

อ. บางปะกง จ. ฉะเชิงเทรา

๒.๒ ศูนย์ฝึกอาชีพ จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอาชีพแก่คนพิการที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งชายและหญิงที่มีอายุ ๑๗-๔๐ ปี อาชีพที่ฝึกนั้นจะต้องสอดคล้องกับสภาพความพิการ ความสามารถ รวมทั้งความถนัดของแต่ละบุคคลด้วย เช่น ช่างเสริมสวย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างวิทยุโทรทัศน์ ช่างไฟฟ้า ช่างเย็บหนัง ช่างตัดผมชาย และช่างเชื่อมโลหะ ศูนย์ฝึกอาชีพมี ๔ แห่ง ใน ๔ จังหวัด คือ ศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ พระประแดง จ. สมุทรปราการ จ. ขอนแก่น จ. อุบลราชธานีและเชียงใหม่ ซึ่งแต่ละแห่งรับคนพิการได้ในจำนวนจำกัด ในปี ๒๕๓๐ ได้ให้การฝึกอาชีพแก่คนพิการจำนวน ๓๐๒ คน

๒.๓ โรงงานในอารักขา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้คนพิการที่ผ่านการฝึกอาชีพแล้ว แต่หางานทำไม่ได้ เข้าทำงานในโรงงาน และเพื่อให้คนพิการได้ศึกษาหาความชำนาญในการปฏิบัติงาน ปัจจุบันมีเพียงแห่งเดียวคือ “โรงงานบีคนพิการสากล” เป็นโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า และให้บริการด้านที่พักอาศัยและอาหาร โดยผู้พิการจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง โรงงานแห่งนี้รับคนงานได้เพียง ๖๐ คนเท่านั้น

๒.๔ การสงเคราะห์แก่คนพิการและครอบครัว เพื่อให้คนพิการได้อยู่กับครอบครัวของเขาต่อไปได้ โดยให้การช่วยเหลือตามระเบียบว่าด้วยการสงเคราะห์ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่พึ่ง พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยให้เป็นเงิน สิ่งของ ทุนการศึกษา เงินทุนประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือในรูปของอวัยวะเทียมและเครื่องช่วยความพิการ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตัวเองและเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

๓. กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการทางร่างกาย สติปัญญาหรือจิตใจ ซึ่งมีจำนวนประมาณ ๒,๑๐๖,๗๔๖ คน จากรายงานการสำรวจของกองการศึกษาพิเศษในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวนเด็กพิการที่ได้เข้ารับการศึกษามีเพียง ๓,๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๔ ในปัจจุบันมีโรงเรียนการศึกษาพิเศษตามประเภทความพิการดังนี้

๓.๑ เด็กหูหนวกและหูตึง มีโรงเรียน ๘ แห่ง ในกรุงเทพฯ ๓ แห่ง คือ โรงเรียนเศรษฐเสถียร โรงเรียนโสศรศึกษาท่ามมหาเมฆ โสศรศึกษาวัดจำปา ในส่วนภูมิภาคมี ๕ แห่ง คือ โสศรศึกษา จ. ขอนแก่น ตาก สงขลา ชลบุรี และเชียงใหม่

๓.๒ เด็กตาบอด โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จ. เชียงใหม่ และสงเด็กตาบอดเรียนร่วมเด็กปกติในโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ร.ร. วัดชินวร ร.ร. ปากเกร็ด ร.ร. มัชฌมวัดธาตุทอง ในส่วนภูมิภาคที่ จ. ขอนแก่น

๓.๓ เด็กพิการทางสมองหรือสติปัญญา มีโรงเรียนกวีละอออุตุ จ. เชียงใหม่ และสงครูช่วยสอนที่โรงเรียนราชานุกูล และโรงเรียนปัญญาภูมิกร ซึ่งเป็นของเอกชน โครงการสอนเด็กเรียนช้าในโรงเรียนปกติ ร่วมกับโรงเรียนสังกัดกองการประถมศึกษา ขณะนี้จัดที่ ร.ร. พญาไท ร.ร. วัดหนัง ร.ร. วัดชนะสงคราม ร.ร. พิบูลประชาสรรค์ ฯลฯ

๓.๔ เด็กร่างกายพิการ จัดครูไปช่วยสอนที่ ร.ร. ศรีสังวาลย์ ของมูลนิธิธอนุเคราะห์คนพิการในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๓.๕ เด็กเจ็บป่วยในโรงพยาบาล สงครูไปช่วยสอนที่โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลราชวิถี และโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

๔. กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยด้วยโรคเนื่องจากการทำงาน จนถึงพิการ หรือทุพพลภาพ และยังช่วยจัดหางานให้ตามความถนัด บริการที่ให้แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๔.๑ เงินจากกองทุนเงินทดแทน โดยจ่ายค่ารักษาพยาบาลตามที่กฎหมายกำหนดให้แก่ลูกจ้างที่ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยด้วยโรคเนื่องจากที่ทำงาน ซึ่งรวมถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ หรือวัสดุที่ทำหน้าที่แทน หรือช่วยอวัยวะที่ประสบอันตรายนั้นด้วย จ่ายค่าทดแทนให้ระหว่างหยุดพักรักษาตัว และจ่ายค่าทดแทนให้ในกรณีที่ลูกจ้างต้องประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยจนสูญเสียอวัยวะ หรือจนถึงขั้นทุพพลภาพตามที่กฎหมายกำหนด

๔.๒ จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการเนื่องจากการทำงาน เพื่อให้ลูกจ้างพิการได้สามารถทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อีก

๔.๓ ออกกฎหมายให้ความคุ้มครองและเป็นการประกันอันตราย หรือป้องกันโรคอันอาจจะเกิดแก่ลูกจ้าง เนื่องจากการทำงาน มี ๖ ฉบับ

๕. องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก องค์การ ฯ จะให้การช่วยเหลือแก่ทหารผ่านศึก โดยเฉพาะทหารผ่านศึกที่ได้รับอันตรายจากการสู้รบจนถึงพิการ หรือทุพพลภาพ จะได้รับการช่วยเหลือด้านการรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพ บริการด้านการสงเคราะห์ด้านการเงินเป็นรายเดือนเพื่อเลี้ยงชีพ และเงินสินเชื่อประเภทต่าง ๆ บริการด้านที่พักอาศัย การศึกษา

การฝึกอาชีพ การจัดหางานและค่าประกันบริการในกรณีประสบภัยพิบัติ และบริการด้านจัดจำหน่ายสลากกินแบ่ง เป็นต้น องค์การของเอกชนที่ให้บริการสงเคราะห์คนพิการ

๑. สมาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มีบทบาทเน้นหนักในการช่วยเหลือคนพิการด้านอาชีพและสังคม โดยการจัดให้มีกองทุนสงเคราะห์คนพิการ เพื่อช่วยเหลือคนพิการที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ให้ได้รับเครื่องช่วยและกายอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น แขนขาเทียม รถเข็นคนพิการ ฯลฯ และยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพโดยไม่คิดดอกเบี้ย นอกจากนี้ยังจัดให้มีการฝึกอาชีพสำหรับคนพิการ คือ “โครงการศรัทธาอุตสาหกรรม” จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของคนพิการในราคาถูก สมาสังคม ฯ เป็นเจ้าภาพจัดงานวันคนพิการเป็นประจำทุกปี เป็นผู้ริเริ่มและจัดการแข่งขันกีฬาคคนพิการทุกปี และได้จัดส่งคนพิการ ไปแข่งขันกีฬาคคนพิการระหว่างประเทศด้วย

๒. มูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการประเภทแขน ขา และลำตัว ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยการให้บริการด้านการรักษาพยาบาล การศึกษา สวัสดิการและอาชีพตามความเหมาะสม มูล-

นิติฯ ได้จัดตั้งศูนย์บริการเด็กพิการชั้นที่ อ. ปากเกร็ด จ. นนทบุรี เพื่อเป็นที่พักรักษาเวช ศาสตร์ฟื้นฟู และให้การศึกษาแก่เด็กพิการที่มี ภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด อายุระหว่าง ๔-๑๔ ปี โดยเข้าศึกษาในโรงเรียนศรีสังวาลย์ ซึ่งอยู่ใน บริเวณศูนย์ นอกจากนี้ยังให้ทุนการศึกษาและ การฝึกอาชีพให้เด็กพิการด้วย

๓. มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การศึกษาเล่าเรียน และฝึกวิชาชีพแก่คน ตาบอด โดยการจัดตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอด รับผู้มีอายุตั้งแต่ ๘-๑๘ ปี จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ คนตาบอดชาย หญิง รับอายุตั้งแต่ ๑๕-๓๐ ปี จัดตั้งห้องสมุดคอลเลกต์เพื่อคนตาบอด ผลิต หนังสือเบรลล์และหนังสือเทป เพื่อให้บริการ แก่คนตาบอด

๔. มูลนิธิธรรมาภรณ์คนหูหนวกในพระ บรมราชินูปถัมภ์ ให้การสนับสนุนและส่งเสริม การศึกษาของคนหูหนวก และร่วมมือกับสถา- บันฝึกอบรมครูสอนคนหูหนวก ส่งเสริมการ ศึกษาค้นคว้าโรคเกี่ยวกับหู และการฟื้นฟู สมรรถภาพของคนหูหนวก ส่งเสริมคนหูหนวก ให้มีอาชีพตามควรแก่ศักยภาพ

๕. มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ช่วยฝึกอบรม และให้การศึกษาแก่เด็กปัญญาอ่อน โดยการจัด

ตั้งโรงเรียนปัญญาพิการ โครงการประกาศา- รณปัญญา ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จัดให้มี การฝึกอาชีพให้แก่เด็ก โดยจัดตั้งโครงการ โรงงานในอารักขา

๖. มูลนิธิสิริวัฒนา-เชสเชียร์ ในพระ บรมราชินูปถัมภ์ ให้การสงเคราะห์คนพิการที่ มีฐานะยากจน โดยอำนวยความสะดวกในเรื่อง ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษา โรค โดยไม่คิดมูลค่า ให้การสงเคราะห์ตลอด ชีพ

๗. มูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชู- ปถัมภ์ ให้การช่วยเหลือทหาร ตำรวจ ข้าราชการ และราษฎรอาสาสมัครที่บาดเจ็บ พิการและ เสียชีวิต จากการสู้รบกับผู้ก่อการร้ายคอม มิวนิสต์และผู้รุกรานอธิปไตย

๘. มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง ให้การบำ บัทรักษา และการศึกษาแก่เด็กที่มีความแตก ต่างจากเกณฑ์ปกติ ให้มีการพัฒนาการสูงสุด ตามความสามารถเท่าที่จะเป็นไปได้

๙. มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดแห่ง ประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้การศึก ษาและฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้พิการทางสายตา

๑๐. มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ ให้ความช่วย เหลือฟื้นฟูเด็กพิการให้สามารถช่วยเหลือตนเอง ได้

๑๑. มูลนิธิสงเคราะห์คนพิการ พระประ แดง ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการและ

ทุพพลภาพที่ไร้ญาติขาดมิตร และได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อนช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ให้ได้รับการอุปการะด้วยเบี้ยยังชีพตามควรแก่สภาพ รวมทั้งการฟื้นฟูสมรรถภาพ การใช้อวัยวะเทียมและการฝึกอาชีพด้วย

๑๒. มูลนิธิสงเคราะห์และฟื้นฟูสภาพผู้บวชพิการ นครเชียงใหม่ ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้การช่วยเหลือในการดูแลจัดการเวชภัณฑ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการรักษากาย อุปกรณ์ แขนขาเทียม รถเข็น ไม้เท้า และอื่นๆ ตามที่แพทย์เห็นสมควร ช่วยฝึกอาชีพและให้ทุนประกอบอาชีพโดยไม่คิดดอกเบี้ย

๑๓. มูลนิธิอนุสารสุนทร จ. เชียงใหม่ ให้การสงเคราะห์เด็กหูหนวกทั้งด้านการศึกษา และการฝึกอาชีพ

บทสรุป

เมื่อได้พิจารณาถึงปัญหาและความต้องการของคนพิการที่ได้นำเสนอมานั้น จะเห็นได้ว่าเป็นข้อเรียกร้องที่มีเหตุผล ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า เป็นการเรียกร้องขอสิทธิที่พึงมีพึงได้ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเท่านั้น จริงอยู่แม้ว่าในปัจจุบันจะมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้จัดให้บริการสงเคราะห์แก่คนพิการในต่าง ๆ อยู่แล้ว แต่บริการเหล่านั้นก็

ยังไม่เพียงพอ ไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของคนพิการที่กระจายกันอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศได้ ทั้งนี้เพราะบริการทั้งของรัฐและเอกชนส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดใหญ่ ๆ เพียง ๒-๓ จังหวัดเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้พิการในชนบทไม่ได้รับทราบข่าวสารข้อมูล และความช่วยเหลือต่างๆ ประกอบกับไม่มีหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องคนพิการโดยตรง ทำให้การดำเนินการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ผลปรากฏว่ามีคนพิการจำนวนประมาณ ๕% เท่านั้นที่ได้รับการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์อย่างครบวงจร ทั้งนี้เพราะแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูนี้มีอยู่ประจำเฉพาะส่วนกลาง และโรงพยาบาลใหญ่ ๆ ในต่างจังหวัดเพียง ๓๕ แห่งเท่านั้น โรงพยาบาลสำหรับคนปัญญาอ่อนก็มีเพียงแห่งเดียวตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในขณะที่คนพิการประเภทปัญญาอ่อนมีถึง ๑% ของจำนวนประชากรทั้งหมด

ส่วนด้านการศึกษา นั้น กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษาได้รายงานไว้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวนเด็กพิการในวัยเรียนอายุระหว่าง ๕-๑๕ ปี มีจำนวนประมาณ ๒,๑๐๖, ๗๔๓ คน จำนวนเด็กที่ได้รับการศึกษามีเพียง ๓,๑๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๑๕

การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ จากรายงานของกองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ แจ้งว่าในปีพ.ศ. ๒๕๓๐ จำนวนคนพิการที่รับการฝึกอาชีพจากศูนย์ฝึกอาชีพคนพิการ ๔ แห่ง มีจำนวน ๓๐๒ คน ผู้พิการที่ได้รับการสงเคราะห์ในสถานสงเคราะห์ ในปีพ.ศ. ๒๕๓๐ มีจำนวน ๘๐๐ คน คนพิการที่ทำงานในโรงงานปีคนพิการสากล มี ๖๐ คน และให้ยืมเงินเพื่อการประกอบอาชีพ ๕ ราย เป็นเงิน ๒๔,๐๐๐ บาท สถานคนพิการฯ ได้รายงานผลการสำรวจจำนวนสมาชิก ผู้สำเร็จจากศูนย์ฝึกอาชีพต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน มีจำนวน ๒,๔๔๐ คน มีผู้พิการได้รับเข้าทำงานไม่ถึง ๒๐% ของจำนวนผู้ผ่านการฝึกอาชีพ ทั้งนี้ด้วยเหตุที่หลักสูตรของการฝึกนั้น ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ขาดบุคลากรที่มีทักษะและความรอบรู้ ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการฝึก ประกอบกับทัศนคติของสังคม ไม่เปิดโอกาสให้แก่คนพิการได้แสดงความสามารถ

ดังนั้นข้อเรียกร้องของคนพิการให้รัฐตรากฎหมาย "ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ" ออกใช้บังคับนั้น จึงเป็นทางออกที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะกฎหมายจะเป็นหลักประกันให้คนพิการได้รับการสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ตามความสามารถสูงสุด กฎหมายจะเป็นแนวทางเป็นมาตรการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการได้ยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลสูงสุดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการ สำหรับกฎหมายฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หรือกฎหมายเพื่อคนพิการนั้น ในนานาชาติอารยประเทศทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย ได้มีการประกาศใช้กันมานานหลายสิบปีแล้ว หรือแม้แต่ประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ก็มีกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการในประเทศที่เจริญแล้วเหล่านี้จะคำนึงถึงความสำคัญของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถกลับเข้ามาทำงานเป็นกำลังผลิตของสังคมต่อไป โดยจะอำนวยความสะดวกทุกประการให้แก่คนพิการ เช่น บริการขนส่งสาธารณะต่างๆ ทั้งรถเมล์ รถไฟใต้ดิน อาคารสถานที่สาธารณะต่างๆ ทั้งรถเมล์ รถไฟใต้ดิน อาคารสถานที่สาธารณะต่างๆ จะคำนึงถึงผู้ที่มีสภาพร่างกายพิการด้วย บางประเทศจะมีป้ายจอดรถพิเศษสำหรับผู้ที่มีร่างกายพิการ มีลิฟท์พิเศษเฉพาะสำหรับผู้ใช้รถเข็น มีลิฟท์ที่มีตัวอักษรเบรลล์สำหรับผู้พิการทางสายตา สัญญาณไฟจราจรมีเสียงสำหรับคนตาบอด ริมถนนจะมีเส้นทางเฉพาะพิเศษสำหรับผู้ใช้รถเข็นและคนตาบอด ตามสถานศึกษาทั้งในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยจะมีบริการพิเศษสำหรับคนพิการ ทั้งด้านอุปกรณ์เครื่องใช้และอาสาสมัคร

รัฐบาลไทยในสมัยหนึ่งได้เคยเล็งเห็น
ความสำคัญของการมีกฎหมายเพื่อคนพิการ ถึง
กับประกาศว่าจะออกกฎหมายสงเคราะห์และ
ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ให้เป็นของขวัญใน
ปีคนพิการสากล ๒๕๒๔ และแต่งตั้งคณะกรรมการ
การสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มี
การวางแผนการสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพ
คนพิการแห่งชาติระยะยาว ระหว่างปี ๒๕๒๕
-๓๔ และมาตรการหนึ่งในแผนนั้นก็คือ การ
เร่งรัดให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟู
สมรรถภาพคนพิการ บัดนี้เวลาได้ล่วงเลยมา

เกือบทศวรรษแล้ว แผนการสงเคราะห์ ฯ แห่ง
ชาติระยะยาวแทบจะไม่ได้นำมาปฏิบัติ ฉะนั้น
จึงถึงเวลาแล้วที่คนพิการ องค์การของคนพิการ
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ จะต้อง
ร่วมแรงร่วมใจกันรณรงค์เรียกร้อง เพื่อกระ
ตุ้นเตือนรัฐบาลให้ออกกฎหมายฟื้นฟูสมรรถ
ภาพคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิขั้น
พื้นฐานในการศึกษา และการประกอบอาชีพ
ตามความถนัด และเปิดโอกาสให้คนพิการได้
มีส่วนร่วมในสังคม ในฐานะที่เป็นทรัพยากร
มนุษย์ส่วนหนึ่งซึ่งมีคุณค่า □



“สุขาอยู่ไหนใด”
“อยู่ชั้นบนครับ”
“อู”

บรรณานุกรม

การศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการ. รายงานผลการคาดคะเนจำนวนประชากรที่มี

ความบกพร่องทางร่างกายและปัญญาในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, มปป.

กิตติยา (นรามาศ) รัตนกร. คนพิการ: การสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพ. กรุงเทพฯ:

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

คนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, สภา. รายงานการประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการ

พิจารณาร่างพรบ.การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ. กรุงเทพฯ, ๒๕๒๙. (ฉบับอัดสำเนา)

คนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, สภา. รายงานการประชุมสัมมนาเรื่องสังคมไทยกับ

กฎหมายเพื่อคนพิการ. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๐.

คุรุปรทัศน์ฉบับพิเศษ. บัณฑิตการสาธิต ๒๕๒๔. กรุงเทพฯ, ๒๕๒๔.

จิวรัตน์ ผ่องแผ้ว. "สภาพสังคมไทยปัจจุบันกับองค์กรของคนพิการ."

เอกสารประกอบการบรรยายในการอบรมหลักสูตรผู้นำคนพิการ. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๑.

ประชาสงเคราะห์, กรม. บริการและกิจกรรมสำหรับคนพิการในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, มปป.

ประชาสงเคราะห์, กรม. รายงานประจำปี ๒๕๓๐. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๑.

ประสิทธิ์ คิวัฒน์. การสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย

กรุงเทพฯ: กรมประชาสงเคราะห์, ๒๕๒๖.

สังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. สภา. งานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

๒๕๒๗-๒๕๓๐. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๐.

United Nations. *World Programme of Action Concerning Disabled Persons* :

U.N. Decade of Disabled Persons, 1983-1992 New York, 1983.

ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด

ณรงค์ ปฏิบัติสกรกิจ*

คำนำ

ตามปรัชญาของห้องสมุดทั่วไป ห้องสมุดมีหน้าที่ให้ความรู้ การศึกษาและบันเทิงแก่สมาชิกในสังคม จึงถือว่าห้องสมุดเป็นสถาบันที่สำคัญของสังคมสถาบันหนึ่ง คนตาบอดก็เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมย่อมมีสิทธิที่จะได้รับบริการในเรื่องห้องสมุดเช่นเดียวกับคนตาดีทั่วไป สังคมจึงควรจัดบริการให้แก่คนตาบอดด้วย เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ว่า "Reading for All"

การศึกษาของคนตาบอดในประเทศไทย เริ่มมาเกือบจะ ๕๐ ปีแล้ว โดยมีสเจนีฟ คอลฟิลด์ (Miss Geneviev Caulfield) สตรีตาบอดชาวอเมริกัน ได้เป็นผู้ริเริ่มขึ้นในประเทศไทย จนกระทั่งปัจจุบันนี้มีมูลนิธิเพื่อคนตาบอด ๔ แห่ง โรงเรียนการศึกษาพิเศษ เฉพาะคนตาบอด ๓ แห่ง ศูนย์บริการทางการ

ศึกษาของคนตาบอด ๑ แห่ง ซึ่งพิเศษสำหรับนักเรียนตาบอด ในโรงเรียนต่างจังหวัดอีก ๔-๕ แห่ง และมีนักเรียนระดับมัธยม มหาวิทยาลัย ไปเรียนร่วมกับนักเรียนปกติอีกจำนวนไม่น้อย คนตาบอดในสถานศึกษาเหล่านี้ขณะเป็นนักเรียนก็ต้องการหนังสือ เพื่อการเรียนรู้ จบการศึกษาแล้วก็ต้องการหนังสือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อคุณภาพชีวิตเหมือนกับเราท่านคนตาดีที่ชอบอ่านหนังสือนั้นแหละ ฉะนั้นคนตาบอดที่อ่านออกเขียนได้จึงมีนับจำนวนพันคน ความต้องการ "อ่าน" จึงมีเท่ากับคนตาดีที่มีการศึกษาทั่วไป ห้องสมุดเพื่อคนตาบอดจึงเกิดขึ้นด้วยหลักการนี้

ประวัติความเป็นมา

ผู้เขียนเริ่มทำงานครั้งแรกด้วยการเป็นพนักงานพิมพ์ตีตหนังสือคนตาบอด กรุณนิเทศศาสตร์คนตาบอด ผู้ปกครองศูนย์ฝึกอาชีพคน

* ผู้อำนวยการห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด

ตาบอด และรักษาการครูใหญ่โรงเรียนศูนย์ฝึกอาชีพคนตาบอด และโดยส่วนตัวเป็นผู้รักการอ่าน ผลของการอ่านทำให้ผู้เขียน ซึ่งต้องกลายเป็นคนพิการทางร่างกายในวัยหนุ่มเรียนอยู่ที่ ๒ ระดับอุดมศึกษา ได้ใช้การอ่านหนังสือดี ๆ ทางจิตวิทยา ทางศาสนา และหนังสืออ่านเล่นทุกชนิด บรรเทาความผิดหวังประทับใจจนกระทั่งเอาลักษณะนิสัยชอบการอ่านมาใช้ในการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ จนกระทั่งผู้เขียนเรียนจบมหาวิทยาลัยปีที่ ๒ แห่ง คือ ธรรมศาสตร์ และ สุขุทัยธรรมมาธิราช ด้วยการนอนอ่าน ฉะนั้นผู้เขียนโดยส่วนตัวจึงเห็นคุณค่าของหนังสือ และการอ่านอย่างยิ่ง เมื่อมาอยู่ร่วมสังคมกับคนตาบอดซึ่งขาดโอกาสในการอ่านอย่างกว้างขวาง ได้เห็นอาสาสมัครมาอ่านหนังสือให้คนตาบอดฟังจบแล้วเสียงก็หายไป ใครต้องการฟังเรื่องเดิมอีกก็ต้องหาอาสาสมัครมาอ่านกันอีก นักเรียนในโรงเรียนต่างเรียนหนังสือกันด้วยความลำบาก ต้องลอกตำราเรียนกันเอง ครูที่สอนแทนก็จะสอนเพียงอย่างเดียวก็ต้องมานั่งพิมพ์ตำราแจกด้วย จึงเห็นว่าคนตาบอดในประเทศเรานั้นขาดวิสัยการอ่าน การมีห้องสมุดเพื่อคนตา

บอด โดยมีหน่วยผลิตหนังสือสำหรับคนตาบอดด้วย จึงอยู่ในความกตัญญูของผู้เขียนตลอดมา จนกระทั่งในปี ๒๕๒๐ ผู้เขียน, นายกสมาคมคนตาบอดในสมัยนั้น คือ คุณเพชรรัตน์ เทชวัชร, อดีตนายกสมาคมคนตาบอด อ.วิรัช ศรีสุลลันนท์, คุณสมประสงค์ อิมอรณณ์ อาสาสมัครชาติที่พิมพ์หนังสือเบรลล์เก่งจนกระทั่งพิมพ์ข่าวสารแจกคนตาบอดบางกลุ่มอ่านได้ ได้นำความคิดริเริ่มปรึกษากับคุณทิพย์ กิตติขจร* ซึ่งมีบ้านอยู่ปากเกร็ด ใกล้ศูนย์ฝึกอาชีพคนตาบอด ที่ผู้เขียนทำงานอยู่ มักจะนำอาหารมาเลี้ยงคนตาบอดอยู่เสมอ ได้ตกลงจะตั้งคณะกรรมการห้องสมุดขึ้น มีคณะกรรมการชุดหนึ่งรวมทั้งผู้แทนคนตาบอดด้วย โดยคุณทิพย์ รับเป็นประธานคณะกรรมการ โดยใช้ชื่อว่า "ห้องสมุดคอลเลกต์เพื่อคนตาบอด" ด้วยเหตุผลที่แหล่หม่อมคอลเลกต์เป็นผู้ริเริ่มนำการเขียนการอ่านมาให้คนตาบอดไทยได้มีการประชุมกันครั้งแรกในเดือน มีนาคม ๒๕๒๐ และเริ่มงานทันที โดยยังไม่มีบุคลากร มีทรัพย์สินเริ่มต้น ดังนี้

๑. ขอยืมห้องเก็บของขนาด ๒^๑/_๒ ม.

× ๓ ม. ของศูนย์ฝึกอาชีพคนตาบอด เป็นห้องสมุดชั่วคราว

* ปัจจุบัน (๒๕๓๑) นายบุญลุนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ฯ

๒. พิมพ์อักษรเบรลล์ (Braille)

อายุ ๒๐ ปีกว่า ๑ เครื่อง

๓. เครื่องเล่นเทปกระเปาะหัวใหม่เอี่ยม ๑ เครื่อง จากเงินบริจาควันเกิด ของท่านจอมพลถนอม กิตติขจร

๔. เทปตลับ ๓๐ ม้วน บริจาคโดยคุณทิพย์ ประธานคณะกรรมการ

ทำกันไปทำกันมากิจการก็เดินหน้าไปเรื่อย จัดงานเลี้ยงหาทุน ๒ ครั้ง ทำให้มีทุนซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และจ้างบุคลากรได้ ๑ คน พอทำครบปี มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ซึ่งมีคุณปกรณ์ ทวสิน* ได้เห็นกลุ่มอาสาสมัครทำงานกันจริงจัง และลักษณะงานมีประโยชน์ จึงเสนอต่อมูลนิธิฯ รับเป็นกิจกรรมอีกสาขาหนึ่งของมูลนิธิฯ ในปี ๒๕๒๑ และเพียงอีก ๓ ปีต่อมามูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยฯ ก็อนุมัติงบประมาณสร้างอาคารถาวรให้ห้องสมุดในปี ๒๕๒๔ เป็นอาคาร ๒ ชั้น ขนาด ๘ ม. x ๒๔ ม. ห้องสมุดได้ย้ายจากที่เดิมมาอยู่อาคารใหม่ในเดือน เมษายน ๒๕๒๕

ถ้าจะจัดประเภทของห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอดแล้ว น่าจะอยู่ในประเภทห้องสมุดประชาชนมากกว่าห้องสมุดเฉพาะ เพียงแต่เป็นประชาชนกลุ่มน้อยในสังคมที่มีปัญหา

ในการอ่าน (Reading Handicapped) เท่านั้น

การผลิตหนังสือ (การหาหนังสือเข้าห้องสมุด)

เนื่องจากหนังสือภาษาไทยที่คนตาบอดใช้อ่านได้ไม่มีจำหน่ายในตลาดหนังสือเมืองไทย เพราะฉะนั้นการหาหนังสือเข้าห้องสมุดจึงไม่สามารถทำได้ด้วยวิธีเดียวกับห้องสมุดทั่วไป แต่ต้องทำการผลิตเอง ดังนั้นงบประมาณส่วนใหญ่ของห้องสมุด จึงใช้ไปเพื่อการผลิต มีเพียงส่วนน้อยใช้สำหรับงานห้องสมุดในความหมายทั่วไป ที่ให้บริการยืม จัดเก็บรักษา และให้ข้อมูลแก่สมาชิก

หนังสือที่ผลิตให้คนตาบอดอ่านมี ๒ ชนิด คือ หนังสือเทป (เทปตลับ) และหนังสือเบรลล์

๑. หนังสือเทป (เทปตลับ) คือหนังสือที่มีคนตาบอดอ่านแล้วบันทึกลงเทปตลับไว้แต่เดิมนั้นในประเทศที่เจริญและร่ำรวย ได้คิดลงแผ่นเสียง ซึ่งมีความเร็วช้ากว่าแผ่นเสียงธรรมดา และต้องมีเครื่องเล่นแผ่นเสียงความเร็วเท่ากัน ต่อมาเทคโนโลยีเจริญขึ้นก็อัดใส่เทปม้วน (Open Reel) แล้วก็มาถึงเทปตลับซึ่งทำการถ่ายสำเนาเก็บไว้ได้อย่างง่ายและเร็ว ผู้อ่านที่เป็นอาสาสมัครสามารถนำไปอ่านที่บ้านได้ หรือจะมาอ่านที่ห้องบันทึก

* ผู้จัดการใหญ่ ธนาคารไทยทุน และเหรียญกิตติมศักดิ์ มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยฯ

เสียง ที่ห้องสมุดก็ได้ เจ้าหน้าที่จะเก็บคั่นฉบับไว้แล้วถ่ายสำเนาส่งให้มายืมบริการให้ยืมต่อไปสำหรับหนังสือเรียนทุกระดับที่ต้องใช้เวลา ยืมนาน ห้องสมุด ก็จะถ่ายสำเนาให้อีกคนละชุดตามความต้องการ หนังสือแบบนี้ไม่จำเป็นที่ผู้ใช้บริการต้องเป็นผู้อ่านออกเขียนได้ แม้

ผู้ไม่เคยมีการศึกษามากเลยก็สามารถรับส-วรรณกรรมได้ทุกฉบับ ทั้งสรรพคำรา สารคดีทั้งปวง ที่ห้องสมุดมี ห้องบันทึกเสียงได้ รับความสนับสนุนจากทางสมาคมคนตาบอดจากสงคราม และรัฐบาลท้องถิ่นวิเทศแบร์กแห่งประเทศเยอรมันตะวันตก (รูปที่ ๑)

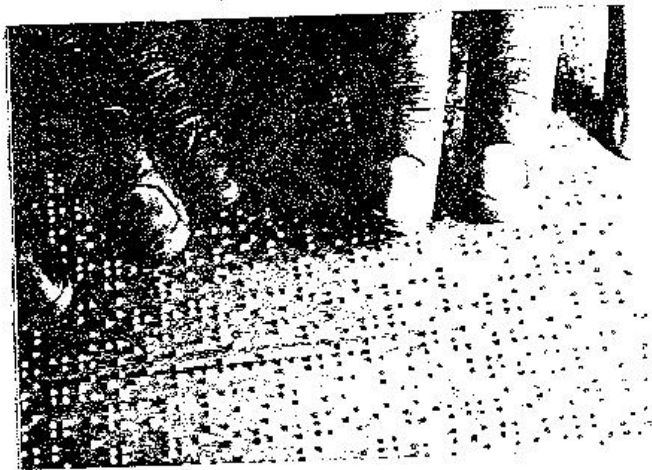


รูปที่ ๑

๒. หนังสือเบรลล์ คำว่า “เบรลล์” คือชื่อเรียกลักษณะของตัวอักษรสำหรับคนตาบอดที่อ่านโดยใช้ปลายนิ้วสัมผัส คนตาบอดที่ได้เรียนอักษรเบรลล์ตั้งแต่เด็ก จะสามารถอ่านได้อย่างรวดเร็วเกือบเท่าคนตาดีอ่านหนังสือตาดี แต่ถ้าคนตาบอดภายหลังทอนโท

แล้ว จะอ่านได้ช้ากว่า ลักษณะของอักษรเบรลล์ประกอบด้วยจุดนั้น ๖ จุด เรียงลำดับของจุดจาก ๑ ถึง ๖ เรียงทางตั้ง ๒ แถว และทางนอน ๓ แถว นับตำแหน่งจุดทางตั้งแถวซ้ายว่าจุด ๑, ๒, ๓ และแถวขวาว่าจุด ๔, ๕, ๖ ตัวอักษรต่าง ๆ เกิดจากการสลับจับกลุ่มของจุด

เหล่านี ครึ่งละ ๑, ๒....ถึง ๖ จุดได้ ๖๓ กลุ่ม
ซึ่งนำมาใช้แทนสระ พยัญชนะ เครื่อง-
หมายวรรคตอน สัญลักษณ์ทางวิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์ และโน้ตดนตรีได้หมดทุกภาษา
เพราะฉะนั้นพิมพ์ดีดเบรลล์เครื่องเดียวจึงพิมพ์
ได้ทุกภาษา แล้วแต่ภาษาใดจะกำหนดอักษร
ของเขาให้ตรงกับกลุ่มของจุดทั้ง ๖ นั้น เช่น
จุด ๑,๒,๔,๕ ในภาษาอังกฤษเป็น G ในภาษา
ไทยเป็น ก เป็นต้น สำหรับภาษาไทยการ
เขียนหรือพิมพ์อักษรเบรลล์ กำหนดให้ สระ
พยัญชนะ วรรณยุกต์ อยู่แถวเดียวกันหมด
เพื่อประหยัดที่ และอ่านสะดวก เพราะการ
อ่านด้วยปลายนิ้วสัมผัส ไม่สามารถเลื่อนนิ้วดู
ข้างบนข้างล่างได้ ต้องอ่านไปที่ละบรรทัด
อักษรเบรลล์นี้ได้ชื่อมาจาก "Louise Braille"
ครูตาบอดชาวฝรั่งเศส ที่ประดิษฐ์ขึ้นทำให้การ
ศึกษาของคนตาบอดมีประสิทธิภาพขึ้น (รูปที่ ๒)



รูปที่ ๒

ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด ผลิต
หนังสือเบรลล์ด้วยวิธีการ ๔ วิธี แล้วแต่ลักษณะ
การใช้ ดังนี้

๑. ใช้เบรลเลอร์ (Brailleur) หรือ
เครื่องพิมพ์ดีดเบรลล์สำหรับหนังสือทั่วไปที่ไม่
ใช้หนังสือเรียน หนังสือประเภทนี้ทำเพียง ๑
หรือ ๒ ชุด หมุนเวียนกันยืมอ่าน

๒. ใช้แผ่นเบรลลอน (Brailon)
แผ่นพลาสติกพิเศษ ถูกความร้อนจะนุ่มตัวและ
จะกลับแข็งตัวอีกเมื่ออยู่ในอุณหภูมิปกติ การ
ผลิตวิธีนี้คล้ายกับเครื่องถ่ายเอกสารของคนตาดี
คือใช้หนังสือเบรลล์ที่พิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด
เบรลล์ หรือทำรูปบน ๒ มิติด้วยวัสดุต่างๆ
เป็นต้นฉบับ เอาแผ่นเบรลลอนวางทับบนใน
เครื่องถ่ายเอกสารเบรลล์ ซึ่งมีชื่อเฉพาะว่า
เทอร์โมฟอร์ม (Thermoform) เป็นเตาอบความ
ร้อนสูญญากาศ เมื่อเลื่อนฝาเครื่องปิด แผ่น
เบรลลอนจะร้อนแล้วอ่อนตัวลง เครื่องจะกด
แผ่นเบรลลอนนี้ให้แนบสนิทกับต้นฉบับหรือ
แม่แบบ พอเปิดเครื่อง แผ่นเบรลลอนก็จะ
แข็งตัวเหมือนต้นฉบับ งานชนิดนี้เหมาะสำหรับ
งานที่ไม่ต้องการค่าเช่ามากชุดนัก ปัจจุบันให้
บริการทำหนังสือเรียนแก่นักเรียนชั้นมัธยม-
ศึกษา ที่ไปเรียนร่วมกับนักเรียนในโรงเรียน
ปกติและแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ต้อง
การรูปประกอบ เช่นในวิชาคณิตศาสตร์ วัสดุ
อุปกรณ์ และบุคลากรของการผลิตวิธีนี้ได้

รับการสนับสนุนจากองค์การ CBM-Christoffel Blindenmission ของประเทศเยอรมัน

๓. โรงพิมพ์เบรลล์ การผลิตวิธีนี้มีลักษณะ เครื่องใช้ และขั้นตอนเหมือนโรงพิมพ์ทั่วไป คือ มีแท่นกด แท่นเย็บ และแท่นพิมพ์ ส่วนแม่แบบนั้น ใช้พิมพ์ด้วยเครื่องจักรชื่อ Marburg Braille Stereotyper Machine ที่เรียก "Stereo" เพราะพิมพ์ได้ ๒ หน้าโดยจุดไม้ทาบัน ผิดกับวิธีอื่นที่พิมพ์ได้หน้าเดียว วัสดุในการทำต้นฉบับหรือแม่แบบคือแผ่นสังกะสี หรือเพลทอลูมิเนียมหนาขนาด .๒๕ มม. ๒ แผ่นทาบ เวลานั้นไปขึ้นแท่นพิมพ์

ก็แยกแผ่นโลหะ ๒ แผ่นทาบออกจากกันบนแท่นพิมพ์ แล้วสอดกระดาษที่จะพิมพ์ ระหว่างกลางแท่นพิมพ์ แท่นพิมพ์ก็จะอัดกระดาษออกมาเป็นอักษรเบรลล์ การพิมพ์วิธีนี้พิมพ์ได้คราวละมากๆ เป็นร้อยชุดขึ้นไป ใช้สำหรับงานหนังสือเรียนชั้นประถมศึกษา นิติสารเบรลล์ และจดหมายเวียนต่างๆ ของสมาคมคนตาบอด เครื่องจักรและอุปกรณ์ของโรงพิมพ์เบรลล์นี้ ส่วนใหญ่ได้มาจากสมาคมคนตาบอดสวีเดน (SRF) และ SHIA (รูปที่ ๓)



รูปที่ ๓

๔. คอมพิวเตอร์เบรลล์ เป็นเทคโนโลยีใหม่ซึ่งเมื่อเริ่มแรกเป็นความฝันของห้องสมุด เนื่องจากมีคุณสมบัติที่ดีหลายประการ คือไม่เปลืองเนื้อที่เก็บต้นฉบับ แก้ไขง่าย พิมพ์ได้เร็ว ค่ากระดาษแม้จะแพงกว่าระบบโรงพิมพ์ แต่ถูกกว่าแผ่นเบรลลอน (โรงพิมพ์แผ่นละ ๕๐ บาท เบรลลอนราคาแผ่นละ ๒.๓๐ บาท คอมพิวเตอร์ แผ่นละ ๑.๔๒ บาท) จึงเหมาะสำหรับงานที่ต้องการความรวดเร็วและหนังสือเรียนที่ไม่มีรูปประกอบ โปรแกรมที่ใช้ ใช้ระบบ ๖ จุดเหมือนเบรลเลอร์ โดยใช้แป้นอักษรในพิมพ์ดีดธรรมดาเพียง ๖ นิ้ว หรือ ๖ แป้น จะปรากฏจุดอักษรเบรลล์บนจอแสดงผล เครื่องคอมพิวเตอร์ที่จะป้อนข้อมูลเป็นคอมพิวเตอร์ PC ธรรมดาที่มีอยู่ในตลาดทั่วไป แต่เครื่องพิมพ์ (Printer หรือ Embosser) ต้องใช้เครื่องพิเศษ ซึ่งมีผลิตจำหน่ายหลายบริษัท กระดาษที่จะพิมพ์ก็ใช้กระดาษต่อเนื่องเหมือนกระดาษคอมพิวเตอร์ทั่วไป เพียงแต่ความหนาแน่นมากกว่า คือประมาณ ๑๘๐ แกรม วัสดุอุปกรณ์สำหรับคอมพิวเตอร์เบรลล์นี้ ได้รับการสนับสนุนจากองค์การ HKI—Helen Keller International (Thailand) ให้เครื่องพิมพ์ (Embosser) และ Program บริษัท IBM (Thailand) ให้ PC คอมพิวเตอร์ และสโมสโร-

อนส์เจ้าพระยากรุงเทพ ปรับปรุงห้องโดยการบุผนัง ปูพรม และติดตั้งเครื่องปรับอากาศให้ เพื่อให้เหมาะกับการใช้งานคอมพิวเตอร์เบรลล์ (เครื่องพิมพ์เสียงดังมากและต้องการอุณหภูมิต่ำ)

การบริหาร

ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด บริหารงานโดยมีคณะกรรมการห้องสมุดคอลฟิลด์ควบคุมนโยบาย ในปี ๒๕๓๑ คุณภรณ์ ลำชาเป็นประธานและคุณพงศ์เทพ มหาเปารยะเป็นประธานร่วม เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ๑๔ คน แบ่งเป็น

๑. ฝ่ายอำนวยการ มี ๔ คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการ เลขานุการ เจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี และนักการภารโรง

๒. ฝ่ายบริการยืม มี ๑ คน โดยอาศัยนักการภารโรง เป็นผู้รับ-ส่งหนังสือ จากที่ทำการไปรษณีย์

๓. ฝ่ายผลิตหนังสือเทป มี ๑ คน โดยอาศัยอาสาสมัครเป็นผู้อ่านหนังสือลงเทป

๔. ฝ่ายผลิตหนังสือเบรลล์ มี ๘ คน ประกอบด้วยผู้พิมพ์เบรลล์ ๓ คน คนตรวจปรู๊ฟ ๑ คน คนแก้ปรู๊ฟ ๑ คน คนอัดเบรลลอน ๑ คน คนทำรูปประกอบและเขียนปก-สันหนังสือ ๑ คน และช่างแท่นพิมพ์ (อัดสำเนา) ๑ คน

ในจำนวนเจ้าหน้าที่ ๑๔ คนนี้ เป็นข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการมาช่วยราชการ ๑ คน และ CBM สนับสนุนค่าจ้างอีก ๓ คน

การให้บริการ

การให้บริการทุกชนิดเป็นการให้ฟรีทั้งหมด การส่งหนังสือทั้งเบรลล์ และเทปกลับใช้ส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่าไปรษณียากรตามไปรษณีย์นิเทศ พ.ศ. ๒๕๒๐ ซึ่งระบุว่า “เครื่องอ่านสำหรับคนเสียจักษุ (Literature for the Blind) ได้รับการยกเว้นค่าไปรษณียากรตามไปรษณีย์นิเทศ พ.ศ. ๒๕๒๐ บทที่ ๗” ห้องสมุดได้ให้บริการแก่ผู้ใช้นี้

๑. หนังสือนวนิยาย สารคดีทั่วไป สามารถอ่านได้ที่ห้องสมุด ในเวลาราชการ และวันเสาร์ สมาชิกที่อยู่ต่างจังหวัด หรือไม่สามารถมาเยี่ยมได้ สามารถส่งคำขอมาททางจดหมาย และทางโทรศัพท์ ห้องสมุด จะส่งรายชื่อหนังสือออกใหม่ เป็นเบรลล์และเทปไปให้สมาชิกทุก ๓ เดือน

๒. หนังสือเรียน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา ที่เรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ส่งคำขอให้พิมพ์ตำราเรียนที่ต้องการได้

๓. หนังสือเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษา อาจารย์ใหญ่ขอมาตามรายชื่อที่ห้องสมุด

พิมพ์เสร็จแล้ว ส่งให้นักเรียนคนละชุดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

๔. หนังสือเทปที่ต้องการใช้เวลานาน ห้องสมุดจะถ่ายสำเนาให้ตามความต้องการ

การทำบัตร

เนื่องจากลักษณะของผู้ใช้บริการ ไม่สามารถมาค้นบัตรต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และปริมาณของหนังสือเบรลล์เรื่องหนึ่งๆ ก็น้อยมาก ในการเก็บมาก จึงไม่สามารถใช้บัตรต่างๆ ตามระบบของบรรณารักษ์ได้ จึงประยุกต์ทำบัตรเพียง ๒ ชนิด ให้เหมาะสมกับผู้ใช้งาน และจำนวนเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีเพียงคนเดียว คือ

๑. บัตรหนังสือ ใช้ชื่อหนังสือสำหรับค้น แล้วเก็บข้อมูลหนังสือทั้งหมดไว้ รวมทั้งเรื่องย่อหรือประเภทของหนังสือนั้นด้วยข้อความง่าย ๆ ส่วนด้านหลังของบัตรมีบันทึกการยืม-คืน และชื่อผู้ยืม ทำให้รู้สถิติว่าหนังสือเล่มนั้นๆ มีการยืมมากน้อยเพียงไร หรือหนังสืออยู่ที่ไหน

๒. บัตรสมาชิก เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกไว้เท่าที่จำเป็น เช่น ชื่อ ที่อยู่เดิม ที่อยู่ ที่ติดต่อได้ ประวัติการศึกษา เป็นต้น ด้านหลังบัตรจะเป็นบันทึกการยืมว่ายืมหนังสือเรื่องอะไรไปเมื่อไร ส่งคืนหรือยัง และทำให้รู้สถิติว่าสมาชิกคนนั้นยืมหนังสือไปกี่เรื่องแล้ว

บัตรทง ๒ ขันตอนมีลักษณะคล้ายการลง
บัญชีในระบบบัญชี คือทุกครั้งที่มีการเคลื่อน
ที่ของหนังสือ จะต้องลงบันทึก ๒ ครั้งเสมอ

ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด เป็น
หน่วยงานเล็กๆ หน่วยหนึ่งของมูลนิธิช่วยคน
ตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูป-
ถัมภ์ แต่ลักษณะความรับผิดชอบ จะต้อง
ผลิตหนังสือเรียนทุกระดับชั้นแก่คนตาบอดทุก
สถาบัน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย รวมทั้งผลิต
หนังสืออ่านทั่วไปแก่คนตาบอดผู้ใหญ่ด้วย จึง
ค่อนข้างจะเป็นงานหนัก และผลิตไม่ค่อยทัน
ความต้องการ แต่ด้วยความมุ่งมั่นอย่างไม่หยุด
ยั้งที่จะ “เปิดโลกกว้างให้คนตาบอด” ห้อง

สมุด จึงหวังที่จะได้รับความร่วมมือสนับ-
สนุนจากประชาชน และหน่วยงานของรัฐที่
เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ด้อยโอกาสในการอ่าน คือ คน
ตาบอด ได้มีหนังสือที่เพียงพอสำหรับการอ่าน
เหมือนคนตาดีทั่วไป สมกับแนวคิดที่ว่า “การ
อ่านเพื่อทุกคน” (READING FOR ALL)
ผู้สนใจที่ประสงค์จะให้ความสนับสนุนกิจการ
ของห้องสมุด ติดต่อสอบถามได้ที่

ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด

๗๘/๒ ถนนติวานนท์

อ. ปากเกร็ด

จ. นนทบุรี

โทร. ๕๘๓๖๕๑๘

บริการห้องสมุดสำหรับเด็ก ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ทศพร ทิพย์สุกราษฎร์*

การได้ยินเสียง เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ เพราะการได้ยินก่อให้เกิดการเรียนรู้ มนุษย์เรานั้นสามารถเรียนรู้ได้โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ การรับฟังเสียงทางหู การมองเห็นด้วยตา รับรู้รสทางลิ้น สัมผัสทางผิวหนัง และรับรู้กลิ่นทางจมูก แต่ประสาทสำคัญที่มนุษย์ใช้เรียนรู้ภาษาและการพูดคือการได้ยิน โดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งเป็นวัยเริ่มหัดพูด เริ่มเรียนรู้ภาษา เด็กจะพูดได้ก็ต่อเมื่อได้ยินเสียงของผู้อื่นบ่อยๆ หรือเป็นประจำ ทำให้เด็กพูดตาม และพูดได้เองในที่สุด ดังที่ ดร. ฟรีแมน แมคคอนเนล (Freeman

Mc Connell) ผู้เชี่ยวชาญทางโสตสัมผัสวิทยา มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสเทิร์น สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กขึ้นกับระบบการรับและส่งข่าวสารที่ถูกต้อง นั่นคือ เด็กจะต้องได้ยินเสียงพูดของผู้อื่น และในขณะเดียวกันต้องได้ยินเสียงพูดของตนเอง ซึ่งเป็นกลไกการย้อนกลับเพื่อแก้ไขการพูดของตนให้ชัดเจนและถูกต้อง การไม่ได้ยินเสียงของตนเอง และผู้อื่นทำให้พัฒนาการทางภาษาเป็นไปอย่างล่าช้า¹ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จึงมีปัญหาในการสื่อสารกับคนทั่วไป

*นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹Freeman Mc Connell, "Deafness and Childhood," in *Exceptional Children in the Schools: Special Education in Transition*, ed. Lloyd M. Dunn (New York: Rinehart and Winston, 1973), p. 376.

จากการที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินขาดการฟังเสียง ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของการพูด เมื่อเด็กอายุมากขึ้น และเรียนระดับสูงขึ้น จึงส่งผลให้มีปัญหาด้านการอ่านและการเขียน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงไม่ควรด่วนตีความว่า การที่เด็กไม่สามารถอ่านหนังสือได้ เช่นเดียวกับเด็กปกติในวัยเดียวกันเพราะเด็กมีสติปัญญาต่ำ เพราะเหตุผลที่แท้จริงก็คือการที่เด็กไม่ได้ยินเสียงโต้ตอบ เป็นสิ่งกีดขวางพัฒนาการทางภาษานั้นเอง

การแบ่งประเภทของผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นมีหลายวิธี ขึ้นกับวัตถุประสงค์ในการแบ่ง เช่น แบ่งตามวิธีการให้การศึกษ แบ่งตามระดับของความบกพร่องทางการได้ยิน แบ่งโดยอาศัยตำแหน่งของความพิการทางการได้ยิน และแบ่งตามความสามารถในการพูดประกอบ^๒ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการแบ่งตามวิธีให้การศึกษ ซึ่งแบ่งเป็น การศึกษาสำหรับเด็กหูหนวก ซึ่งสูญเสียการได้ยินค่อนข้างมากหรือเกือบทั้งหมด และการศึกษาสำหรับเด็กหูตึง ซึ่งสูญเสียการได้ยินปานกลางหรือเพียงเล็กน้อย เพราะการศึกษาสามารถช่วยเด็กเหล่านี้ให้สามารถใช้ภาษาในการติดต่อ

สื่อสาร รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณี และเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาชีพ เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวในอนาคต

ในด้านโอกาสทางการศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น จากรายงานการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แสดงให้เห็นว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีโอกาสเข้ารับการศึกษามากที่สุด คือ ในเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ๑๐๐ คน จะได้รับการศึกษาประมาณ ๒ คน ขณะที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ๑๐๐ คน จะได้รับการศึกษา ๑ คน เด็กที่พิการทางร่างกาย ๑,๐๐๐ คน จะได้รับการศึกษา ๔ คน และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ๑,๐๐๐ คน มีโอกาสรับการศึกษาเพียง ๒ คน^๓ โรงเรียนที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กเหล่านี้โดยเฉพาะ เรียกว่าโรงเรียนโสตศึกษา ซึ่งปัจจุบันนี้มีทั้งหมด ๘ แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เพื่อสามารถรับเด็กเข้าศึกษาได้อย่างทั่วถึง ได้แก่

โรงเรียนเศรษฐเสถียร เขตดุสิต กรุงเทพฯ ฯ

โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ เขตยานนาวา กรุงเทพฯ ฯ

^๒ วังพักตร์ ภูพันธ์ศรี, จิตวิทยาเด็กพิเศษ, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), น. ๑๐๓-๑๐๕.

^๓ สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ, ๓ เล่ม (กรุงเทพฯ, ๒๕๒๕), ๑:๕๒.

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดขอนแก่น อ.
เมือง จ. ขอนแก่น

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดตาก อ. เมือง
จ. ทาก

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดสงขลา อ.
หาดใหญ่ จ. สงขลา

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดชลบุรี อ.เมือง
จ. ชลบุรี

โรงเรียนโสตศึกษาอนุสารสุนทร อ.
เมือง จ. เชียงใหม่

โรงเรียนศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน
กรุงเทพ ฯ

เมื่อรัฐบาลเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้รับการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กปกติ เด็กพิการเหล่านี้ต่างก็มีความต้องการข่าวสาร ต้องการเรียนรู้เช่นเดียวกับเด็กปกติเพียงแต่วิธีการรับรู้ข่าวสารของเด็กเหล่านี้แตกต่างกับเด็กปกติ เพราะไม่สามารถเรียนรู้โดยใช้การได้ยินเสียงทางหูได้ การเรียนการสอนจึงต้องดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของเด็ก ห้องสมุดโรงเรียนในฐานะที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย จึงต้องปรับสภาพห้องสมุด วิธีการจัดบริการ ตลอดจนวัสดุการ

อ่านประเภทต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก หากมีเช่นนั้นแล้ว เด็กจะเกิดปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ ไม่รู้สึกประทับใจ และอาจไม่กลับมาใช้ห้องสมุดอีกในอนาคต ดังที่ นีดแฮม (Needham) และจาโฮดา (Jahoda) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นอุปสรรคในการใช้บริการห้องสมุดของผู้พิการ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะของผู้ให้บริการ อุปสรรคทางกายภาพของห้องสมุด ผู้ใช้ห้องสมุดขาดความตระหนักถึงประโยชน์จากการใช้ห้องสมุด และรูปแบบของข่าวสารความรู้ จากอุปสรรคทั้ง ๔ ประการดังกล่าว และลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้เขียนนำมาสรุป และเสนอแนะแนวทางให้บริการแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ทักษะของผู้ให้บริการ

บุคลากร มีส่วนสำคัญในการจัดบริการห้องสมุดให้ดำเนิน ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดในการให้บริการแก่เด็กพิการนั้น มิใช่ช่วยเหลือเพราะความสงสาร แต่เป็นการช่วยเหลือด้วยความเข้าใจ ให้อยาก และยอมรับสภาพความพิการของเด็ก ว่ายังคงมีความสามารถ

⁴William L. Needham and Gerald Jahoda, Improving Library Service to Physically Disabled Persons: A Self-Evaluation Checklist (Littleton, Colo. : Library Unlimited, 1983), p. 13-14.

เพียงแต่อยู่ในขอบเขตหนึ่งซึ่งอาจไม่เท่าเทียมกับคนทั่วไป โดยเฉพาะเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นไม่สามารถรับรู้ข่าวสารต่างๆ โดยหูได้ การรับรู้และเรียนรู้จึงเป็นการใช้ตาเป็นสำคัญ ภาษาที่เด็กใช้สื่อสารกันส่วนใหญ่คือ ภาษาสัญลักษณ์ (Sign Language) หรือที่เรียกว่าภาษามือ หากบรรณารักษ์สามารถเรียนรู้ภาษาของเด็กได้ จะทำให้สื่อสารกับเด็กได้สะดวกยิ่งขึ้น สามารถตอบข้อสงสัย ชักถาม และโต้ตอบพูดคุย ได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นทางจิตใจ เป็นมิตร เพราะมีผู้ที่ตนสามารถพูดคุย และตอบข้อสงสัยของตนได้ ทักษะของบุคลากร มีผลอย่างยิ่งต่อการจัดบริการ การจัดสถานที่ ครุภัณฑ์ ตลอดจนวัสดุการอ่านประเภทต่างๆ ทักษะที่ดีของบุคลากรส่งผลให้ห้องสมุดสามารถจัดบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของเด็กทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชั้น ที่เป็นผู้ใช้ห้องสมุด

๒. อุปสรรคทางกายภาพ

ลักษณะทางกายภาพของห้องสมุด ได้แก่ ทำเลที่ตั้ง อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคสำหรับเด็กพิการในการเข้าใช้ห้องสมุด สำหรับเด็กที่มีความ

บกพร่องทางการได้ยินนั้น สามารถใช้อุปกรณ์ครุภัณฑ์ห้องสมุดได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ เพราะสภาพความพิการของเด็กนั้น ไม่ได้เป็นความพิการภายนอกร่างกาย แต่เป็นความพิการภายใน ซึ่งไม่มีลักษณะทางร่างกายบ่งบอก แต่ห้องสมุดควรคิดถึงวัสดุอุปกรณ์บางประเภท เพื่อให้บริการแก่เด็กประเภทนี้โดยเฉพาะ เช่น สัญญาณไฟต่าง ๆ เพื่อบอกเวลาปิด - เปิดห้องสมุด หรือเพื่อแจ้งอันตราย ส่วนทำเลที่ตั้งและอาคารสถานที่นั้นควรอยู่ในที่เงียบสงบ ไม่พลุกพล่าน สะดวกในการเข้าใช้บริการ เพราะถึงแม้ว่าเด็กจะไม่สามารถได้ยินเสียงแล้วก็ตาม แต่ทำเลห้องสมุดที่เงียบสงบจะช่วยให้เด็กมีสมาธิในการอ่านและการค้นคว้ามากขึ้น

๓. เด็กไม่สนใจ ไม่ตระหนักถึงประโยชน์จากการใช้บริการห้องสมุด

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กพิการไม่สนใจเข้าใช้บริการห้องสมุด เนื่องจากเด็กไม่ทราบว่าห้องสมุดจะให้ประโยชน์อย่างไรแก่ตน ใช้ห้องสมุดไม่เป็น หาหนังสือที่ต้องการไม่พบ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กละเลยห้องสมุด การประชาสัมพันธ์ให้เด็กเห็นคุณค่าของห้องสมุด จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อเชิญชวนให้เด็กรู้สึกอยากอ่านหนังสือ ค้นหาความรู้ และความบันเทิง โดยการดูรูปภาพ เล่นเกมต่างๆ

การจัดให้มีชั่วโมงการใช้ห้องสมุดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน การปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดตลอดจนการที่ครูบรรณารักษ์คอยให้คำแนะนำ อธิบายอย่างใกล้ชิดเมื่อเด็กประสบปัญหาในการใช้บริการ จะช่วยให้เด็กสนใจ และเห็นประโยชน์จากการใช้ห้องสมุดมากยิ่งขึ้น การประชาสัมพันธ์ควรกระทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง จึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

๔. รูปแบบของข่าวสารความรู้

ปัจจุบันข่าวสารความรู้ส่วนใหญ่ของห้องสมุดอยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ ซึ่งเด็กพิการแทบทุกประเภทต่างก็มีปัญหาในการใช้สิ่งพิมพ์แทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น เด็กตาบอด เด็กปัญญาอ่อน เด็กเรียนช้า และเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เนื่องจากเด็กมีปัญหาในด้านการพัฒนาทางภาษาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถ้ากล่าวกันว่า The right book to the right child at the right time จึงต้องประยุกต์เป็น The right material to the right child at the right time การคัดเลือก จัดหาวัสดุการอ่านประเภทต่าง ๆ มาให้บริการในห้องสมุด จึงต้องสอดคล้องกับความสนใจ และความสามารถของเด็ก วัสดุการอ่านที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น ควรนำ

เสนอโดยใช้ภาพ เพราะเป็นเครื่องสื่อความหมายที่น่าสนใจสามารถทำให้สิ่งที่เป็นามธรรมกลายเป็นรูปธรรมที่เข้าใจได้ชัดเจน มีคำอธิบายประกอบเพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจยิ่งขึ้น ใช้ภาษาง่าย และประโยคไม่ซับซ้อน นอกจากวัสดุการอ่านประเภทสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุก็มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กพิการแทบทุกประเภท เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น เรียนรู้เบื้องต้นโดยใช้ตา ทัศนวัสดุทุกประเภทจึงสามารถนำมาให้บริการได้ทั้งสิ้น บรรณารักษ์ควรเลือกให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเด็ก ช่วยเหลือให้เด็กสามารถเข้าใจเรื่องราวจากทัศนวัสดุประเภทต่าง ๆ โดยจัดทำคู่มือประกอบการใช้ หรืออธิบายขณะที่ใช้ทัศนวัสดุประเภทนั้น ๆ ซึ่งจะใช้วิธีใดนั้นขึ้นกับลักษณะของทัศนวัสดุ และความสามารถของบรรณารักษ์เป็นสำคัญ

ในต่างประเทศ การตื่นตัวในวงการห้องสมุดเพื่อให้บริการแก่คนพิการเพิ่มมีไม่นานมานี้ แต่ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิชาการ ส่งผลให้สามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาให้บริการแก่คนพิการในห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมทคาล์ฟ (Metcalf) บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนสอนคนหูหนวก รัฐอิลลินอยส์ได้เสนอลักษณะการให้บริการห้อง

สมุดแก่ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยินไว้ด้วย
ต่อไปนี้^๕

๑. คิดถึงเครื่องมือสื่อสารสำหรับคนหูหนวกในห้องสมุด เครื่องมือดังกล่าวนี้ เรียกว่า TDD ซึ่งมาจากคำว่า Telecommunications Device for the Deaf มีลักษณะคล้ายโทรศัพท์ของคนปกติ แต่มีจอรับภาพ และเป็นตัวอักษรคล้ายเครื่องพิมพ์ดีด การใช้เครื่องมือชนิดนี้ใช้วิธีพิมพ์ข้อความที่ต้องการไปยังผู้รับแทนการพูด ใช้ในการติดต่อสื่อสารเหมือนกับคนปกติใช้โทรศัพท์

๒. จัดโปรแกรมการเล่นนิทาน โดยใช้ภาพเป็นสื่อในการเล่าเรื่อง บริการนี้เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้ใช้นิยายเด็ก การใช้ภาพช่วยสื่อความหมายขณะเล่าเรื่อง จะช่วยกระตุ้นความสนใจ และเข้าใจเรื่องราวที่เล่าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓. ผู้ให้บริการในห้องสมุด ควรเรียนรู้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกับเด็ก การสื่อสารกับเด็กได้ด้วยตนเองจะช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการของเด็กได้ดียิ่งขึ้น

๔. จัดหาหนังสือเกี่ยวกับ คนหูหนวก คนพิการ การปฏิบัติตนของคนหูหนวกและ

หูตึง หนังสือภาษามือ มาให้บริการในห้องสมุด เพราะผู้ใช้ย่อมอยากเรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์กับตนเอง รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นที่มีความสนใจในเรื่องราวด้านนี้โดยเฉพาะ

๕. จัดหาหนังสือสำหรับผู้มีปัญหาในการอ่านโดยเฉพาะ ซึ่งเรียกว่า High Interest/Low Vocabulary Book มาให้บริการ หนังสือประเภทนี้ผู้ผลิตจัดทำให้เหมาะสมกับเด็กทุกระดับ ใช้ภาพประกอบในการสื่อความหมายได้ชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ตัวพิมพ์ชัดเจน มีปริมาณคำศัพท์ยากเพียงเล็กน้อย และเนื้อเรื่องไม่ยาวจนเกินไป ซึ่งช่วยพัฒนาระดับการอ่านของผู้ใช้ให้สูงขึ้น

๖. จัดหาภาพยนตร์ที่มีคำอธิบายประกอบบริเวณด้านล่างของจอ ซึ่งเรียกว่า Captioned film มาให้บริการในห้องสมุด การจัดทำอธิบายประกอบนี้ ยังสามารถจัดทำกับทัศนวัตถุประเภทอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งการอ่านคำอธิบายภาพนี้ เด็กหูหนวกสามารถอ่านได้ในอัตราสูงสุด ๒๐ คำ ต่อนาที และไม่ควรจัดทำเกิน ๒ บรรทัด ต่อ ๑ ภาพ

๗. จัดหาวารสารที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคนหูหนวก ผู้มีความบกพร่องทางการได้

⁵Mary Jame Metcalf, "Library Service for the Hearing Impaired," Illinois Libraries 63, 8 (October 1981): 628-629.

⁶Henry C. Dequin, Librarian Serving Disabled Children and Young People (Littleton, Colo.: Libraries Unlimited, 1983), p. 118.

ยินโดยเฉพาะมาให้บริการ เช่น Silent News, The American Annals of the Deaf, The Deaf American ฯลฯ มาให้บริการในห้องสมุด

๘. ประชาสัมพันธ์ห้องสมุดไปยังชุมชน หรือหน่วยที่ห้องสมุดเกี่ยวข้อง โดยการทำเอกสารเผยแพร่ การใช้สื่อมวลชนประเภทต่างๆ เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้ตระหนักถึงความต้องการของตนในการใฝ่หาความรู้

สำหรับประเทศไทยนั้นการให้บริการห้องสมุดแก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ผู้ให้บริการอาจประสบปัญหาเนื่องจากวัสดุบางประเภทนั้นมีราคาแพง หรือยังมิได้มีการผลิตขึ้นในประเทศ แต่หากบรรณารักษ์สามารถนำวัสดุอื่นที่มีในประเทศมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในประเทศแล้ว ก็จะสามารถจัดบริการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เช่นกัน การศึกษาความต้องการ และปัญหาในการใช้ห้องสมุดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างแรก เป็นการประเมินประสิทธิภาพบริการต่างๆ ที่ห้องสมุดได้จัดไปแล้ว เพื่อจะได้หาทางแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นให้ลุล่วง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กประเภทนั้นมากยิ่งขึ้น เพราะวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดบริการห้องสมุดนั้น มิได้อยู่ที่การชักชวนให้เด็กมาเข้าใช้บริการห้องสมุดเพียงประการเดียว หากอยู่ที่ว่าผู้ใช้ ซึ่งได้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ตลอดจนเด็กพิการประเภทอื่นๆ สามารถนำข่าวสารความรู้ต่างๆ ที่ได้รับจากห้องสมุด มาพัฒนาตนเองและสังคมรอบข้างได้เพียงไร □

บรรณานุกรม

- วงพิศตร ภูพันธ์ศรี. จิตวิทยาเด็กพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กองประเมินผลการศึกษา
รายงานการวิจัยสภาพการลงทุนด้านการศึกษาพิเศษ. 3 เล่ม. กรุงเทพฯ, 2528.
- Dequin, Henry C. *Librarians Serving Disabled Children and Young People*.
Littleton, Colo. : Libraries Unlimited, 1983.
- Dunn, Lloyd M., ed. *Exceptional Children in the Schools : Special Education
in Transition*. 2d ed. New York : Rinehart and Winston, 1973.
- Lloyd, Junor C, and Taylor, Cathy M. "The Integration of Hearing Impaired
Students into Regular Education Programs : Some Ramification for Library
Resource Personnel." *The Australian Library Journal* 33, 4 (November
1984) : 29-35.
- Metcalf, Mary Jane. "Helping Hearing - Impaired Students." *School Library
Journal* 26 (January 1979), : 27-29.
- "Library Services for the Hearing Impaired." *Illinois Libraries* 63, 8 (October
1981) : 626-632.
- Needham, William L., and Jahoda, Gerald. *Improving Library Service to Physically
Disabled Persons : A Self-Evaluation Checklist*. Littleton, Colo. :
Libraries Unlimited, 1983.

บริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ

หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

รังทิพย์ ห่อโนทยาน*

ประวัติ

หอสมุดรัฐสภาอเมริกันเริ่มเปิดบริการห้องสมุดแก่คนพิการในปี ค.ศ. ๑๘๘๗ เมื่อ John Russell Young บรรณารักษ์ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน โดยการแนะนำของภรรยา (Mrs. Young) ได้ก่อตั้งแผนกบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการขึ้น (Department for the Blind) เปิดบริการหลังการเปิดอาคารหลังใหญ่ของหอสมุด ฯ เพียง ๓ วัน ประมาณเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๘๗ ในขณะนั้นมีวัสดุสารนิเทศเพียง ๒๐๐ รายการ พร้อมทั้งอุปกรณ์การเขียน เครื่องพิมพ์ดีดและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ เปิดบริการทุกวันตั้งแต่เวลา ๙.๐๐-๑๖.๐๐ น. โดยมี Mrs. Young เป็นผู้จัดบริการการอ่านทุกวัน

และมีอาสาสมัครอ่านหนังสือให้คนพิการที่เข้าใช้บริการฟัง มีบริการค่านครีโดยนักดนตรีท้องถิ่นในตอนบ่ายวันพุธ รัฐสภาอเมริกันให้การสนับสนุนด้านการจัดหาวัสดุสารนิเทศโดยในปี ค.ศ. ๑๘๑๓ กำหนดให้หน่วยงานชื่อ The American Printing House for the Blind เมืองหลุยส์วิลล์ (Louisville) รัฐเคนทักกี (Kentucky) จัดส่งวัสดุสารนิเทศที่ผลิตทุกชื่อเรื่องให้แผนกบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการนี้ ชื่อเรื่องละ ๑ ฉบับ

หน่วยงานที่ให้บริการแก่คนพิการแห่งนี้ถูกยกฐานะขึ้นเป็นงานระดับชาติ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๑ โดยรัฐสภาอเมริกันออกกฎหมายที่ชื่อว่า "The Pratt-Smoot Act" กำหนดให้เป็นหน่วยงานที่ให้บริการ

* บรรณารักษ์ หัวหน้าห้องสมุดคณะสังคม ฯ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ระดับชาติของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันชื่อว่า Division for the Blind and Physically Handicapped บริการห้องสมุดค้ำยันถือเป็นบริการให้เปล่า ระบบการดำเนินงานเป็นแบบ ข่ายงานสาธิต โดยมิห้องสมุดสมาชิกช่วย งานกระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ในระยะแรก ให้บริการเฉพาะสิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์ ต่อมาปี ค.ศ. ๑๙๓๔ ขยายงานให้บริการหนังสือเทป (Talking book) และให้บริการสิ่งพิมพ์อักษร เบรลล์ที่มีเนื้อหาคัดค้านกันในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ กฎหมาย "The Pratt-Smoot Act" ถูกแก้ไขในปี ค.ศ. ๑๙๕๒ ขยายการบริการแก่ผู้ ใช้ห้องสมุดที่เป็นเด็กด้วย (เดิมให้บริการ เฉพาะเยาวชนและผู้ใหญ่เท่านั้น) ปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ขยายบริการเป็นโครงการบริการระดับ ชาติสำหรับคนพิการมีชื่อหน่วยงานว่า National Library Service for the Blind and Physically Handicapped หรือ NLS/BPH ให้บริการคนพิการทุกประเภทที่มีปัญหาการ อ่านสิ่งพิมพ์ทั่วไป ไม่ว่าคนพิการผู้นั้นจะมี ข้อจำกัดทางร่างกายหรือสภาพการมองเห็น (Encyclopedia of Library and information science 1975: Vol. 15, p.p. 69-70)

บทบาทหน้าที่

NLS/BPH มีบทบาทหน้าที่จัดบริการ ห้องสมุดแก่คนพิการไม่ว่าจะเป็นลักษณะพิการ

การหรือพิการชั่วคราว ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ ไม่สามารถใช้สิ่งพิมพ์ทั่วไปได้ วัสดุสาธิต ที่ให้บริการ ได้แก่ สิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์ สิ่ง พิมพ์ตัวพิมพ์ใหญ่ หนังสือเทป และแผ่นเสียง พร้อมทั้งให้บริการโสตทัศนวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดส่งวัสดุอุปกรณ์สาธิต เหล่านั้นเผยแพร่ตามห้องสมุดสมาชิกข่ายงานทั้ง ในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น การให้ บริการยืมวัสดุสาธิตทางไปรษณีย์โดยไม่ ฤทธิมูลค่า (Dequin 1983 : 158)

ผู้ใช้

บุคคลผู้มีสิทธิตามกฎหมายว่าเป็นผู้ใช้ ของ NLS/BPH แบ่งเป็น ๔ ประเภท ดัง ต่อไปนี้

๑. บุคคลที่กฎหมายรับรองว่าตาพิการ อาจจะเห็นวัสดุสาธิตบางประเภทได้
๒. บุคคลผู้ที่มีความบกพร่องทางการ เห็น ต้องได้รับการแก้ไขและดูแลด้านสายตา จึงจะใช้สิ่งพิมพ์ในระดับมาตรฐานได้ คน พิการกลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องมีการรับรองโดยกฎ- หมาย
๓. บุคคลที่ไม่สามารถใช้สิ่งพิมพ์ใน ระดับมาตรฐานได้เนื่องจากข้อจำกัดทางร่าง กาย เช่น มือแขนขาต กล้ามเนื้อไม่ทำงาน เป็นต้น
๔. บุคคลที่ถูกระบุว่าไม่สามารถอ่าน

ได้เนื่องจากความบกพร่องของร่างกาย เช่น บุคคลที่มีพัฒนาการทางสมองช้า เป็นต้น

การกำหนดว่าบุคคลใดจัดอยู่ใน ๓ ประเภทแรกนั้น กำหนดโดย แพทย์ พยาบาลผู้ทรงคุณวุฒิ นักกายภาพบำบัด และเจ้าหน้าที่วิชาชีพจากองค์กรด้านสังคมสงเคราะห์ นักการศึกษา และบรรณารักษ์ สำหรับบุคคลในประเภทที่ ๔ นั้น ผู้รับรองหรือกำหนด คือ แพทย์ โดยการปรึกษาหารือร่วมกันของคณะแพทย์ ต้องร่วมกันรักษาและรับรองเนื่องจากเป็นบุคคลที่ต้องมีการตรวจรักษาอย่างละเอียดมากกว่าประเภทอื่น ๆ (Lucas 1983 : 180)

หลักการให้บริการของ NLS/BPH นั้นระบุว่าคนพิการชาวอเมริกันทุกคนมีสิทธิใช้บริการ ทั้งที่เป็นชาวอเมริกันในประเทศและที่อยู่ต่างประเทศ เพียงแต่ผู้มีสิทธิส่งข้อมูลของตนและแจ้งความต้องการใช้บริการไปยัง NLS/BPH (Encyclopedia of library and information science 1976 : Vol. 15 p. 30)

หนึ่งมีการสำรวจกลุ่มผู้ใช้บริการของ NLS/BPH เป็นระยะ เช่นปี ค.ศ. ๑๙๗๓ NLS/BPH สำรวจผู้ใช้บริการโดยรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ (ได้แก่ National Center for Health Statistics) พบว่ามีผู้มีสิทธิใช้บริการอย่างน้อยประมาณ ๗.๖ ล้านคน NLS/BPH นำข้อมูลนี้มาใช้วางแผนบริการ ในปี

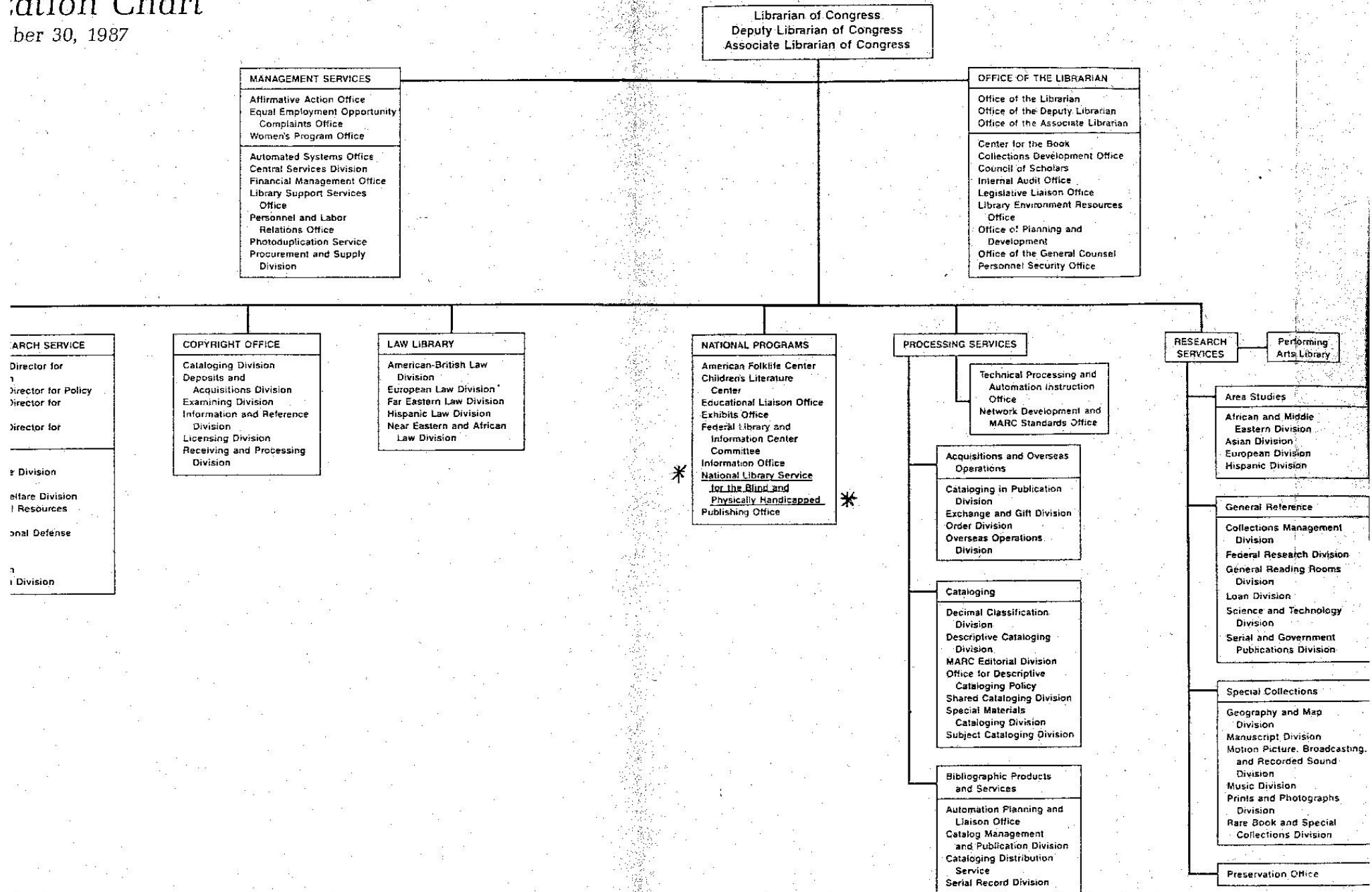
ค.ศ. ๑๙๗๗ The American Foundation for the Blind สำรวจและประมาณการจำนวนคนพิการที่ยังไม่ได้เป็นผู้ใช้บริการของ NLS/BPH ว่ามีประมาณ ๓,๐๐๐,๐๐๐ คน และมีอายุตั้งแต่ ๖ ปีขึ้นไป เป็นต้น

การบริหาร

NLS/BPH (National Library Service for the Blind and Physically Handicapped) เป็นหน่วยงานหนึ่งในสายงานที่ชื่อว่า National Programs สังกัดโดยตรงกับบรรณารักษ์หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Librarian of Congress) ดูแลแผนผังประกอบ

Organization Chart

October 30, 1987



บุคลากรระดับผู้บริหารในปี ค.ศ. ๑๙๘๗

ได้แก่

ผู้อำนวยการ : Frank Kurt Cylke

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ : Mary Jack Wintle

หัวหน้าฝ่ายพัฒนาวัสดุสารนิเทศ : Henry B. Paris, Jr.

หัวหน้าฝ่ายช่างงานสารนิเทศ : Mary Berghaus Levering

(U.S. Library of Congress 1988 :

VIII)

การบริหารงานภายใน แบ่งย่อย ดังนี้

๑. Office of the Director คือ ฝ่ายบริหารของ NLS/BPH นอกจากนั้นยังมีโครงการเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการสังกัดฝ่ายนี้ด้วย เช่น

— The Reader Enrollment and Delivery System (READS) ระบบการใช้คอมพิวเตอร์ในงานบริการยืม-คืนของช่างงานของ NLS/BPH

— The NLS/BPH Communications Network (NLSNET) ระบบการติดต่อสื่อสารของช่างงาน

— The Production Control Management Information System (PC/MIS) โครงการควบคุมและทดสอบการผลิตวัสดุสารนิเทศของ NLS/BPH

๒. Network Division กำเนินงานด้านช่างงานของ NLS/BPH หน่วยงานย่อยในฝ่ายนี้ ได้แก่

— The Reference Section ทำหน้าที่ด้านบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า รวมทั้งการจัดทำเครื่องช่วยค้นและฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนงานด้านนี้

— The Network Services Section ทำหน้าที่ประสานงานการบริการภายในกลุ่มห้องสมุดสมาชิกช่างงานของ NLS/BPH จัดทำบรรณานุกรมเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน

— The Music Section ให้บริการวัสดุสารนิเทศด้านดนตรี ทั้งที่อยู่ในรูปของอักษรเบรลล์ แผ่นเสียง วัสดุพิมพ์ตัวใหญ่ และนิตยสารเกี่ยวกับดนตรี

— Consumer Relations Section ทำหน้าที่ประสานงานและรวบรวมข้อคิดเห็นจากผู้ใช้บริการเพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของ NLS/BPH และประสานกับฝ่ายงานอื่นๆ เพื่อทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ด้วย

๓. Materials Development Division เป็นฝ่ายจัดหาและผลิตวัสดุสารนิเทศสำหรับ NLS/BPH หน่วยงานย่อยได้แก่

— The Bibliographic Control Section ทำหน้าที่ควบคุมบรรณานุกรมของ NLS/BPH โดยประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ที่ผลิตวัสดุ-

สารนิเทศของกนพิการ ในปี ค.ศ. ๑๙๘๖
รวบรวมรายการบรรณานุกรมวัสดุสารนิเทศไว้
ประมาณ ๑๐๗,๐๐๐ รายการ

— The Braille Development Section
จัดหาและผลิตวัสดุสารนิเทศที่เป็นอักษรเบรลล์
นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ฝึกอบรมและส่งเสริมการ
พัฒนาอ่านอักษรเบรลล์

— The Collection Development
Section พัฒนาวัสดุสารนิเทศให้เหมาะสมกับ
ผู้ใช้แต่ละกลุ่ม แต่ละวัย

— The Engineering Section ประ-
คิษฐ์คิดค้นและปรับปรุงครุภัณฑ์และอุปกรณ์
ใช้กับวัสดุสารนิเทศสำหรับกนพิการ เช่น เครื่อง
เล่นเทปบันทึกเสียงที่ง่ายและเหมาะกับคนตา-
บอด เป็นต้น

— The Production Control Section
ประคิษฐ์และพัฒนาโสตทัศนวัสดุสำหรับกนพิการ

— The Quality Assurance Section
ประเมินผลคุณภาพของวัสดุสารนิเทศที่หน่วย
งานต่าง ๆ ของ NLS/BPH ผลิตออกมา ประ-
สานงานระหว่างผู้ใช้กับหน่วยงานผู้ผลิตและให้
บริการ (U.S. Library of Congress 1986 :
32-36)

วัสดุสารนิเทศ

แบ่งเป็น ๓ ประเภทใหญ่ ได้แก่ หนังสือ
นิตยสาร และสิ่งพิมพ์ด้านดนตรี รายละเอียด
ของวัสดุสารนิเทศเปรียบเทียบในปี ค.ศ. ๑๙๘๖
และ ค.ศ. ๑๙๘๗ ดังต่อไปนี้

วัสดุสารนิเทศ	ค.ศ. ๑๙๘๖		ค.ศ. ๑๙๘๗	
	จำนวนชื่อเรื่อง	จำนวนฉบับ	จำนวนชื่อเรื่อง	จำนวนฉบับ
๑. หนังสือ				
๑.๑ หนังสือเทป	๑,๖๕๕	๑,๕๐๕,๕๐๐	๑,๘๕๔	๑,๗๑๘,๓๐๐
๑.๒ หนังสืออักษรเบรลล์	๔๐๔	๕๓,๓๐๐	๔๐๘	๕๑,๔๐๐
๑.๓ หนังสืออักษรเบรลล์ (ต้นฉบับ)	๙๔	๒,๘๕๕	๒๑	๖๑๕
๑.๔ เทปบันทึกเสียงจัดทำโดยอาสาสมัคร	๑๙๓	—	๑๗๐	—
๑.๕ เทปบันทึกเสียงจัดทำโดย NLS/BPH	๑๐๑	—	๙๖	—
๑.๖ แผ่นเสียงเพลงที่ผลิตโดยทั่วไป	๑,๐๗๕	—	๒,๐๒๓	—
๒. นิตยสาร				
๒.๑ นิตยสารเทป	๔๑	๕,๖๑๓,๑๐๐	๔๓	๕,๔๒๓,๖๐๐
๒.๒ นิตยสารอักษรเบรลล์	๓๑	๖๖๒,๑๐๐	๓๑	๗๑๒,๔๐๐

วัสดุสารนิเทศ (ต่อ)	ค.ศ. ๑๙๘๖		ค.ศ. ๑๙๘๗	
๓. สิ่งพิมพ์กานตกร	จำนวนซื้อเรื่อง จำนวนฉบับ		จำนวนซื้อเรื่อง จำนวนฉบับ	
๓.๑ สิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์	๓๕	๒๔๓	๑๗	๑๕๕
๓.๒ สิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์ (ต้นฉบับ)	๑๖๗	๔๗๓	๓๔	๘๔
๓.๓ สิ่งพิมพ์ขยายใหญ่จัดทำโดยอาสาสมัคร	๖	๖	๓๒	๓๔

(U.S. Library of Congress 1987 : A 18 - A 19)

บริการ

๑. NLS/BPH ให้บริการจัดหาและจัดเตรียมวัสดุสารนิเทศและสื่อทัศนูปกรณ์ที่ใช้กับวัสดุสารนิเทศประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้หน่วยงานภายในและภายนอก NLS/BPH ร่วมกันพัฒนาสื่อทัศนูปกรณ์เหล่านั้นให้เหมาะสมกับสภาพของผู้ใช้ด้วย

๒. บริการให้ยืมวัสดุสารนิเทศและสื่อทัศนูปกรณ์ ทั้งแก่ผู้ใช้และองค์กรที่ให้บริการแก่คนพิการด้วย

๓. บริการยืมระหว่างห้องสมุด โดยเฉพาะในกลุ่มของห้องสมุดสมาชิกข่ายงานของ NLS/BPH

เพื่อให้บริการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ NLS/BPH ได้จัดทำบรรณานุกรมหลายประเภทออกเผยแพร่แก่ผู้ใช้ ได้แก่

๑. บรรณานุกรมสำหรับผู้ใช้แต่ละกลุ่ม เช่น "For Younger Reader" "Cassette Book" "Talking Books Adult" และ "Press Braille Adult" เป็นต้น

๒. บรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง เช่น "Bestsellers" "Freedom" "Health" และ "Home Management" เป็นต้น

๓. บรรณานุกรมที่ผลิตในรูปสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง เช่น "Talking Book Topics" และ "Braille Book Review" เป็นต้น

บรรณานุกรมเหล่านี้เป็นสิ่งพิมพ์ที่สมาชิกหรือผู้ใช้ติดต่อรับเป็นอันันทนการได้

อนึ่ง สถิติการบริการที่น่าสนใจของ NLS/BPH ระหว่าง ปี ค.ศ. ๑๙๘๖ และ ปี ค.ศ. ๑๙๘๗ มีดังต่อไปนี้

บริการ	ค.ศ. ๑๙๘๖	ค.ศ. ๑๙๘๗
๑. บริการให้ยืม		
๑.๑ ห้องสมุดข่ายงานภูมิภาค		
— หนังสือแผ่นเสียง	๑๐,๗๕๕,๓๐๐	๙,๗๔๙,๙๐๐

บริการ (ต่อ)	ก.ศ. ๑๙๘๖	ก.ศ. ๑๙๘๗
— หนังสือเทป	๘,๖๕๙,๕๐๐	๙,๘๗๖,๕๐๐
— หนังสืออักษรเบรลล์	๖๘๙,๗๐๐	๖๓๑,๗๐๐
๑.๒ บริการของ NLS/BPH สำหรับสมาชิกโพ้นทะเล		
— หนังสือแผ่นเสียง	๓,๘๐๐	๓,๗๐๐
— หนังสือเทป	๑๑,๐๐๐	๑๓,๘๐๐
— หนังสืออักษรเบรลล์	๕๐๐	๘๐๐
๑.๓ บริการวัสดุสารนิเทศก้านดนตรี		
— แผ่นเสียง	๒๐๐	๕๐๐
— เทปบันทึกเสียง	๓,๘๐๐	๖,๕๐๐
— สิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์	๓,๒๐๐	๔,๕๐๐
— สิ่งพิมพ์ตัวพิมพ์ใหญ่	๑,๒๐๐	๒,๑๐๐
๒. บริการยืมระหว่างห้องสมุด (ระหว่างห้องสมุดสมาชิกข้างงาน)		
๒.๑ แผ่นเสียง	๒๐,๐๐๐	๑๙,๐๐๐
๒.๒ เทปบันทึกเสียง (ประเภทตลับ)	๒๗,๗๐๐	๔๔,๕๐๐
๒.๓ เทปบันทึกเสียง(ประเภทตลับและม้วน)	๒๘,๙๐๐	๒๕,๗๐๐
๒.๔ สิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์	๑๓,๗๐๐	๑๘,๘๐๐

(U.S. Library of Congress 1987 : A 18 - A 19)

โครงการในอนาคต

เนื่องจากระบบงานของ NLS/BPH เป็นช่างงานที่กว้างขวางมากจำเป็นต้องมีการประเมินผลและปรับปรุงงานเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ NLS/BPH จึงกำหนดโครงการ

ต่าง ๆ ขึ้นเป็นระยะ เช่น ปี ก.ศ. ๑๙๘๕ NLS/BPH ให้ความสำคัญสนับสนุนงานวิจัยของ Leslie Eldridge ซึ่งจัดพิมพ์เป็นผลงานวิจัยชื่อ "R Is for Reading" เป็นการสำรวจความคิดเห็นของมารดา ครู ผู้เชี่ยวชาญด้าน

การอ่าน นักจิตวิทยา และเด็กที่เป็นผู้ใช้บริการของ NLS/BPH โดยนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการปรับปรุงบริการวัสดุสารสนเทศ และการบริการสำหรับคนพิการกลุ่มเด็ก เป็นต้น

ผลงานการวิจัยเหล่านี้เป็นแนวทางพัฒนางานของ NLS/BPH ต่อไป เช่น ปี ค.ศ. ๑๙๘๗ NLS/BPH มีโครงการขยายบริการสู่คนพิการกลุ่มวัยชรา จึงกำหนดแผนงานบริการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับคนพิการวัยนี้ และดำเนินแผนประชาสัมพันธ์สู่กลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเป้าหมาย รวมทั้งบุคคลในครอบครัว และเพื่อน

ของคนพิการกลุ่มวัยชราด้วย ซึ่งจะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้คนพิการเข้าใช้บริการต่าง ๆ ได้เป็นต้น

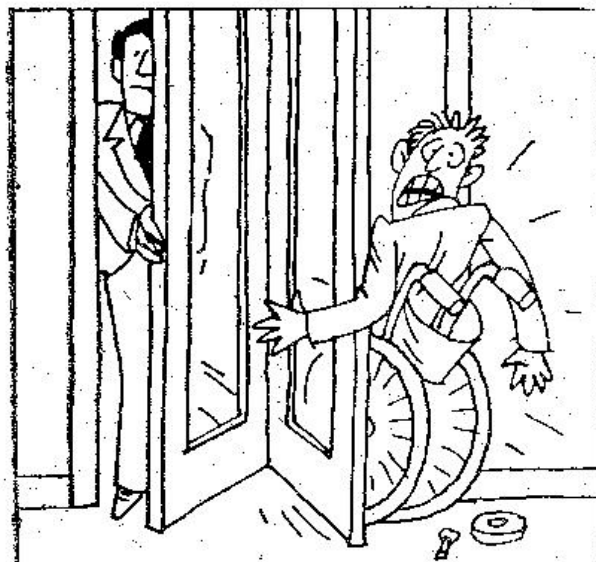
สถานที่ติดต่อ

กรณีที่สนใจในกิจการและบริการของ NLS/BPH ติดต่อได้ที่

*The National Library Service
for the Blind and Physically
Handicapped, Library of Congress
Washington, D.C. 20542

U.S.A.

□ □ □



“ผมขอเข้าห้องสมุดด้วยคน”

บรรณานุกรม

Dequin, Henry C. Librarians serving disabled children and young people.

Littleton, Colorado: Libraries Unlimited, 1983.

Encyclopedia of library and information science. New York: M. Dekker, 1975.

Vol. 15.

Lucas, Linda and Karrenbrock, Marilyn H. The disabled child in the library, moving into the mainstream. Littleton, Colorado: Libraries Unlimited 1983.

U.S. Library of Congress. Report of the librarian of Congress. Washington, D.C.: Library of Congress, 1986.

_____ Report of the librarian of Congress. Washington D.C.: Library of Congress, 1987.

_____ Report of the librarian of Congress. Washington, D.C.: Library of Congress. 1988.

ห้องสมุดแถบเสียง สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

สัตยาวัติ สมิเปรม*

ความเป็นมา

ห้องสมุดแถบเสียง สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๘๕/๑-๒ ซอยบุญอยู่ ถนนดินแดง แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ จัดตั้งขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่างสหพันธ์คนตาบอดเนื่องจากสงคราม (The Federation of the German War-blinded in Baden-Wurttemberg) และรัฐบาลรัฐบาเดน-เวอร์ทเทิมแบร์ก (The State of Baden-Wurttemberg) กับรัฐบาลไทย โดยสหพันธ์คนตาบอดและรัฐบาลรัฐบาเดน-เวอร์ทเทิมแบร์ก ได้ให้ความช่วยเหลือผ่านสหพันธ์คนตาบอดระหว่างประเทศ (International Federation of the Blind: IFB) ในด้านอุปกรณ์เทคนิคสำหรับการจัดตั้งห้องสมุดสำหรับคนตาบอด (Talking-book Library) ในประเทศไทยเป็นมูลค่า ๑ แสนมาร์ก หรือ

ประมาณ ๑ ล้านบาท ส่วนรัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือด้านอาคาร สถานที่ โดยอนุมัติงบประมาณเพื่อจัดซื้ออาคารสำหรับจัดตั้งห้องสมุดแถบเสียง เป็นมูลค่า ๑.๗ ล้านบาท (หนึ่งล้านเจ็ดแสนบาทถ้วน)

นอกจากนี้ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนดำเนินงานสำหรับห้องสมุดแถบเสียง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อกองทุนว่า “กองทุน ๑๒ สิงห์” วัตถุประสงค์

การจัดตั้งห้องสมุดแถบเสียง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต โดยการผลิตและจัดหาแถบเสียงหนังสือ วัสดุบริการสมาชิกคนตาบอด ซึ่งจะช่วยให้ได้รับ

* เจ้าหน้าที่ห้องสมุดแถบเสียง สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย

ความรู้ ความเข้าใจในวิชาการที่สำคัญในชีวิตประจำวันและในวิชาชีพ ตลอดจนได้รับความบันเทิงตามควรแก่อัธยาศัย

การดำเนินงาน

ห้องสมุดแถบเสียง อยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการห้องสมุดแถบเสียง ซึ่งมีศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต เป็นประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการ ฯ คณะผู้แทนตรงกับคณะกรรมการบริหารสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย มีหน้าที่บริหารงานและดูแลการดำเนินงานทั่วไปของห้องสมุดแถบเสียง ปัจจุบันห้องสมุด ฯ ได้ผลิตและจัดหาแถบเสียงหนังสือประเภทต่าง ๆ เพื่อบริการแก่สมาชิกคนตาบอด จำนวนประมาณ ๑๐๐ เรื่อง และมีสมาชิกคนตาบอด จำนวน ๑๔๓ คน

ห้องสมุดแถบเสียง ได้จัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อขยายการบริการแก่สมาชิก ดังนี้

๑. โครงการแถบเสียงหนังสือพิมพ์และนิตยสาร วัตถุประสงค์ของโครงการคือ เพื่อให้สมาชิก ได้รับข่าวสารด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง บทความวิจารณ์ทางการเมือง สารคดีทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และอื่น ๆ เป็นการเพิ่มพูนความรู้กันต่าง ๆ แก่สมาชิก

๒. โครงการสร้างห้องฟังแถบเสียง สำหรับคนตาบอด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกใช้ฟังแถบเสียงหนังสือ และสามารถใช้เป็น

สถานที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการต่าง ๆ

๓. โครงการการบริการแถบเสียงสู่คนตาบอดในส่วนภูมิภาค วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อบริการแถบเสียงที่มีเนื้อหาทางความรู้และความบันเทิง แก่คนตาบอดในส่วนภูมิภาค คุณสมบัติของผู้สมัครเป็นสมาชิกห้องสมุดแถบเสียง

๑. ผู้ที่เป็นสมาชิกสมาคมคนตาบอด ฯ สมัครพร้อมรูปถ่ายจำนวน ๒ รูป และสำเนาบัตรสมาชิกสมาคมคนตาบอด ฯ

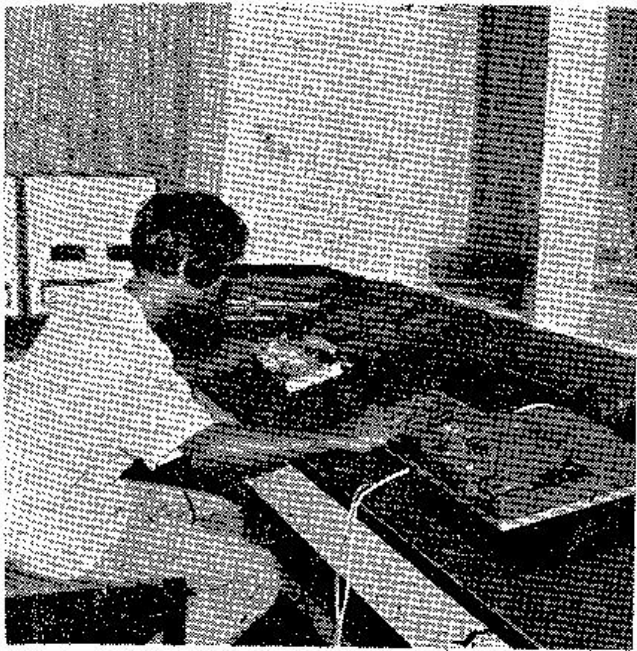
๒. ผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสมาคมคนตาบอด ฯ สมัครพร้อมรูปถ่าย จำนวน ๒ รูป และต้องเสียค่าบำรุง ๓๐ บาท ต่อปี

การให้บริการของห้องสมุดแถบเสียง

๑. บริการแถบเสียงหนังสือประเภทต่าง ๆ



๒. บริการถ่ายสำเนาแถบเสียง



๓. บริการให้ยืมเครื่องบันทึกเสียง

๔. บริการจอง

๕. บริการข่าวสารปัจจุบัน และความเคลื่อนไหวของห้องสมุดแถบเสียง

๖. บริการแนะนำหนังสือ

๗. บริการจำหน่ายแถบเสียงในราคาถูก

ระเบียบการใช้ห้องสมุด

๑. การยืมและกำหนดเวลาในการยืม

๑.๑ การยืมแถบเสียงหนังสือ ให้ยืมได้ครั้งละไม่เกิน ๕ ม้วน ภายในเวลา ๑๐ วัน หรือ ๑ เรื่อง ภายในเวลา ๑๕ วัน และยืมติดต่อกันได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง

๑.๒ การยืมเครื่องบันทึกเสียง ให้ยืมได้ ๑ เครื่อง ภายในระยะเวลาไม่เกิน ๑ เดือน และยืมติดต่อกันได้ไม่เกิน ๒ ครั้ง และผู้ยืมต้องวางเงินประกัน ๓๐๐ บาท ต่อเครื่องบันทึกเสียง ๑ เครื่อง

๒. การถ่ายสำเนาแถบเสียง ห้องสมุดแถบเสียงบริการถ่ายสำเนาแถบเสียง โดยคิดค่าบริการม้วนละ ๒ บาท ยกเว้นแถบเสียงตำราเรียนของนักเรียน นักศึกษาตาบอด ไม่คิดค่าบริการ

การผลิตแถบเสียงหนังสือบริการแก่สมาชิกนั้น ห้องสมุดแถบเสียงได้รับความช่วยเหลือจากอาสาสมัครที่มีจิตกุศลจากสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความอนุเคราะห์ในการบันทึกเสียง หากผู้มีจิตกุศลท่านใดประสงค์จะช่วยเหลือเป็นอาสาสมัครอ่านหนังสือบันทึกลงแถบเสียง เพื่อบริการแก่ผู้พิการทางตาติดต่อได้ที่ ห้องสมุดแถบเสียง สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย โทร. ๒๔๕๕๘๔๖ □

เทคโนโลยีกับคนพิการ

ทัศนารณ คทวณิช*

เมื่อกล่าวถึง “คนพิการ” หลายคนคงจะนึกเห็นภาพของผู้ที่นั่งอยู่บนรถเข็น และภาพนั้นก็ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของปีคนพิการสากลไปแล้ว บางคนอาจนึกถึงคนตาบอด หรือคนหูหนวกที่เคยพบเห็นอยู่ในสังคม แท้จริงแล้วคำว่า “คนพิการ” มีความหมายกว้างมากกว่าที่บางคนจะเคยเข้าใจ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำ “พิการ” ไว้ว่า—เสียอวัยวะมีแขนขา เป็นต้น, เสียไปจากสภาพเดิม— ความหมายแรกนั้นไม่มีปัญหาในการตีความนัก ส่วนความหมายหลัง ดูเป็นข้อความที่มีความหมายกว้างมากกว่า ดังนั้น ถ้าเราจะกล่าวถึงคนพิการว่า หมายถึงใครบ้างกันอีกสักที ก็น่าจะหมายถึงบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้

คนตาบอด และผู้มีความพิการทางการหูหรือบกพร่องในการมองเห็น หมายถึงผู้ที่ไม่

สามารถอ่านหนังสือที่คนปกติธรรมดาสามารถอ่านได้ ซึ่งมีหลายสาเหตุ รวมถึงความเสื่อมของสายตาของผู้ที่มีอายุมากขึ้นด้วย

คนหูหนวก และผู้มีความพิการทางการหูหรือบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึงผู้ที่ไม่สามารถใช้หูเป็นช่องทางสำคัญในการรับารติดต่อสื่อสารจากผู้อื่น ซึ่งอาจเกิดจากโรคภัยไข้เจ็บหรือการที่มีอายุมากขึ้น หรือเป็นมาแต่กำเนิด บางคนอาจเคยเรียนรู้ที่จะสื่อสารกับผู้อื่นมาบ้าง เช่น การอ่านริมฝีปาก การใช้ภาษาท่าทางหรือภาษามือ ฯลฯ

ผู้ที่มีปัญหาในการพูด หรือผู้ที่ไม่สามารถพูดได้แบบปกติ หมายถึง ผู้ที่มีรูปแบบการพูดที่ทำให้ผู้ฟังสนใจในตัวผู้พูดมากกว่าสนใจในเนื้อหาของคำพูด อันอาจเกิดจาก ความบกพร่องของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียง ระดับ

* บรรณาธิการ หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีห้องสมุด สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เสียงพูดที่มีความแตกต่างกันหลายอย่าง การติดอ่าง การที่หูหนวกมาแต่กำเนิด เป็นต้น

ผู้พิการทางสมองและสติปัญญา หมายถึงผู้ที่มีความสามารถทางสมอง ไม่เท่าบุคคลทั่วๆ ไปโดยเฉลี่ย มีระดับ IQ ต่ำ และอาจมีความพิการทางอื่นร่วมด้วย ผู้ที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เป็นพวกที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ดีเท่าที่ควรเป็น ซึ่งรวมถึง ผู้มีปัญหาทางการอ่าน และผู้มีปัญหาทางจิตวิทยามาตั้งแต่เด็ก และอื่น ๆ

ผู้พิการทางกาย รวมถึงผู้ที่มีอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งขาดหายไป ผู้ที่เป็นอัมพาตทั้งตัว หรือเฉพาะบางส่วนของร่างกาย

ผู้ชรา ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะได้ร่วมอยู่ในความพิการประเภทนี้ นอกเหนือจากความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ และโรคภัยไข้เจ็บที่มาพร้อมกับความชราแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็อาจพบกับภาวะทางจิตได้ เพราะต้องพบกับวัฒนธรรมยุคใหม่ของวัยรุ่น ที่มีค่านิยมแตกต่างออกไปและทำให้ยอมรับไม่ได้ เรามักจะพบว่า หญิงชรามักถูกทอดทิ้งให้อยู่ตัวคนเดียวในช่วงสุดท้ายของชีวิต

คนพิการส่วนใหญ่ต้องประสบปัญหาในการดำรงชีวิต เนื่องจากความพิการนั้นจำกัดความสามารถของเขาที่จะมีอิสระในการเคลื่อนไหว ในการติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการพูด

การอ่าน หรือการเขียน ในการดูแลช่วยเหลือตนเอง การนำทางให้ตนเอง หรือแม้ในเรื่องการทำงานหาเลี้ยงชีวิต

มีผู้ที่ได้พยายามพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยเหลือคนพิการให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ให้สามารถติดต่อสื่อสารในทุกด้านได้ดีขึ้น โดยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ในบางกรณีก็ยังไม่ค่อยได้รับการยอมรับมากนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะวิธีการที่ยังยากมากเกินไป ยากที่จะเรียนรู้ ราคาแพงเกินไป ฯลฯ แม้สิ่งประดิษฐ์หลายระบบยังคงอยู่ แต่การนำมาใช้ประโยชน์ให้ได้เต็มที่ ยังคงต้องรอการพัฒนาด้วยความสามารถทางเทคโนโลยีที่เพิ่มสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อไป

ในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับข่าวสาร เป็นปัญหาที่คนพิการจำนวนมากต้องประสบ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมา ได้ทำให้เกิดอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้มากมายหลายชนิด เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถเอาชนะอุปสรรคดังกล่าวได้ สิ่งที่จะกล่าวถึงต่อไปในบทความนี้ เป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านได้พอมองเห็นว่าเทคโนโลยีได้มีส่วนช่วยคนพิการในด้านต่าง ๆ อย่างไรบ้าง ซึ่งแน่นอนว่านี่คือสภาพการของประเทศที่พัฒนาแล้ว

เทคโนโลยีกับคนพิการทางตา

ระบบอักษรเบรลล์ (Braille) เป็นรหัสอักษรสำหรับคนตาบอดที่รู้จักกันดี ถึงชื่อตามชื่อผู้ประดิษฐ์ คือ หลุยส์ เบรลล์ (Louis Braille) ซึ่งเป็นคนตาบอดเหมือนกัน เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๒๙ ระบบนี้ได้แพร่หลาย และได้รับการพัฒนามาเรื่อย ๆ รวมทั้งพัฒนาเป็นภาษาท้องถิ่นในประเทศต่างๆ อีกหลายภาษา ปัจจุบันการผลิตหนังสือเบรลล์ ได้นำเอาเทคนิคการพิมพ์แบบใหม่มาใช้ เช่นเดียวกับการพิมพ์หนังสือธรรมดา จนสามารถพิมพ์ได้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งทำให้สามารถผลิตได้รวดเร็วมากขึ้นกว่าเดิม

พัฒนาการของการ พิมพ์หนังสือเบรลล์ ด้วยคอมพิวเตอร์ มีหลายวิธีด้วยกัน แตกต่างกันไปตามลักษณะการนำเอาคอมพิวเตอร์ไปใช้ ในขั้นตอนการผลิต แต่ทุกระบบจะใช้เทปแม่เหล็ก หรือสื่อแม่เหล็กอื่นเป็นสื่อบันทึกข้อมูลสิ่งที่แตกต่างกันในรูปแบบของข้อสนเทศ (Text) ที่ใช้โดยคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมแปล (Translator) พร้อมทั้งเครื่องปรู้อักษรเบรลล์ โดยทั่วไปจะเป็นการบันทึกข้อสนเทศผ่านเทอร์มินัล หากระบบคอมพิวเตอร์นั้นมี โปรแกรมแปลข้อสนเทศออกเป็นอักษรเบรลล์รวมอยู่แล้ว กระบวนการก็จะดำเนินต่อเนื่องกันไป

แต่ถ้าเป็นระบบที่ไม่มีโปรแกรมแปล ข้อสนเทศนั้นจะได้รับการบันทึกโดยการใช้แป้นพิมพ์อีกชนิดหนึ่งเรียกว่า Braillewriter ซึ่งเหมือนแป้นพิมพ์อักษรเบรลล์ที่ใช้รหัสแบบ ๖ จุด นอกจากนี้ยังมีการใช้เทปแม่เหล็กในระบบที่ก้าวหน้ากว่า คือ การพิมพ์ด้วยระบบ Phototype-setting ซึ่งระบบนี้พิมพ์ได้เร็วกว่า และรับรหัสอักษรเบรลล์ได้หลายภาษาอีกด้วย

การใช้เครื่องอ่านด้วยแสง หรือ Optical scanning เพื่อถ่ายโอนข้อสนเทศในกระดาษพิมพ์ตรงไปเก็บบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ โดยไม่ต้องใช้การป้อนข้อมูลผ่านแป้นพิมพ์ ก็มีผู้ทดลองดำเนินการอยู่เช่นกัน วิธีนี้ทำให้การผลิตหนังสือเบรลล์รวดเร็ว และราคาถูกลงเหมาะสำหรับการผลิตจำนวนมาก

ในการพิมพ์หนังสือเบรลล์ ควรให้ความสำคัญต่อเครื่องช่วย หรือเสริมความเข้าใจ เช่น ภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ ที่มีความสำคัญต่อเนื้อหาด้วย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสามารถช่วยปรับปรุงในเรื่องนี้ได้ เช่น แผนที่ที่แต่ละท้องถิ่น (Tactual maps) ก็ได้รับการผลิตขึ้นในสื่อต่าง ๆ อาทิ กระดาษ แผ่นไม้ พลาสติก เป็นต้น ชาวญี่ปุ่นได้นำเอา Tactile graphics system มาผลิตภาพประกอบเป็นภาพนูนสูง ทำ เพื่อให้คนตาบอดอ่าน

ด้วยการสัมผัส โดยใช้วิธีการถ่ายสำเนาภาพที่ต้องการเป็นสีขาว ดำ และเทา แล้วนำไปเข้าเครื่องทำสำเนาอีกเครื่องหนึ่ง ซึ่งใช้กระดาษฉาบสารเคมี ผสมกับความร้อน เพื่อทำให้ภาพแสดงความสูง ต่ำ แตกต่างกัน พื้นที่ส่วนที่เป็นสีดำมากกว่า จะรับความร้อนมากกว่า และถูกยกให้สูงขึ้นกว่าพื้นที่ส่วนที่เป็นสีขาว ซึ่งจะเกิดเป็นทึบราบ ส่วนสีเทาจะอยู่ระหว่างกลาง

คนตาบอดจำนวนมากใช้อักษรเบรลล์ในการจดโน้ต อ่าน และค้นคว้า แต่ก็ยังมีอีกหลายคนที่ไม่ใช้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเพราะพวกเขาชอบวิธีอื่น ในการบันทึกและค้นคืนข้อสนเทศมากกว่า หรือเป็นเพราะไม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอักษรเบรลล์มาก่อนก็ตาม พวกเขาก็ยังสามารถใช้เครื่องช่วยการอ่าน (Reading aids) เครื่องบันทึกเสียง และอื่น ๆ อีกมากเป็นแหล่งข้อสนเทศที่ดีได้

เครื่องขยายภาพ (Magnification aids หรือ Magnifiers) มีผลิตรายออกมาหลายรูปแบบ มีทั้งแบบมือถือ แบบติดกับโต๊ะ และมีแขนวางเคลื่อนที่ได้ ไปจนถึงระบบโทรทัศนวงจรปิดเหมาะสำหรับผู้มีความบกพร่องทางสายตา ก่อนหน้าพัฒนาการอันนี้ ได้มีการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์ออกมาด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่พิเศษ (Large type) เพื่อให้ผู้บกพร่องทางสายตาซึ่งรวมทั้งคน

ชราให้สามารถอ่านหนังสือได้สะดวกขึ้น แต่ยังมีสิ่งพิมพ์อีกเป็นจำนวนมากที่มาก ที่บุคคลเหล่านี้ยังไม่ถึง เมื่อได้มีการสร้างเครื่องขยายภาพในลักษณะต่าง ๆ ออกมา บุคคลเหล่านี้ก็สามารถใช้เครื่องช่วยการอ่านจากหนังสือธรรมดาได้

สำหรับระบบโทรทัศนวงจรปิดนั้น เป็นระบบที่ใช้สร้างภาพขยายของสิ่งพิมพ์ให้ไปปรากฏบนจอโทรทัศน์ ส่วนประกอบขั้นต้นของระบบคือ กล้อง ไฟให้แสงสว่าง เลนส์ขยาย และเครื่องรับโทรทัศน์ การขยายภาพ สามารถเลือกขนาดได้ตามที่ต้องการ ตั้งแต่ขนาด ๔ เท่าถึง ๔๐ เท่า ทั้งยังสามารถปรับให้มีความคมชัดและกลับภาพหรือตัวอักษรจากสีดำบนพื้นขาว เป็นสีขาวบนพื้นดำ เพื่อลดแสงสะท้อนได้อีกด้วย

Optacon เป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่ช่วยให้คนตาบอดสามารถอ่านหนังสือทั่วไป ที่ไม่ได้พิมพ์เป็นอักษรเบรลล์ได้ คำว่า Optacon มาจากคำเต็มว่า Optical - to - Tactile Converter พัฒนาขึ้นโดยบริษัท Telesensory Systems ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. ๑๙๗๐ และผลิตรายจำหน่ายในรูปอุตสาหกรรมครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๙๗๑ ส่วนประกอบหลักของ Optacon มีอยู่ ๒ ส่วน

ส่วนหนึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ใช้มือถือ เป็นเหมือน กล้องเล็ก ๆ ใช้สำหรับอ่านตัวอักษรบนหน้า กระดาษ อีกส่วนหนึ่ง เป็นส่วนที่แปลงสัญญาณ ที่เป็นแรงกระตุ้นที่ได้รับจากอุปกรณ์ส่วนแรก ให้เป็นลักษณะตัวอักษรที่คนตาบอดสัมผัสได้ บนจอขนาดเล็กที่เรียกว่า tactile screen แรง กระตุ้นนี้จะทำให้เกิดความสั่นสะเทือนที่นิ้วที่ วางอยู่บนจอ นั่น ความสั่นสะเทือนจะรู้สึกได้ ในที่ที่มีตัวอักษร ในที่ที่ไม่มีตัวอักษรก็จะไม่ เกิดสิ่งใดขึ้น ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การผลิต ทำให้ขนาดของเครื่องเล็กลง คือมี ขนาดเพียง ๒×๖×๘ นิ้ว หนักประมาณ ๔ ปอนด์ (ประมาณ ๑.๘ กิโลกรัม) มีลักษณะ เป็นกล่องคล้ายเครื่องเล่นเทปกลับ (Cassette tape) ทำงานด้วยแบตเตอรี่ จึงสามารถพกพา ติดตัวไปได้สะดวก

การอ่านด้วย Optacon ให้เก่ง มีความ ยากพอ ๆ กับการอ่านอักษรเบรลล์ ประกอบ กับยังมีคุณสมบัติของเครื่องมือทางเทคโนโลยี เพิ่มขึ้นอีก ถ้าจะใช้เครื่องนี้ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนตาบอดจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงรูปแบบ ร่องตัวอักษร วิธีปฏิบัติการใช้กับเครื่องมือสารพัด รูปแบบ วิธีการพิมพ์ที่จะพบในกรรมวิธีการ พิมพ์ ทั้งยังต้องมีทักษะทางภาษา และทักษะ

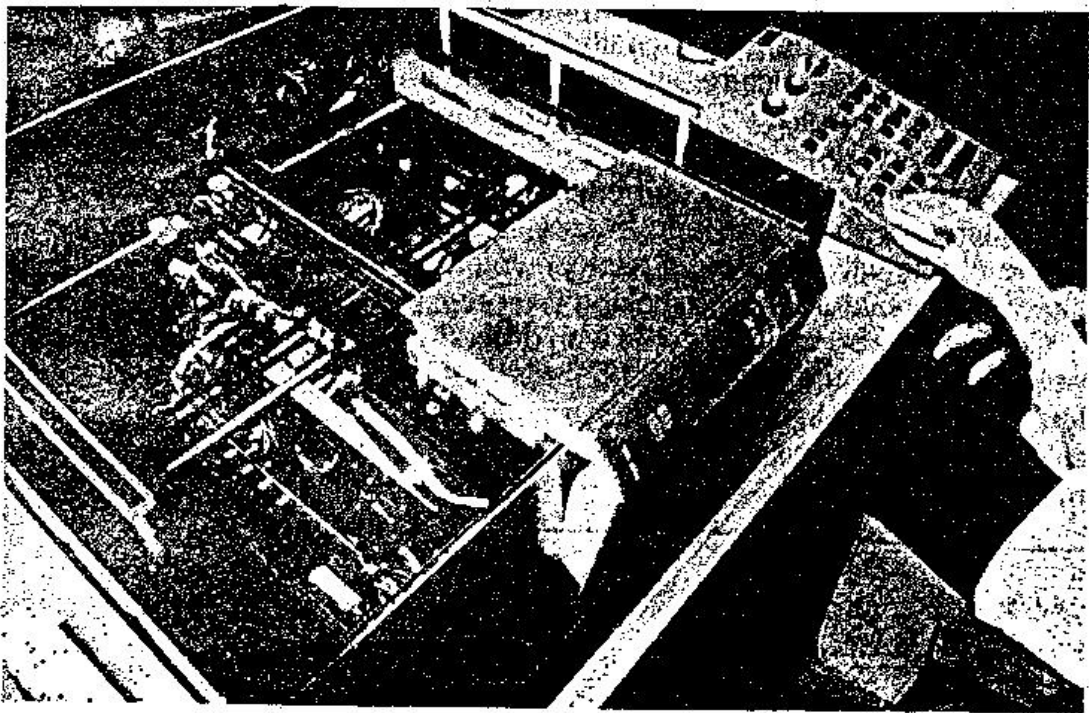
ในการใช้มือนำกล้องเคลื่อนที่ไปตามบรรทัด พิมพ์ จากบรรทัดหนึ่งไปอีกบรรทัดหนึ่ง แต่ แม้ว่าการอ่านหนังสือด้วย Optacon จะช้า ก็ เป็นประโยชน์สำหรับคนตาบอดในการศึกษาค้นคว้าส่วนตัว หรือในการเรียนรู้เรื่องที่ยุ่งยาก ซับซ้อนขึ้นที่ไม่ต้องใช้ความเร่งร้อน เครื่องมือนี้สามารถทำให้คนตาบอดหลายคนที่มีงานทำ ได้รับการสนับสนุนให้ทำงานในระดับสูงขึ้น จากเดิมที่มักจะ ไม่ค่อยได้มีโอกาสนำเอาความสามารถที่พวกเขามีอยู่มาใช้ นอกจากนั้น ยังมี ความสำคัญต่อหลาย ๆ คนในการดำเนินชีวิต ประจำวัน เช่น การติดต่อกับธนาคาร การค้นหาหมายเลขโทรศัพท์ การอ่านหนังสือให้เด็ก ฟัง และในบางแห่งได้ใช้เครื่องมือนี้ช่วยคนตาบอดให้สามารถไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้อย่างอิสระเสรี โดยบัตรคะแนนยังเป็นความลับเช่นเดียวกับบุคคลทั่ว ๆ ไป

Kurzweil reading machine เป็น เครื่องมือช่วยการอ่านให้คนตาบอดอีกชนิดหนึ่ง ที่นำความสามารถของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และกล้องร่วมกันในการแปลงสิ่งพิมพ์ ให้เป็นเสียงพูด เครื่องนี้ออกแบบโดย Ray Kurzweil วิศวกรบัณฑิตจากสถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์ (MIT) ผู้ซึ่งเริ่มเขียนโปรแกรม

คอมพิวเตอร์เมื่อมีอายุเพียง ๑๒ ปี และได้ผลิตออกในนามบริษัท Kurzweil Computer Products ซึ่งตั้งอยู่ที่เมืองแคมบริดจ์ มลรัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา (แต่ปัจจุบันเป็นของบริษัท Xerox) เป็นเครื่องอ่านอิเล็กทรอนิกส์ (electronic scanner) ที่มี speech synthesizer สำหรับอ่านสิ่งพิมพ์ออกมาเป็นเสียง ควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ บรรจุโปรแกรมที่ทำให้เครื่องรู้จักกฎเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์รวม ๑,๐๐๐ กฎ บวกข้อยกเว้นต่าง ๆ อีก ๑,๐๐๐ กฎ สามารถอ่านตัวอักษรแบบต่าง ๆ ได้ถึง ๒๐๐ แบบ ในอัตรา ๒๒๕ คำต่อนาที เครื่องรุ่นเก่าที่ผลิตในปี ค.ศ. ๑๙๗๔ มีขนาดใหญ่มาก และอ่านตัวอักษรได้จำกัดเฉพาะตัวที่พิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ของ Ray

Kurzweil เท่านั้น แต่เครื่องรุ่นใหม่กว่านั้น มีขนาดเท่าเครื่องถ่ายเอกสาร และเครื่องรุ่นใหม่ถัดมามีขนาดเพียงหนึ่งในสามของเครื่องถ่ายเอกสาร ทั้งโต๊ะได้ น้ำหนักเบาพอที่คนคนเดียวจะยกขึ้นได้ ราคาถูกลง มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น จนขณะนี้มีขนาดแค่กระเป๋าสารพัดใบย่อม ๆ ใบหนึ่งเท่านั้น

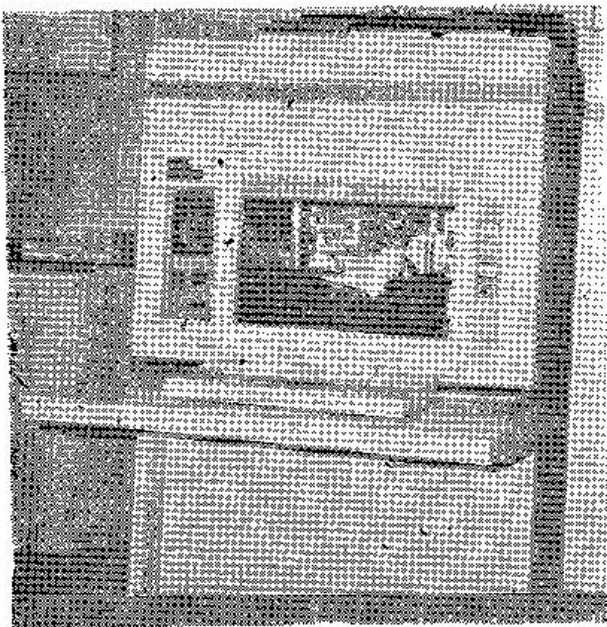
ในการใช้งานเครื่องนี้ ผู้ใช้จะวางสิ่งพิมพ์ที่ต้องการอ่านบนพื้นกระจก ต่อจากนั้นก็สั่งเครื่องให้ทำงานด้วยการกดปุ่มบังคับบนเทอร์มินัลขนาดเล็กที่พื้นกระจกนั้น กล้องจะเคลื่อนที่ไป ๆ มา ๆ ไปตามหน้ากระดาษ และอ่านออกเสียงออกมาให้ผู้ใช้ได้ยิน โดยผู้ใช้งานจะให้เครื่องหยุดเมื่อไรก็ได้ หรือจะสั่งให้สะกดคำศัพท์ตัวใดก็ได้ หรือจะสั่งให้เครื่องย้อนกลับ



รูปที่ 1 Kurzweil Reading Machine

ไปอ่านข้อความข้างต้นที่ผ่านมาซ้ำใหม่ก็ได้ ทั้งยังสามารถควบคุมความช้า เร็วของจังหวะการอ่าน หรือปรับระดับเสียงให้เป็นไปตามความต้องการได้อีกด้วย

Kurzweil reading machine นี้ได้เคยผ่านการทดสอบจากผู้ใช้งานซึ่งเป็นคนตาบอดมาแล้ว โดยสหพันธ์คนตาบอดแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาเป็นผู้จัดขึ้น จึงกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องที่เหมาะสมกับคนตาบอดอย่างมาก และจากการทดสอบครั้งนั้น ทำให้มีการพัฒนาให้เครื่องรุ่นใหม่มีความสามารถเพิ่มขึ้น เช่น สามารถอ่านเอกสารอัดสำเนาได้ อ่านอักษรตัวเอนและการพิมพ์ที่แบ่งเป็นหลายคอลัมน์ได้ ไม่ผิดพลาด และยังรับคำสั่งจากผู้ใช้งานได้ด้วย เป็นต้น



รูปที่ 2 เครื่องช่วยการอ่านหนังสือภาษาญี่ปุ่นสำหรับคนตาบอด ซึ่งผู้ใช้จะวางหนังสือเข้าในเครื่องหันด้านตัวอักษรให้ scanner เมื่อผู้ใช้กดปุ่มบังคับ ข้อ

ความต่าง ๆ จะได้รับการแปลงออกเป็นเสียงอ่านให้คนตาบอดฟัง มีกลไกอัตโนมัติสำหรับพลิกหนังสือทีละหน้า

Talking book เป็นวิธีการที่คนตาบอด

สามารถได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ได้โดยง่ายและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการสากล และผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องมีทักษะพิเศษ นั่นคือ การที่คนตาบอดอ่านเรื่องราวจากหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ บันทึกลงสื่อสำหรับบันทึกเสียงให้ฟังซึ่งเป็นคนตาบอดฟังนั่นเอง แรกเริ่มนั้น สื่อที่ใช้ในการบันทึกเสียงที่ใช้ทำ Talking book เป็นแผ่นเสียงทำด้วยพลาสติกตกไม่แตก ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว หมุนด้วยความเร็ว ๓๓ ๑/๓ รอบต่อนาที (rpm) ในราวกลางทศวรรษ ๑๙๕๐ เมื่อมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ พัฒนาขึ้นมา หลายประเทศก็เริ่มใช้เทปม้วนในการผลิต Talking book แทน ซึ่งสื่อชนิดนี้ได้รับการพัฒนามาเรื่อย ๆ ให้มีขนาดบางลงและยืดหยุ่นมากขึ้น เล่นได้นานขึ้น ราคาไม่แพง จนต่อมาเมื่อเริ่มใช้เทปตลับ ก็ยังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพราะสามารถพกพาไปได้ง่าย เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่ต้องเดินทางอยู่เสมอ อาสาสมัครที่อินดีอ่านหนังสือลงเทปตลับให้ก็มีเป็นจำนวนมาก และเมื่อมีผู้ฟังสนใจมากก็สามารถนำไปทำสำเนาได้ง่ายและรวดเร็ว เครื่องเล่นมีขนาดเล็กกว่าราคาถูกลงกว่า และทนทานกว่าเครื่องเล่นแผ่น

เสียง นอกจากนั้นเครื่องเล่นเทปตลับยังได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนความเร็วของเสียงที่อัดไว้ให้ช้าลง หรือ เร็วขึ้นตามความต้องการของผู้ฟัง โดยที่ระดับเสียงไม่เปลี่ยนแปลงและไม่ทำให้คุณภาพของสัญญาณเสียงผิดเพี้ยนไป และอีกตัวอย่างหนึ่งของการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ก็คือ การปรับปรุงเครื่องเล่นเทปตลับให้ใช้ถ่าน หรือแบตเตอรี่ที่สามารถอัดไฟเข้าใหม่ (recharged) ได้จากพลังแสงอาทิตย์ ซึ่งทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในที่ห่างไกลไม่มีไฟฟ้าใช้นั้น ได้มีโอกาสรับข่าวสาร ความรู้จาก Talking book ด้วย

เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีผู้คิดประดิษฐ์เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อคนพิการทางตาอีกมากมาย ทั้งประเภทที่ใช้เทคโนโลยีเดียวกัน หรือต่างประเภทกัน และมีชื่อทางการค้าแตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น

— คอมพิวเตอร์เทอร์มินัล (Computer terminal) ที่ให้คนตาบอดสามารถใช้ได้ด้วยตนเอง โดยการใช้เสียง และการสัมผัส แทนการแสดงผลภาพบนจอภาพ

— คอมพิวเตอร์เทอร์มินัล ที่สามารถสื่อสาร ๒ ทาง ด้วยอักษรเบรลล์ ซึ่งเหมาะ

สำหรับผู้ที่ทั้งตาบอดและหูหนวก (deaf-blind) และอักษรเบรลล์นั้นสามารถให้เครื่องแปลงกลับเป็นตัวพิมพ์ธรรมดาได้ด้วย

— คอมพิวเตอร์เทอร์มินัลอักษรเบรลล์ขนาดกระเป๋าทูม มีแป้นพิมพ์ ๒ ประสงค์ ทั้งแบบพิมพ์มาตรฐาน และอักษรเบรลล์ มีจอภาพเล็ก ๆ สำหรับแสดงอักษรเบรลล์ให้สัมผัสได้ ทั้งยังมีเครื่องเล่นเทปตลับขนาดเล็กจิวเพื่อใช้บันทึกและตรวจสอบ เครื่องนี้ใช้ได้ทั้งคนตาบอด และคนตาดี

— คอมพิวเตอร์ที่ใช้ speech synthesizers แปลงรหัสอื่น ๆ ออกเป็นเสียงพูด เช่น แป้นพิมพ์ที่ออกเสียงตัวอักษรของ ปุ่มที่ถูกกดลง ทำให้คนตาบอดสามารถพิมพ์ติดได้อย่างคนตาดีทำ ทั้งยังมีโปรแกรมที่ทำให้เครื่องอ่านข้อความที่พิมพ์ไปนั้นกลับให้ผู้พิมพ์ฟังทวนได้ หรือ แปลข้อความที่พิมพ์ไปออกเป็นอักษรเบรลล์ได้

— เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และแสงเลเซอร์ ได้รับการนำมาสร้างแว่นตา และไม่เท่าแบบพิเศษ ที่จะแปลสัญญาณของวัตถุไปเป็นรหัสเสียงที่สามารถทำให้คนตาบอดทราบว่า มีวัตถุใดขวางหน้าอยู่หรือไม่ วัตถุนั้นคืออะไร และอยู่ไกลออกไปแค่ไหน

เทคโนโลยีกับคนพิการทางหู

คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนการสอน

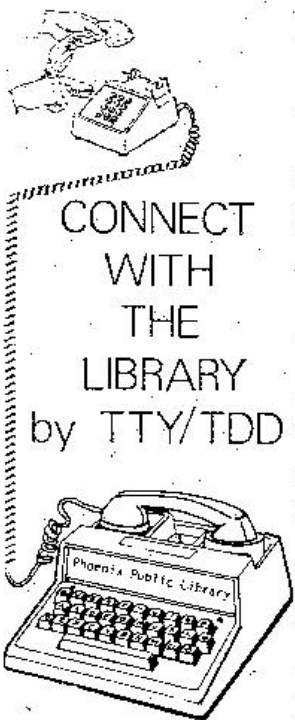
(Computer — assisted instruction — CAI)

โรงเรียนหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาได้ใช้ไมโครคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้สำหรับเด็กหูหนวก จุดประสงค์เพื่อต้องการสื่อสารให้เด็กเหล่านั้นได้รับความรู้ ความคิด โดยการรับรู้ทางตา ซึ่งเป็นแบบที่ทำได้ในการสอนในชั้นเรียนธรรมดา เด็กหูหนวกจะเรียนรู้ได้รวดเร็วกว่าด้วยเครื่องมือเหล่านั้น เพราะพวกเขาสามารถจะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จะเร็ว หรือช้าเป็นไปตามความสามารถ ความพร้อม และความพอใจ เด็กจะรู้สึกมีความเป็นอิสระ ไม่รู้สึกว่าคุณบังคับ หรือถูกเร่งเร้า เขาจะรู้สึกสนุกสนานไปกับบทเรียน จะทำซ้ำกี่ครั้งก็ได้ และรู้สึกเป็นการท้าทายความสามารถที่จะทำอะไรให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง โปรแกรมเหล่านี้มีทั้งที่เป็นวิชาการที่เรียนในชั้นเรียนและความรู้ทั่วไป และที่เป็นบันเทิง เช่น เกมสปีดสมองต่างๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาความคิด ความเข้าใจ ความรับผิดชอบให้แก่เด็ก คอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่จะมีเสียงเตือน (beep) ให้ผู้ใช้ได้ยินในกรณีที่ต้องการให้ผู้ใช้สนใจส่วนนั้นเป็นพิเศษ หรือ เมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น

แต่เครื่องสำหรับคนหูหนวก นอกจากจะเกิดเสียงแล้ว ยังมีไฟสีแฉ่งวาบขึ้นใกล้ๆ จอให้เห็นได้ด้วย

เครื่องมือติดต่อสื่อสารสำหรับคนหูหนวก

(Telecommunication devices for the deaf-TDD) ในอดีต การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์สร้างปัญหาให้คนหูหนวกเป็นอย่างมาก เทคโนโลยีได้เข้ามาช่วยเอาชนะอุปสรรคนี้ได้ TDD สามารถทำให้คนหูหนวกสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ โดยใช้เครื่องมือพิมพ์ข้อความที่ต้องการก่อน แล้วเครื่องจะแปลงสัญญาณเพื่อส่งไปทางโทรศัพท์ ต่อมาได้มีการนำเอาโทรพิมพ์ (Teletypewriter) มาเป็นอุปกรณ์ใช้ในการส่งและรับข้อความ จึงรู้จักกันในชื่อ TTY (Telephone teletype for the deaf) ซึ่งปัจจุบันเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อคนหูหนวกมาก และเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญเท่ากับโทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสาร คนหูหนวกที่มี TTY/TDD ใช้ สามารถจะติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นคนหูหนวกด้วยกัน หรือคนปกติทั่วไป ที่มีอุปกรณ์นี้อยู่ หรืออาจติดต่อกับหน่วยราชการ สายการบิน ห้องสมุด บริษัทห้างร้าน และบริการด้านต่าง ๆ



**CONNECT
WITH
THE
LIBRARY
by TTY/TDD**

**How does the
TTY/TDD service work?**

1. From a TTY/TDD phone, call the library —

**TTY/TDD NUMBER
254-8205**

2. The library will answer —
HELLO. THIS IS PHOENIX
PUBLIC LIBRARY. SAY YOUR
NAME, TELEPHONE NUMBER,
AND QUESTION. GA
3. You then type your question,
name and telephone number —
THIS IS TOM JONES AT
123-4567. WHO ARE MY
U.S. SENATORS? GA
4. The library will respond —
I WILL LOOK THAT UP FOR U
AND CALL U BACK. GA

รูปที่ 3 บ้ายประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดประชาชนฟีนิกซ์ (Phoenix Public Library) ในสหรัฐอเมริกา เชิญชวนให้คนพิการใช้บริการห้องสมุดผ่านเครื่อง TTY/TDD

ในต่างประเทศ มี TTY/TDD ออกจำหน่ายมากมายหลายแบบ ทั้งที่เป็นแบบหิ้ว มีน้ำหนักเบา หรือแบบใช้ในสำนักงาน มีน้ำหนักมากขึ้น บางเครื่องมี Tape printout คือสามารถพิมพ์ข้อความบันทึกลงในเทปแม่เหล็กได้ด้วย บางเครื่องมีจอภาพ (display unit) บางเครื่องมีทั้งสองอย่างดังกล่าว แต่ทุกแบบเหมือนโทรศัพท์ คือมีจุดประสงค์เพื่อการส่งและรับข้อมูลข่าวสาร หน่วยงานหลายแห่ง เช่น ห้องสมุด โรงพยาบาล หน่วยฟื้นฟูอาชีพ โรง

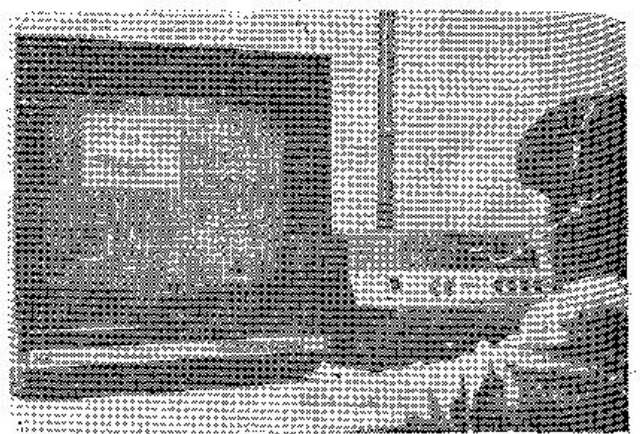
เรียน สถานีตำรวจ สถานีดับเพลิง หน่วยราชการอื่น ๆ รวมทั้งบุคคลทั่วไป หรือแม้กระทั่งตลาดหุ้น และบริษัทที่จัดบริการสาธารณะโลกก็มีอุปกรณ์ติดตั้งอยู่ ทั้งยังมีผู้ให้บริการแจ้งข่าวและพยากรณ์อากาศทุกวันตลอด ๒๔ ชั่วโมงผ่าน TTY/TDD นี้ด้วย อย่างไรก็ตาม การใช้อุปกรณ์ชนิดนี้ก็ยังมียกอุปสรรคอยู่บางประการ นั่นคือ ค่าใช้จ่ายเบื้องต้นค่อนข้างสูง และผู้ใช้จะต้องยอมรับว่า การติดต่อสื่อสารด้วย TTY/TDD จะต้องใช้เวลานานมากกว่าการใช้โทรศัพท์ธรรมดา

เครื่องแปลรหัสเล็กทรอนิกส์ เป็นคำ

บรรยายบนจอโทรทัศน์ (Closed-captioning decoders) เป็นเทคโนโลยีอีกอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าเท่ากับ TTY/TDD ก่อนหน้าที่จะมีอุปกรณ์นี้ คนพิการทางหูไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาคำพูดจากรายการโทรทัศน์เลย จะมีบ้างก็น้อยรายการที่จัดให้มีล่ามที่ใช้ภาษามือ หรือจัดทำคำบรรยายเพื่อเสริมความเข้าใจให้แก่บุคคลเหล่านั้น แต่ปัจจุบันด้วยเครื่องแปลรหัสเล็กทรอนิกส์ ที่เรียกว่า Closed-captioning decoders นี้ คนพิการทางหูที่ชมรายการโทรทัศน์จะสามารถทราบได้ทันทีว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เพราะบทสนทนาหรือเสียงคำบรรยายต่าง ๆ จากโทรทัศน์จะปรากฏเป็นตัวอักษรคำบรรยายอยู่ส่วนล่างของจอ คล้ายกับ Subtitle ที่เราพบในภาพยนตร์ต่างประเทศ แต่คำบรรยาย

ยานี้ ไม่ได้ปรากฏบนจอสำหรับผู้ชมทุกคน เป็นเฉพาะสำหรับผู้ที่ใช้เครื่องแปลรหัสเท่านั้น การแปลรหัสเสียงเป็นคำบรรยายดังกล่าว จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์แปลรหัส (decoder devices) แบบพิเศษ ซึ่งมีจำหน่ายหลายรูปแบบ บางชนิดเป็นวงจรพิเศษที่สร้างไว้ในตัวเครื่องรับโทรทัศน์สีเลยก็เกียวก บางชนิดเป็นอุปกรณ์ต่างหาก ในลักษณะ adapters ที่เมื่อต่อเข้ากับเครื่องรับโทรทัศน์ธรรมดา จะทำให้รับภาพคำบรรยาย หรือ closed captions ได้

Speech synthesizer ควบคุมด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อฝึกฝนการออกเสียงให้กับเด็กหูหนวก โดยได้สร้างภาพกราฟิกส์แสดงแบบแผนการพูดหรือการออกเสียงคำศัพท์ต่าง ๆ บันทึกเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ ภาพนั้นจะแสดงให้เห็นว่าเสียงที่ถูกต้องจะเป็นอย่างไร เช่น ความหนักแน่นของเสียง ระดับเสียง ตำแหน่งของลิ้น เป็นต้น ในการฝึกฝน เด็กจะออกเสียงที่ต้องการเข้าในไมโครโฟนที่ติดอยู่กับคอมพิวเตอร์ เสียงนั้นจะไปปรากฏเป็นภาพบนจอ ให้นำไปเปรียบเทียบกับแบบแผนการออกเสียงที่บันทึกไว้ เด็กจะรู้ได้ทันทีว่าเขาออกเสียงคำนั้นถูกต้องหรือไม่ หากยังไม่ถูกต้อง เขาก็จะค่อย ๆ ปรับปรุงการพูดของเขาไปเรื่อย ๆ อันจะทำให้พวกเขาสามารถพูดได้ชัดเจนขึ้น



รูปที่ 4 เด็กกำลังฝึกออกเสียง ด้วย speech synthesizer

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ Speech Synthesizer แปลเสียงพูดให้เป็นรหัสมอร์ส (Morse) แบบการส่งโทรเลข ไปถึงคนหูหนวกด้วย ดังนั้นคนหูหนวกที่เข้าใจรหัสนี้ จึงสามารถติดต่อสื่อสารผ่านโทรศัพท์ได้ โดยไม่ต้องใช้ TTY

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้คนที่หูหนวกและตาบอดด้วยนั้น สามารถติดต่อกับคนอื่น ๆ ได้ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า *Teletouch interpreting* ซึ่งในระบบนี้จะมีตัว Interpreter ทำหน้าที่แปลงรหัสจากเสียงพูดพิมพ์ลงบนเทปเป็นอักษรเบรลล์ เพื่อให้คนที่หูหนวกและตาบอดรับข่าวสารนั้นด้วยการสัมผัสเทปดังกล่าว

— การติดต่อสื่อสารพิเศษมากอีกอย่างหนึ่ง คือ การติดต่อสื่อสารผ่าน *ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์* หรือ Electronic mail นั่นเอง คนพิการทางหูสามารถส่งข่าวสารทางไกลได้แทนการใช้โทรศัพท์ทางไกล ข่าวสารจะถูกส่งออก

ไปทันที หรือให้คอมพิวเตอร์บันทึกเก็บไว้ก่อน และส่งออก ไปตามเวลาที่กำหนดในภายหลังก็ได้ ทั้งยังสามารถทำสำเนาส่งไปยังบุคคลหลายๆ คนพร้อมกันได้ตามจำนวนที่ต้องการ ซึ่งถ้าหากใช้โทรศัพท์ทางไกล จะต้องโทรศัพท์หลายครั้ง อันทำให้เสียเวลาและสิ้นเปลืองกว่ามาก ในการใช้บริการไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์นี้ ผู้ใช้บริการจะต้องมีโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เทอร์มินัล และ ตู้ไปรษณีย์ของตนเอง

— การใช้ VIDEOTEXT เป็นความก้าวหน้าที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งในโลกของคอมพิวเตอร์ เช่นกัน เพราะคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่จะติดต่อกับวัสดุที่ไม่ตีพิมพ์และใช้สัมผัสทางตาได้ ดีกว่าสื่อแบบอื่น ๆ

เทคโนโลยีกับคนที่มีความพิการในการพูด

คนที่มีความพิการในการพูด หรือไม่สามารถพูดได้แบบปรกตินั้น ในหลายกรณีจะเกี่ยวเนื่องจากการที่เป็นคนหูหนวก เพราะฉะนั้น เทคโนโลยีต่างๆ ที่ใช้สร้างอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับคนหูหนวก ก็สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลกลุ่มนี้ได้เช่นกัน เช่น Speech Synthesizer ที่ใช้ฝึกการพูด หรือคอมพิวเตอร์ ที่ใช้ติดต่อสื่อสาร คนที่พูดไม่ได้ จะกดแป้นพิมพ์เป็นตัวอักษร หรือข้อความต่างๆ ปรากฏบนจอภาพติดต่อกับผู้อื่นได้ เทคโนโลยีเหล่านี้จึงช่วยให้พวกเขาอยู่ในสังคมได้ สุขสบายขึ้น

เทคโนโลยีกับคนพิการทางสมอง และสติปัญญา

มีคนจำนวนมากในสังคมที่มีความสามารถทางสมองและสติปัญญา จำกัดโอกาสด้านการศึกษา อาชีพ และความสนุกสนานเพลิดเพลินต่าง ๆ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มีส่วนช่วยอย่างมากแก่บุคคลเหล่านี้

เด็กที่มีความพิการทางสมองและสติปัญญา มาแต่กำเนิด มักจะมีปัญหาด้านการสื่อสาร และมีความเสียเปรียบในหลาย ๆ ด้าน ความช้าของสมองอาจสร้างปัญหาในระดับที่ซับซ้อนมากขึ้น เด็กเหล่านี้ปฏิเสธการกระตุ้น ความสนุกสนาน และประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะได้จากของเล่นชนิดต่าง ๆ อย่างไรก็ตามได้มีผู้พยายามหาทางช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ในหลายแห่ง และหลายรูปแบบ เพราะการช่วยเหลือบุคคลที่มีความพิการทางสมองและสติปัญญา ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ควรทำตั้งแต่พวกเขายังเด็กอยู่ เพื่อให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ดีขึ้นในอนาคต

การใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ที่นำเสนอขึ้นนี้เป็นพิเศษแบบหนึ่ง คือ การใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นเด็กพิการทางสมองและสติปัญญาให้อยากเรียนรู้ โดยทำให้เขาได้เห็นและรู้สึกภาคภูมิใจในสิ่งที่เขาสามารถทำเองได้สำเร็จบนคอมพิวเตอร์นั่นเอง แพทย์ ๒ คนของ

มูลนิธิเด็กพิการทางสมองและสติปัญญาในนคร
ลอสแอนเจลิส มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา
ได้ใช้คอมพิวเตอร์บันทึกบทเรียนที่ต้องการ
สอนแก่เด็กไว้ แล้วนำไปผ่าน voice synthe-
sizer ให้แปลงกลับเป็นเสียงพูดเพื่อใช้สอนเด็ก
พิการแทนครู ซึ่งเป็นการใช้คอมพิวเตอร์ช่วย
ในการเรียนการสอน หรือ CAI แบบหนึ่งน
เอง จากการทดลองพบว่า เด็กพิการหลายคน
มีความสุขและเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น เช่น เด็ก
คนหนึ่งสามารถเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ได้ถึง ๒๕
คำ ในบทเรียนครั้งแรกกับคอมพิวเตอร์ เปรียบ
เทียบกับที่เขาได้เคยเรียนรู้เพียง ๕ คำในช่วง
ปีที่ผ่านมา หรือเด็กอีกคนหนึ่งที่มีความคับข้อง
ใจและเศร้าหมอง ซึ่งเคยอยู่ในชั้นที่ต้องเรียน
ซ้ำชั้นในเกรด ๒ (grade 2) ได้รับการสนับ-
สนุนให้เขียนเรียงความด้วยคอมพิวเตอร์แบบที่
เป็น Word processor-voice synthesizer
ในเวลาไม่นาน เขาก็ได้รับการย้ายออกจากชั้น
เรียนสำหรับเด็กที่ไร้ความสามารถ (learning
disabled class) และส่งไปเรียนในเกรดสูงขึ้น
ต่อไป

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่แพทย์ ๒ คน
นักศึกษานี้ ไม่ได้บังคับให้เด็กทำอะไร แต่ปล่อยให้
เด็กทำในสิ่งที่เขาสามารถ ดังนั้น เด็กจึงไม่
รู้สึกท้อแท้เองล้มเหลวอีกต่อไป เด็กหลายคนก็

อ่านหรือเขียนไม่ได้ อาจจะยังเสียเปรียบมาก
ยิ่งขึ้นเพราะระบบการเรียนการสอนแบบเก่า
มากกว่าเป็นเพราะปัญหาของเด็กเองแต่กำเนิด
คอมพิวเตอร์จึงเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของ
เด็กมากกว่าเป็นครูของเขา

ในออสเตรเลีย โปรแกรมช่วยการอ่าน
ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ที่เรียกว่า Direct
Helper ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อช่วยเด็กที่ถูก
ทำลายส่วนสมองที่ใช้ในการอ่าน ระบบนี้เป็
หมายที่จะช่วยผู้ที่อ่านหนังสือได้ช้า หรือไม่
สามารถอ่าน ให้สามารถเข้าใจคำศัพท์ง่าย ๆ
คำผสม การอ่านจากซ้ายไปขวา และการวางคำ
ในประโยคอย่างมีความหมาย ในอัตราความเร็ว
ที่เหมาะสมกับผู้อ่านแต่ละคน สถิติที่เก็บได้ใน
โรงเรียนแห่งหนึ่ง แสดงให้เห็นว่า นักเรียนจำ
นวนหนึ่งมีความก้าวหน้าในระดับการอ่านเทียบ
เท่าเวลา ๔ ปี ในช่วงเวลาเพียงปีเดียว

เทคโนโลยีกับคนพิการทางกาย

ได้มีการพัฒนาโปรแกรมสำเร็จรูปที่ทำ
ให้คนพิการไม่ต้องใช้มือ หรือ แขน ก็สามารถ
วาดภาพ เขียนหนังสือ แต่งเพลง ฯลฯ ด้วย
คอมพิวเตอร์ได้ หรือใช้คอมพิวเตอร์บังคับให้
อุปกรณ์ที่ใช้มือเทอร์ เช่น เครื่องปรับอากาศ
เครื่องทำความร้อน เป็นต้น ให้ทำงานได้ตาม
ต้องการ การส่งงานคอมพิวเตอร์ทำได้หลาย
แบบ บางระบบใช้เครื่องมือที่เรียกว่า photonic
sensor ครอบไว้บนศีรษะ หรือบนส่วนอื่น ๆ

บนร่างกายที่เคลื่อนไหวและใช้การได้ เมื่อนำเครื่องนี้ไปที่จอภาพ cursor (ตัวกระพริบ) จะปรากฏขึ้นและจะเคลื่อนที่ไปตามการเคลื่อนไหวของเครื่องมือดังกล่าว

นอกจากนั้น คนพิการทางกายสามารถใช้อุปกรณ์ที่ชื่อว่า Opto Com พิมพ์ข้อความต่าง ๆ ให้ปรากฏออกมาสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยการเคลื่อนไหวทางตา คือเพียงแค่ใช้สายตาจ้องมองไปที่ตัวอักษรบนอุปกรณ์นั้น เครื่องจะพิมพ์ประโยคต่าง ๆ ออกมาได้ตามต้องการ และสำหรับคนพิการที่ต้องการอ่านหนังสือแต่ไม่สามารถถือหนังสือหรือพลิกหน้ากระดาษได้ Talking books ก็เป็นประโยชน์เช่นกัน

เทคโนโลยีกับคนชรา

คนชรา หรือ ผู้ที่ไม่ค่อยมีกำลังวังชาที่ต้องอยู่เพียงคนเดียว มีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุได้โดยไม่มีใครรับรู้ ทางแก้ปัญหาวีธีหนึ่งคือ ใช้ระบบเตือนภัยอัตโนมัติ ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์ติดไว้กับโทรศัพท์ ที่ตัวคนชราจะมีเครื่องส่งวิทยุเล็ก ๆ รัศมีทำการเพียง ๑๐๐ เมตร ห้อยไว้ที่คอ เมื่อเครื่องส่งวิทยุถูกกระตุ้นด้วยสาเหตุใดก็ตาม จะทำให้เทปบันทึกที่ติดอยู่กับโทรศัพท์ เดินเครื่อง ข้อความที่บันทึกไว้จะถูกส่งไปยังบุคคล ๓ คนที่คนชราได้คัดเลือกไว้แล้วโดยอัตโนมัติ และหากไม่ได้รับการ

ตอบสนอง สัญญาณจะถูกส่งผ่านไปยังศูนย์ช่วยเหลือฉุกเฉินอีกที่หนึ่ง คนชราก็จะได้รับการช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้ง

ในเรื่องของการอ่านหนังสือ สำหรับคนชรา นั้น Talking books และหนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่พิเศษ ประเภท Large type เป็นประโยชน์มากเช่นกัน

สรุป

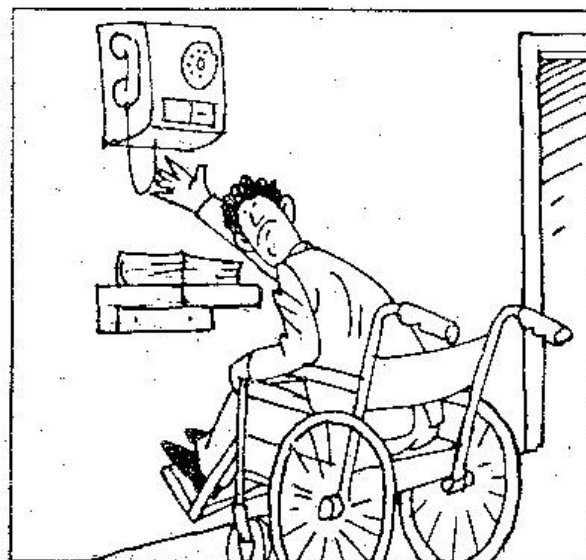
เทคโนโลยีสำหรับคนพิการที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางด้านนี้เท่านั้น อุปกรณ์และเครื่องมือหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ช่วยทำให้คนพิการกลายเป็นผู้ที่มีบทบาทมากขึ้นในสังคม พวกเขาได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำได้มาก่อน สามารถที่จะช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือสังคมได้มากขึ้น พ้นจากข้อจำกัดในการเข้าร่วมในการศึกษา และการประกอบอาชีพ และอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มความภาคภูมิใจ และความนับถือตนเองให้แก่คนพิการอย่างมาก

แม้ว่าเทคโนโลยีจะทำให้คนพิการมีโอกาสในด้านต่าง ๆ มากขึ้นก็ตาม แต่ทุกอย่างย่อมมีขอบเขตจำกัด เพราะไม่มีความพิการที่เหมือนกันในแต่ละคน ระดับของความพิการมีแตกต่างกันไป คนพิการแต่ละประเภทก็ยังมี ความแตกต่างกัน ปัญหาที่กลุ่มหนึ่งประสบในโลกของเทคโนโลยี แตกต่างไปจากอีกกลุ่มหนึ่ง

แต่ละกลุ่ม แต่ละคนย่อมมีความต้องการแตกต่างกัน และทัศนคติของแต่ละบุคคลที่มีต่อความพิการก็แตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถได้รับการแก้ไขได้ด้วย ความเข้าใจ และความร่วมมืออันดีของบุคคลรอบข้าง ของหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งการให้ความสำคัญของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาเทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์แก่คนพิการทั้งหลายนั่นเอง ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีมาอย่างต่อเนื่อง จะสามารถ

ทำให้ทุกคนในโลกได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ผ่านระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี

สิ่งที่สำคัญยิ่ง คือ การทำให้ช่องว่างระหว่างคนพิการ และคนไม่พิการนั้นเหลือน้อยที่สุด มีหลายหนทางที่จะไปให้ถึงจุดหมายนี้ ทางหนึ่งก็คือ การใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ น่าเสียดายที่ยังมีผู้ให้ความสนใจในด้านนี้ ไม่มากเท่าที่ควร □



“โทรศัพท์ฉุกเฉิน”

หนังสืออ้างอิง

- Behan, Kate, and Holmes, Diana. *Understanding Information Technology: Text, Readings, and Cases*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, c1986.
- Besson R. "The Use of MINITEL by the Deaf Population, for Communication, Public Information Services." Paper presented at the 16th World Congress of Rehabilitation International, Tokyo, 1988.
- Bitter, Gary G. *Computers in Today's World*. New York: John Wiley, c1984.
- Bramley, Gerald. *Outreach: Library Services for the Institutionalized, the Elderly and the Physically Handicapped*. London: Clive Bingley, 1978.
- Cushman, Ruth-Carol. "The Kurzweil Reading Machine." *Wilson Libray Bulletin* 54 (January 1980): 311-315.
- Dalton, Phyllis I. *Library Service to the Deaf and Hearing Impaired*. Phoenix, AZ: Oryx Press, 1985.
- Hagle, Alfred D. "Information Access by Blind & Physically Handicapped Persons," in *Advances in Librarianship*, v. 12. New York: Academic Press, 1982.
- Lindstrom, J. I. "Swedish Research Projects Utilizing the New Information Technologies for Disabled People." Paper presented at the 16th World Congress of Rehabilitation International, Tokyo, 1988.
- Technology Research Association of Medical and Welfare Apparatus. "Outlines of the National Research and Development Programs of Medical and Welfare Apparatus." Paper presented at the 16th World Congress of Rehabilitation International, Tokyo, 1988.
- Wright, Kieth C., and Davie, Judith F. *Library and Information Services for Handicapped Individuals*. 2nd ed. Littleton, CO.: Libraries Unlimited, 1983.

ห้องสมุดเบรลล์ของประเทศญี่ปุ่น

(Japan Braille Library)¹

จรรยา ผ่องแผ้ว²

ห้องสมุดเบรลล์ของประเทศญี่ปุ่น เป็นองค์การอาสาสมัครระดับชาติที่ให้บริการโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ ห้องสมุดให้บริการหนังสืออักษรเบรลล์ และเทปเสียงแก่คนตาบอด และผู้ที่มีความบกพร่องทางสายตาโดยไม่คิดค่าบริการใดๆ ทั้งสิ้น

ห้องสมุดได้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ โดยนายคาสุโอะ ซอนมา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร เมื่อเริ่มก่อตั้งมีหนังสืออักษรเบรลล์เพียง ๗๐๐ เล่มเท่านั้น ในปัจจุบันนี้ห้องสมุดได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาก จำนวนหนังสือก็เพิ่มมากขึ้นถึงเกือบ ๓๓๐,๐๐๐ เล่ม และเทปเสียงที่บันทึกแล้วมีจำนวน

ถึง ๓๑๐,๐๐๐ ชุด ห้องสมุดแห่งนี้นับเป็นห้องสมุดสำหรับคนตาบอดที่เก่าแก่ที่สุดและใหญ่ที่สุดในประเทศญี่ปุ่น

การที่ห้องสมุดประสบผลสำเร็จได้เช่นนี้ก็ด้วยความสนับสนุนจากคนเป็นจำนวนมากทั้งโดยการบริจาคเงิน และการมาเป็นอาสาสมัคร ตลอดระยะเวลาเกือบ ๕๐ ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครได้ช่วยในโครงการด้านการบริการต่างๆ ของห้องสมุด เช่น ช่วยพิมพ์อักษรเบรลล์ และช่วยอ่านหนังสือลงเทป ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโครงการ ถ้าปราศจากความช่วยเหลือจากอาสาสมัคร โครงการต่างๆ ก็ไม่สามารถจะดำเนินต่อไปได้

¹ แปลและเรียบเรียงจาก Japan Braille Library Inc. Japan Braille Library

Tokyo, (1986)

² อาจารย์ประจำ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ห้องสมุดได้เงินทุนมาจากการรับบริจาค
จากสาธารณะ และเงินสนับสนุนจากรัฐบาล
และนครโตเกียว

บริการให้ยืม (Lending Service)

หนังสืออักษรเบรลล์และเทปเสียงจะ
ถูกส่งไปยังผู้ใช้ห้องสมุดที่ใดลงทะเบียน ไว้ทั่ว
ประเทศญี่ปุ่น โดยไม่คิดมูลค่าใดๆ

รายชื่อหนังสือใหม่จะถูกพิมพ์เป็นราย-
บักษ์ และส่งไปยังผู้ใช้ซึ่งร้องขอมาในราคาที่
ต่ำมาก “ข่าวหนังสือเบรลล์” (Braille News)
จะพิมพ์ในรูปอักษรเบรลล์ เดือนละ ๒ ครั้ง
และ “ข่าวเทป” (Tape News) พิมพ์ในรูป
อักษรเบรลล์ เทป และพิมพ์ธรรมดาจะออก
มา ๓ เดือน

— บริการตามความต้องการรายบุคคล

เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของคน
ตาบอดแต่ละบุคคล ทั้งผู้ที่ประกอบอาชีพและ
นักเรียน ห้องสมุดให้บริการการทำหนังสือ-
อักษรเบรลล์ หรือบริการบันทึกเสียงลงเทป
สำหรับสิ่งพิมพ์ที่พวกเขาต้องการ เช่น หนังสือ
ด้านวิชาการ และหนังสืออ้างอิงต่างๆ

— บริการค้นคว้าและตอบคำถาม

แผนกบริการค้นคว้าและตอบคำถาม ได้
ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๘๑ เพื่อตอบสนอง
ความต้องการข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่างๆ
จากผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น แผนก

นี้มีหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลโดยการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์ และเทป
เสียงใส่ไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้
บริการแก่คนตาบอด และห้องสมุดเบรลล์
ทั่วประเทศญี่ปุ่น

นอกจากนี้แผนกนี้ยังมีหน้าที่เก็บรวบรวม
และดำเนินการเกี่ยวกับหนังสือที่ได้จัดพิมพ์
แล้ว ทั้งที่เป็นภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ ซึ่ง
จะเป็นประโยชน์สำหรับการค้นคว้าวิจัยเรื่องผู้
ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น

การผลิตหนังสืออักษรเบรลล์ (Production of Braille Books)

— อาสาสมัครผู้พิมพ์อักษรเบรลล์

หนังสืออักษรเบรลล์ส่วนมากที่ให้บริการ
แก่ผู้ใช้ ผลิตโดยห้องสมุด อาสาสมัครจำนวน
เป็นร้อยๆ คนจะทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตหนังสือ
อักษรเบรลล์จากหนังสือธรรมดา โดยใช้เครื่อง
พิมพ์อักษรเบรลล์ และนำไปพิมพ์ที่บ้าน
ของอาสาสมัคร หนังสืออักษรเบรลล์ชื่อเรื่อง
หนึ่งๆ จะใช้เวลาพิมพ์ตั้งแต่ ๒-๓ เดือนถึง
๑ ปี หนังสือฉบับอักษรเบรลล์จะถูกส่งกลับ
มาให้ห้องสมุดเพื่อตรวจทานและเย็บเล่ม

อาสาสมัครผู้ผลิตหนังสืออักษรเบรลล์จะ
ได้รับการฝึกอบรมเป็นเวลาเกือบหนึ่งปีใน
หลักสูตร “Braille Transcription Corres-
pondence” ซึ่งจัดอบรมโดยห้องสมุด



รูปที่ ๑ อาสาสมัครพิมพ์อักษรเบรลล์

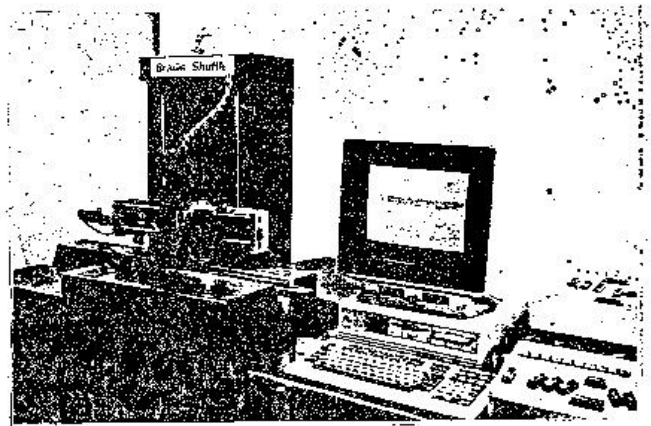
— พนักงานพิมพ์แม่แบบอักษรเบรลล์

ห้องสมุดมีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญด้านการผลิตอักษรเบรลล์จำนวนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นผู้พิมพ์ต้นฉบับซึ่งเป็นแผ่นสังกะสีปรุโดยเครื่องปรุ เพื่อเป็นต้นฉบับสำหรับการผลิตหนังสืออักษรเบรลล์ฉบับต่อไป ค่าใช้จ่ายในการผลิตและการจัดส่งหนังสืออักษรเบรลล์ของห้องสมุดได้รับความช่วยเหลือจากกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ

— เครื่องยิงจุดอักษรเบรลล์ (Braille Shuttle) : เครื่องปรุที่ได้พัฒนาดำสุด

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๘ ได้เริ่มโครงการวิจัยเรื่องนี้ โดยมีสมาชิกของนักวิจัยกลุ่มหนึ่งจากมหาวิทยาลัย กอนตาบอดผู้มีความรู้และประสบการณ์ และเจ้าหน้าที่ของห้องสมุด บุคคลกลุ่มนี้ได้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเครื่องปรุอัตโนมัติซึ่งใช้กับแผ่นจานแม่เหล็ก (Floppy disk) ซึ่งบรรจุข้อมูลอักษรเบรลล์ เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพิเศษชนิด

นี้เรียกว่า “เครื่องยิงจุดอักษรเบรลล์” (Braille Shuttle) ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้นำมาใช้ประจำในห้องสมุด และผลิตแผ่นสังกะสีปรุเพื่อการพิมพ์อักษรเบรลล์ได้ทั้งสองด้านภายในเวลาเพียง ๕ นาที เป็นที่เชื่อมั่นกันว่าระบบนี้จะช่วยให้การผลิตหนังสืออักษรเบรลล์ทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นมาก อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อคนตาบอด และผู้ที่มีความบกพร่องทางสายตา



รูปที่ ๒ เครื่องยิงจุดอักษรเบรลล์ (Braille Shuttle)

การผลิตเทปเสียง (Tape Production)

แผนกเทปเสียงของห้องสมุด เริ่มต้นในปี ค.ศ. ๑๙๕๘ และผลิตเทปเสียงจากหนังสือธรรมดากัน วารสารรายเดือน ๗ ฉบับในหัวเรื่องต่างๆ กัน เพื่อบันทึกลงเทปเสียง

เทปต้นฉบับที่ได้รับการบันทึกโดยอาสาสมัครซึ่งจะมาอ่านให้สัปดาห์ละ ๓ ชั่วโมง โดยได้ผ่านการฝึกอบรมมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี

ทุก ๆ ปีจะมีเทปต้นฉบับประมาณ ๒,๐๐๐ ม้วนเก็บไว้ในแผนกนี้ เทปต้นฉบับเหล่านี้จะถูกนำไปผลิตม้วนที่ ๒ และให้บริการยืมแก่สมาชิก

การผลิตเทปเสียงเหล่านี้ได้รับทุนช่วยเหลือจากกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการและรัฐบาลกลางนครโตเกียว

บริการอื่น ๆ

- ห้องเรียนสอนอักษรเบรลล์สำหรับผู้ที่ไม่ฟังจะตาบอดใหม่ ๆ
- หลักสูตรฝึกอบรมพิเศษเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน และผู้พิมพ์อักษรเบรลล์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

แผนกจัดส่ง (Supplies Division)

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ ห้องสมุดได้ตั้งแผนกจัดส่งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของคนตาบอดและผู้ที่มีความบกพร่องทางสายตา โดยมีอุปกรณ์และเครื่องช่วยชนิดต่างๆ เช่น เครื่องเขียนอักษรเบรลล์ เครื่องบันทึกเสียง ๒ ลิบคินาฟิกาสำหรับคนตาบอด เครื่องเล่นเกมสและสเกลส์ซึ่งได้ปรับปรุงเป็นพิเศษสำหรับคนตาบอด เป็นต้น แผนกนี้ประสบผลสำเร็จในการสนองตอบความต้องการของผู้พิการทางสายตา โดยการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์แบบพิเศษใหม่ ๆ และปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ใช้ได้ดียิ่งขึ้น

สถิติเกี่ยวกับบริการของห้องสมุดอักษรเบรลล์ของประเทศไทย (จากเดือน เม.ย. ๑๙๘๖ ถึง มี.ค. ๑๙๘๗)

๑. จำนวนหนังสือ

อักษรเบรลล์	๑๒๙,๘๘๓	เล่ม
เทปเสียง	๓๓๒,๕๒๕	ตลับ

๒. บริการยืม - คืน

อักษรเบรลล์	๕๙,๙๘๑	เล่ม
เทปเสียง	๕๕๘,๕๐๔	ตลับ

๓. ผลิตหนังสือ - เทปเสียง

อักษรเบรลล์	๑,๙๐๑	เล่ม	(โดยอาสาสมัคร ๒๕๙ คน)
เทปเสียง	๒,๐๑๓	ตลับ	(โดยอาสาสมัคร ๑๘๕ คน)

๔. บริการเฉพาะราย

อักษรเบรลล์	๖๐,๗๗๕	แผ่น ๒ ล้าน (โดยอาสาสมัคร ๑๐๕ คน)
เทปเสียง	๒,๐๑๑	ชั่วโมง (โดยอาสาสมัคร ๗๓ คน)
๕. ผู้ใช้ที่ไถ่ลงทะเบียน	๑๐,๐๘๑	คน
๖. ข่ายอุปกรณ์ตามสั่ง	๒๓๘,๐๘๗	ชิ้น

จำแนกข้อมูลเกี่ยวกับความพิการทางสายตาในประเทศญี่ปุ่น

๑. จำนวนห้องสมุดเบรลล์

ปีที่ก่อตั้ง	จำนวนห้องสมุด
ก่อน ค.ศ. ๑๙๔๔	๒*
๑๙๔๕ - ๑๙๕๔	๗
หลังปี ๑๙๕๕	๘๓
รวม	๙๒

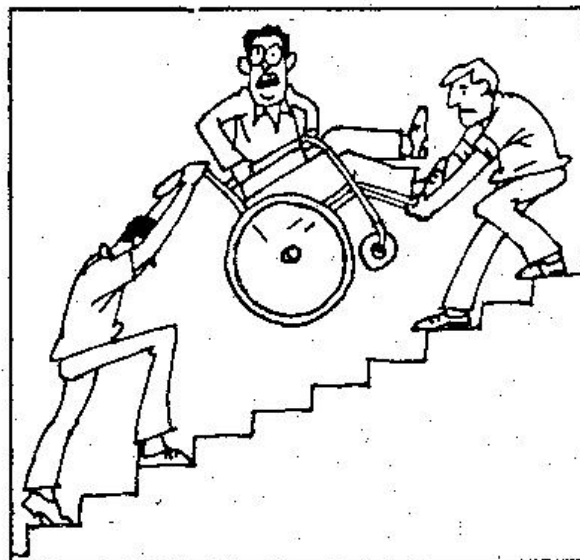
*ห้องสมุดเบรลล์ของประเทศญี่ปุ่น และ Nippon Light House

๒. จำนวนโรงเรียนสำหรับผู้มีความบกพร่องทางการมองเห็น (๑ พฤษภาคม ๑๙๘๓)

องค์กร	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักเรียน
ระดับชาติ	๑	๒๔๖
รัฐ	๖๔	๖,๘๙๔
เอกชน	๒	๑๒๘
รวม	๗/๒	๗,๒๖๘

๓. ประมาณจำนวนผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น — (กุมภาพันธ์ ๑๙๘๐)

ประเภทของความบกพร่อง	จำนวน
ตาบอดและบกพร่องทางสายตา	๓๓๖,๐๐๐ (๑๗%)
ผู้มีความบกพร่องทางการได้ยิน	๓๑๗,๐๐๐ (๑๖%)
ผู้มีความพิการทางร่างกาย	๑,๑๒๗,๐๐๐ (๕๗%)
ความผิดปกติภายใน	๑๕๗,๐๐๐ (๑๐%)



“ห้องอ้างอิงอยู่ชั้น 3”

ข้อสงสัยในศักยภาพของมนุษย์

กิตติพัฒน์ นนทบุรีทะเลกุลย์*

ข้อสงสัยในเรื่องศักยภาพและข้อจำกัดในความสามารถของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีมานานแล้ว ควบคู่กับประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติอารยธรรมโบราณที่ยังคงแสดงร่องรอยให้เห็นในปัจจุบัน อาทิ ปิรามิดในอียิปต์ กำแพงยักษ์ที่จีน หรือแม้แต่สถาปัตยกรรมไทยที่งดงามแต่อดีต ทำให้คนรุ่นเรา ๆ ประทับใจลึกซึ้งถึงความสามารถของบรรพชน ลีโอนาโด ดา วินชี อัจฉริยะศิลปินได้ร่างแบบแปลนของเครื่องบินให้มนุษย์ให้บินได้อย่างนก แล้ววิวัฒนาการมาเป็นเครื่องบินในปัจจุบัน ตัวอย่างง่าย ๆ นี้ แสดงให้เห็นว่า มนุษย์มีศักยภาพสูงอย่างน่าทึ่ง ขนาดที่ทำให้ความฝันที่จะบินได้อย่างนกเป็นความจริงขึ้นมาได้

และเช่นเดียวกัน ควบคู่กับความรู้สึกท้าทายในอันที่จะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ มนุษย์ในสังคมก็วางข้อจำกัดให้

กับมนุษย์ด้วยกัน ในลักษณะของความเชื่อฝังใจที่ว่า “มนุษย์บางกลุ่มด้อยความสามารถกว่ามนุษย์ทั่วไป”

ดังนั้น จึงมีคำอธิบายถึง “มนุษย์ผู้พิการ” ไปในทำนองเป็นเป้าหมายของมนุษยธรรม การเมตตาสงสาร และเสนอแนะการให้ทานเป็นทางออก มากกว่าการมองทะลุเข้าไปถึงเนื้อในแห่งศักดิ์ศรีมนุษย์ชนและความสามารถที่แท้จริงที่เขา มีอยู่

ในสังคมไทย เรามักจะอธิบาย “กฎแห่งกรรม” ตามคติพุทธศาสนาไปอย่างบิดเบือน ในกรอบของอิทธิพลการปกครองแบบสังคมศักดินา ซึ่งถือว่า ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าจะต้องให้การอุปถัมภ์ผู้ด้อยกว่า ในลักษณะโอบอุ้มเพื่อแสดงฐานะบารมีสูงส่งของตน ระบบอุปถัมภ์นี้เป็นไปตามลำดับชั้นของคนในสังคมและทำให้สังคมยุคสมัยหนึ่งคลี่คลายอยู่

*อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รอกได้ ในบรรดาคนทั้งหมดในสังคม ผู้พิการ
ได้กลายเป็นชนชั้นล่างสุดที่สมควรจะได้รับ
“ทาน” หรือ “การอุปถัมภ์พิเศษ” จากผู้มีบุญ
หนักศักดิ์ใหญ่

ร่องรอยของรากเหง้าความคิดเช่นนี้ มี
ให้เห็นแม้ในปัจจุบันเมื่อสังคมไทย วิจารณ์การ
มาเป็นสังคมทุนนิยม อาชีพขอทานจึงดูเป็น
ความชอบธรรมตามความรู้สึกนึกคิดของคน
ในสังคมไทย ถ้าขอทานผู้นั้นเป็นผู้พิการ
ขอทานที่มีมือเท้าด้งยังหนุ่มแน่นจะถูกตำหนิ
ติเตียนว่าเกียจคร้าน แต่ถ้าขอทานพิการ คน
ไทยจะรู้สึกสงสารทันที ที่เป็นเช่นนั้นเพราะ
เราพากันสรุปศักยภาพของผู้พิการ จากสายตา
เท่าที่เรามองเห็นในสภาพฉายภาพชั่วขณะหนึ่ง
แทนที่เราจะได้สัมผัสลึกลงไปในคุณค่าของเขา
ด้วยจิตใจที่มองมนุษย์เท่าเทียมกัน ตรงกันข้าม
เรากลับกระทำได้เพียงแค่ “รู้สึกสงสาร”
เท่านั้น

ความสงสารที่แปรมาเป็นเศษเงินให้แก่
ขอทานพิการ ยากที่จะลบหายไปจากสังคมไทย
ผู้เขียนขอท้าทายให้ลองย่นสังเกตพฤติกรรมสัก
พักหนึ่งก็ได้ ขณะที่คุณพบขอทานพิการนั่ง
ประนมมืออยู่ คุณสัณหาของผู้ที่ผ่านมามักตัดสินใจ
หย่อนเศษเงินของเขาออกไปกรุงกริ่งในกระป๋อง
สีหน้าของผู้ให้ทานดูอึมเิบสบายใจ เพราะ
คิดว่าตนกำลังทำสิ่งที่ดีงาม และเป็นบุญกุศลที่
ช่วยคนพิการที่ไร้ทางทำมาหากิน

ความจริงแล้ว ความเมตตาสงสารใน
คติทางพุทธศาสนาไม่ใช่สิ่งที่น่ารังเกียจ ไม่ใช่
สิ่งที่เป็นพิษภัยสำหรับผู้พิการ เพียงแต่เรา
มักจะตีความ “ความเมตตาสงสาร” อย่างง่าย
เกินไป และเข้าไม่ถึงความเมตตาสงสารบน
พื้นฐานกัลยาณมิตรอันทัดเทียมกัน ความ
เมตตาสงสารของเราชอบที่จะตั้งให้หล้งมาจาก
ที่สูง ๆ และแทนค่ากันเป็นตัวเงินเล็ก ๆ น้อย ๆ
เพราะนั่นเป็นการซื้อความพึงพอใจง่ายที่สุดใน
สังคมบริโภควัตถุแบบทุนนิยม

ทศวรรษที่ผ่านมา ในขณะที่สังคมไทย
เป็นระบบสังคมเปิดการรับข้อมูลข่าวสารจาก
นานาประเทศ ทำให้ทัศนคติของสังคมไทย
ที่มีต่อคนพิการเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางดีขึ้น
บ้าง เทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย ทำให้
เราเห็นตัวอย่างของคนพิการทั้งชาวไทย และ
ชาวต่างประเทศที่มีศักยภาพสูง ได้แสดงความ
สามารถในการสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ให้กับ
สังคมส่วนรวม มีการผลิตเครื่องไม้เครื่องมือ
อุปกรณ์ในการสนับสนุนให้คนพิการมีโอกาส
แสดงศักยภาพมากขึ้น มีการประณิษฐานคิดค้น
เทคโนโลยีระดับต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวก
แก่ผู้พิการ ตลอดจนวิวัฒนาการหันมาใช้
เทคโนโลยีพื้นฐานที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ทำให้
สังคมเริ่มมองคนพิการไทยด้วยสายตาที่เข้าใจ
คุณค่าที่แท้จริงมากขึ้น

กระนั้นก็ตาม ในการจัดประกวดคำขวัญ เพื่อคนพิการที่สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ฯ ได้จัดขึ้นในแต่ละปี จากจำนวนคำขวัญที่ส่งเข้าประกวดประมาณ ๕๐๐-๖๐๐ จำนวนของทุกปี ยังคงสะท้อนให้เห็น “ทัศนคติเดิมที่ยึดมั่นในความเมตตาสงสารชนชั้นบทอนความเป็นมนุษย์” อยู่เป็นจำนวนมากมิใช่น้อย

นี่คือเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญ ผู้ที่ทำงานเพื่อพิทักษ์สิทธิอันถูกต้องของคนพิการจักต้องตระหนัก และทุ่มเทการรณรงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงความเข้าใจของคนในสังคมไทยอีกอย่างหนึ่ง และอย่างต่อเนื่องต่อไป

เราจำเป็นต้องทบทวน ให้ความหมายแก่ “ความเมตตาสงสาร” เสียใหม่ ปรับปรุงความรู้สึกของคนในสังคมไทยให้เป็นไปตามคติทางพุทธศาสนาอย่างแท้จริง โดยใช้ “สติปัญญา” มากขึ้นในการให้ “ทาน” โดยมีจิตใจที่เคารพนับถือนมนุษย์ด้วยกัน เพาะสร้าง ความเมตตาสงสารอย่างเสมอภาคยามมิตรพินิจมีต่อกัน แทนที่จะหลั่งความสงสารมาจากที่สูง และหลีกเลี่ยงการตีค่าความเมตตาสงสารเป็นเศษเงิน

เราจำเป็นต้องให้ความรู้แก่คนในสังคม ว่าเงินที่ให้แก่ขอทานผู้พิการนั้น เป็น

พิษภัยมากกว่าเป็นบุญกุศล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มแก๊งขอทานที่กอบโกยผลประโยชน์จากคนพิการ การให้เงินบริจาคควรทำในรูปสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนองค์กรของคนพิการเอง ซึ่งจะมีโครงการต่าง ๆ ที่จัดระบบบริการไว้แล้ว

เราจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีทั้งทางวิทยาศาสตร์และทางสังคม เพื่อจัดระบบบริการแก่ผู้พิการให้มีคุณภาพและทั่วถึงยิ่งขึ้น สนับสนุนให้ผู้พิการได้ใช้พลังศักยภาพที่มีอยู่อย่าง ไม่จำกัดและถูกกดคั่นมานาน ได้แสดงออกตามสิทธิมนุษยชนของเขาอย่างเต็มที่

วลฯ

ในอนาคตข้างหน้า ข้อสงสัยในศักยภาพของมนุษย์จึงไม่ต้องการคำตอบใด ๆ หากแต่เป็นความท้าทายที่เพิ่มระดับความรู้สึกถึงและประทับใจในขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ของมนุษยชาติ และในจำนวนผลผลิตประจักษ์รูปธรรมของโลกที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา จะแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า ความพิการของมนุษย์มิได้เป็นข้อจำกัดที่ขัดขวางพัฒนาการของมนุษย์ด้วยกันอีกต่อไป

□

การคัดเลือกหนังสือสำหรับห้องสมุดโรงพยาบาล¹

แปลโดย ประไพพรรณ จารุทวี²

ห้องสมุดโรงพยาบาลก็เหมือนกับห้องสมุดอื่น ๆ การเลือกหนังสือจะต้องเกี่ยวข้องกับความต้องการด้านความบันเทิง ความรู้ และข่าวสารของผู้ใช้ห้องสมุด ผู้ใช้ในที่นี้รวมถึงคนไข้ และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล สำหรับเจ้าหน้าที่อาจต้องการหนังสือเพื่อใช้ในงานที่เกี่ยวข้องกับคนไข้พอ ๆ กับหนังสือที่เป็นความสนใจส่วนตัวของพวกเขา โรงพยาบาลในที่นี้อาจจะเป็นโรงพยาบาลรักษาโรคทั่วไป ซึ่งจะมีแผนกอายุรศาสตร์ แผนกจิตเวช และแผนกเด็ก หรือเป็นโรงพยาบาลเฉพาะโรค ถ้าห้องสมุดต้องให้บริการศูนย์สุขภาพประจำตำบล ก็จะต้องมีโรงพยาบาลรักษาโรคทั่วไป และโรงพยาบาลเฉพาะโรคขนาดเล็กหนึ่งหรือสองแห่ง

องค์ประกอบเหล่านี้จะมีผลต่อการเลือกหนังสือเข้าห้องสมุด

ดังนั้น อะไรคือความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดโรงพยาบาล? สิ่งแรกก็คือความต้องการของคนไข้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้โรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่ดำรงอยู่ได้ ความสนใจของคนไข้จะแตกต่างกัน ไปคล้าย ๆ กับผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อแตกต่างที่สำคัญอยู่ ๒ ประการ ประการแรกคือคนไข้บางคนไม่ได้อ่านหนังสือ เมื่อได้รับบริการหนังสือในรถเข็นบนเตียง คนไข้มักจะพูดอย่างภูมิใจว่า “ฉันไม่เคยอ่านหนังสือเลยในชีวิต” หลังจากได้พูดคุยด้วยก็จะทราบถึงความสนใจและอาจโน้มน้าวด้วยหนังสือที่น่าสนใจที่มีอยู่ ซึ่ง

¹ Wylya Partington, "Book Selection for Hospital Libraries," in *The Hospital Libraries and Work with the Disabled in the Community*, ed. Mona E. Going, (London: Library Association, 1981), pp. 145-154.

² บรรณารักษ์ ฝ่ายพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจจะเปลี่ยนแปลงทัศนคตินี้ได้บ้าง ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งก็คือ คนไข้เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่งเฉพาะซึ่งถูกแยกจากชีวิตปกติและต้องตกอยู่ในความเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจอันเป็นผลมาจากความเจ็บป่วย บางครั้งสภาพเหล่านี้อาจจะมีผลสืบเนื่องในระยะยาวหรือถาวร ไม่ว่าคนไข้จะป่วยในระยะสั้นหรือระยะยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งไม่เคยอยู่ในโรงพยาบาลมาก่อน จะรู้สึกหวาดกลัวเรื่องความเจ็บป่วยและมีความกังวลใจกับภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ ซึ่งจะต้องละทิ้งไป จากสภาพแวดล้อมเช่นนี้ ประกอบกับความกังวลใจจากการพูดคุยของคนไข้คนอื่น ๆ กิจกรรมในตึกผู้ป่วย การมาเยี่ยมไข้ของนายแพทย์ นักกายภาพบำบัด และผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ทำให้คนไข้ไม่มีสมาธิในการอ่านหนังสือ คนไข้บางคนต้องเผชิญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงของชีวิตอย่างถาวรอันเป็นผลมาจากโรคมะเร็งใช้เจ็บ โรคหัวใจ โรคลมบ้าหมู และอาการบาดเจ็บสาหัสที่เป็นผลทำให้พิการ สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้คนที่เคยกระฉับกระเฉงมาก่อนต้องปรับตัวใหม่เพื่อการดำรงชีวิต บางครั้งแพทย์หรือจิตแพทย์ก็จะขอร้องให้บรรณารักษ์ช่วยกระตุ้นความสนใจของคนไข้ที่ซึมเศร้า โดยการแนะนำหนังสือที่น่าอ่านที่จะส่งเสริมกำลังใจแก่คนไข้ให้เอาชนะความพิการทางร่าง-

กายหรือด้านจิตใจ งานของบรรณารักษ์จะต้องเกี่ยวพันกับงานของนักบำบัดอื่น ๆ จึงทำให้งานบริการของห้องสมุดโรงพยาบาลแตกต่างไปจากงานบริการของห้องสมุดประชาชนทั่วไป

ถ้าห้องสมุดต้องการให้การบริการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับผู้ใช้งาน ความแตกต่างในเนื้อหาของหนังสือเป็นสิ่งจำเป็นมาก อย่างไรก็ตามห้องสมุดไม่สามารถจะจัดหาหนังสือให้ครบและเพียงพอได้ทุกด้าน บรรณารักษ์ควรหาทางติดต่อกับห้องสมุดอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุด ทั้งนี้เพราะหนังสือบางอย่างล้าสมัยง่าย ๆ เช่น หนังสือทางด้านเทคนิค ซึ่งมีวิธีเขียนหลายแบบและล้าสมัยง่ายการยืมก็จะช่วยแบ่งเบาภาระในการจัดซื้อ

การเลือกหนังสือ ถ้าเป็นไปได้ควรจะได้เห็นตัวเล่ม ตัวพิมพ์ควรชัดเจน และควรมีน้ำหนักเบา จับถือสะดวก ในระยะหนึ่งหนังสือปกอ่อนได้รับการพิจารณาว่าไม่เหมาะที่จะใช้ในโรงพยาบาล เนื่องจากกระดาษมีคุณภาพไม่ดี ตัวพิมพ์อ่านยาก แต่ปัจจุบันนี้หนังสือปกอ่อนมีการพิมพ์ที่ดี ตัวอักษรชัดเจน กระดาษดีน่าใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหุ้มด้วยพลาสติกถึงแม้ว่าจะใช้ไม่ได้นานแต่

ก็เป็นการประหยัด จัปถ้อยได้สะดวก ผู้ป่วยในโรงพยาบาลนิยมใช้มากกว่าหนังสือปกแข็ง

ความต้องการหนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่มีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจำนวนประชากรที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น มีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากเข้ารับการรักษาในแผนกกระดูก ส่วนใหญ่จะได้รับอุบัติเหตุจากการหกล้ม และจำนวนนักจิตวิทยาของผู้สูงอายุก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ที่ใดมีหน่วยงานของผู้สูงอายุ ซึ่งรวมถึงโรงพยาบาลที่รักษาเฉพาะเวลากลางวัน หรือโรงพยาบาลสำหรับผู้สูงอายุประจำตำบล ปริมาณความต้องการหนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ตัวใหญ่ก็มีมากขึ้น ซึ่งก็เป็นการยากที่จะซื้อหนังสือให้เพียงพอกับความต้องการได้ ดังนั้นระบบการยืมระหว่างห้องสมุด จะช่วยได้ดีและเป็นสิ่งที่ควรทำที่สุด

ห้องสมุดควรจัดหาเทปคาสเซ็ท ที่เป็นนวนิยายและเรื่องทั่วๆ ไปที่ไม่ใช่นวนิยายไว้บริการด้วย และเช่นเดียวกันอุปกรณ์เหล่านี้ก็สามารถจะติดต่อยืมหรือแลกเปลี่ยนจากห้องสมุดอื่นๆ ได้ เครื่องอ่านหนังสือสำหรับคนตาบอด (Talking book machines) ก็ควรจะหาไว้บริการ โดยอาจจะยืมได้จาก National Listening Library และ British

Library of Tape Recordings ที่ให้บริการสำหรับคนไข้ในโรงพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับโรงพยาบาลที่มีคนไข้เป็นจำนวนมาก แผนกคนไข้ระยะสั้น (Short Term Wards)

คนไข้เป็นจำนวนมากที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในระยะสั้น เช่นคนไข้ในแผนกศัลยกรรม และแผนก หู คอ จมูก สำหรับแผนกศัลยกรรมปกติก็จะอยู่โรงพยาบาลเพียง ๑ หรือ ๒ อาทิตย์ ความต้องการในการอ่านหนังสือก็จะเป็นประเภทสนุกสนาน เบาสมอง ซึ่งมีทงนวนิยายและเรื่องทั่วๆ ไป แต่ก็ควรจะจัดหาหนังสือดีๆ ที่ค่อนข้างต้องใช้ความคิดสำหรับคนไข้ที่เป็นนักอ่านด้วย รวมทั้งหนังสือในสาขาวิชาทั่วๆ ไปที่มีใช้นวนิยายควรจัดหาไว้ด้วย ตัวอย่างหนังสือที่ควรจัดให้คนไข้ในแผนกศัลยกรรม เช่น หนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็กที่ถูกฉีกร ซึ่งเขียนโดยนักเขียนที่มีชื่อได้รับการรับรองจากแพทย์หรือพยาบาล แต่หนังสือเกี่ยวกับการตั้งชื่อเด็ก ก็ได้รับความสนใจมากเช่นกัน คนไข้ที่คลอดก่อนกำหนดจะอยู่โรงพยาบาลนานกว่า และจะถูกบังคับให้นอนพักอยู่บนเตียง การถูกบังคับให้มีกิจกรรมใดๆ ก็เป็นการง่ายที่จะโน้มน้าวให้อ่านหนังสือเพื่อป้องกันความเบื่อหน่าย หนังสือที่ควรจัดหาให้คนไข้ประเภทนี้ได้แก่หนังสือนวนิยายสมัยใหม่ดีๆ ชิวประวัติ การท่องเที่ยว

หนังสือเกี่ยวกับงานฝีมือ รวมถึงการถักนิตติ้ง สำหรับแผนก ดา หู คอ จมูก นั้น หนังสือเด็กบางชนิดก็เป็นที่ต้องการทั้งนี้ผู้บวญบางคนอาจมีปัญหาเกี่ยวกับสายตาอันเนื่องมาจากยาที่ใช้ จากโรคเบาหวานและจากสาเหตุอื่น ๆ หนังสือที่จัดทำให้ควรจะมีพิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ตัวใหญ่

แผนกคนไข้ระยะยาว และ โรงพยาบาลเฉพาะโรค (Long Term Wards and Special Hospital)

ความต้องการหนังสือของคนไข้ที่ต้องรักษาอยู่ในแผนกใดแผนกหนึ่งเป็นระยะยาวนานนั้น จะต้องเฉพาะเจาะจงมากกว่าคนไข้ในแผนกอื่น บรรณารักษ์จำเป็นจะต้องใช้เวลาสำหรับคนไข้เหล่านี้ เพื่อจัดหาหนังสือที่เหมาะสมและมีคุณค่า ซึ่งจะมีส่วนส่งเสริมการอ่านของคนไข้

แผนกศัลยกรรมกระดูก (Orthopaedic)

ได้กล่าวมาแล้วว่าแผนกกระดูกนั้นมีจำนวนคนไข้สูงอายุ ซึ่งต้องการหนังสือพิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ตัวใหญ่เป็นจำนวนมาก หนังสือประเภทที่มีรูปภาพในสาขาวิชาต่างๆ ก็เป็นที่ต้องการ และจะเป็นที่ชื่นชอบมากถ้าจะจัดหาหนังสือนวนิยายที่แต่งโดยผู้แต่งที่มีชื่อเสียง เป็นที่นิยมในขณะนี้คนไข้อยู่ในวัยหนุ่มสาว

นอกจากคนไข้สูงอายุก็ยังมีคนไข้อายุน้อยที่ได้รับอุบัติเหตุจากการเล่นกีฬา หรือจากการขับขี่จักรยานยนต์ และคนไข้วัยอื่นๆ ซึ่งอยู่ในสภาพไม่ปกติอันเนื่องมาจากโรคเกี่ยวกับกระดูก คนไข้หลายคนที่เคยชินกับการใช้ชีวิตที่ต้องมีกิจกรรมตลอดเวลา จนแทบไม่มีเวลาอ่านหนังสือเลยคนพวกนี้ส่วนใหญ่ต้องการหนังสือเกี่ยวกับการผจญภัย ตื่นเต้น หวาดเสียวที่มีเนื้อหาดึงดูดความสนใจ หนังสือที่มีใช้นวนิยาย เช่นหนังสือเกี่ยวกับการเล่นกีฬา ยานยนต์ต่างๆ ประสบการณ์จากชีวิตจริงในสงคราม หนังสือเกี่ยวกับการทำสวน และการซ่อมแซมสิ่งของต่างๆ ในบ้านด้วยตัวเอง หนังสือเกี่ยวกับการเล่นไฟก็จะช่วยฆ่าเวลาได้ คนไข้หญิงต้องการหนังสือเกี่ยวกับงานฝีมือ การปรุงอาหาร การตกแต่งบ้าน หนังสือเกี่ยวกับสัตว์เป็นที่นิยมมาก สำหรับคนไข้วัยรุ่นที่อยู่ในแผนกนี้ต้องการหนังสือเกี่ยวกับวิชาการต่างๆ เพื่อจะได้ใช้เวลาขณะรักษาตัวในโรงพยาบาลศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม คนไข้บางคนต้องการคำแนะนำในการเตรียมตัวสำหรับอาชีพใหม่ เนื่องจากความเจ็บป่วยทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมได้ ระบบการติดต่อกับห้องสมุดในภูมิภาคเดียวกันจะมีประโยชน์มากในกรณีนี้และการบริการของห้องสมุดโรงเรียนก็จะช่วยได้มากเช่นกัน

แผนกผู้ป่วยหนัก (Intensive Care Wards)

แผนกนี้จะมีคนไข้ที่อาการหนัก การให้บริการของห้องสมุดอาจจะไม่จำเป็นจนกว่าคนไข้จะมีอาการดีขึ้น คนไข้เหล่านี้ไม่ควรถูกละเลย เมื่อใดก็ตามที่ได้รับการยินยอมจากพยาบาลและแพทย์แล้วจึงจะไปเยี่ยมเยียนเพื่อเสนอบริการหนังสือบางอย่างได้ ในระยะแรกคนไข้จะอ่านหนังสือบางอย่างได้เพียงช่วงสั้น ๆ ในกรณีนี้หนังสือประเภทเรื่องสั้น ร้อยแก้ว โคลง จะได้รับความสนใจ เนื่องจากความเจ็บไข้ซึ่งเป็นผลให้คนไข้ต้องนั่ง ๆ นอน ๆ ไม่มีกิจกรรมอื่น ๆ การสนับสนุนให้คนไข้มีนิสัยรักการอ่านในขณะที่อยู่ในโรงพยาบาลนั้น ได้พิสูจน์แล้วว่าจะมีประโยชน์อย่างมาก เพียงแต่พูดคุยกับคนไข้ในระยะสั้นก็จะได้ทราบถึงความสนใจ และสามารถจัดหาหนังสือไปบริการให้ตามความต้องการได้ นับว่าเป็นความสำเร็จในการปลูกฝังนิสัยให้รักการอ่าน การที่จะให้บรรลุดังวัตถุประสงค์นี้ จำเป็นจะต้องจัดหาหนังสือหลาย ๆ สาขาวิชาที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์

แผนกโรคเรื้อรัง (Chronic Sick)

ผู้ป่วยอายุน้อยที่เป็นโรคเรื้อรังหรือคนไข้อื่น ๆ ที่เป็นโรคซึ่งไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ มีความต้องการหนังสือหลาย ๆ ประ-

เภทที่เหมาะสมกับสภาวะของโรคและแนวทางการดำเนินชีวิต เรื่องสั้นจะเหมาะสมที่สุด หนังสือควรจะมีน้ำหนักเบาสะดวกแก่การจับถือ หนังสือเกี่ยวกับคนที่มีความทุกข์เหมือนกัน และแสดงให้เห็นถึงความหวังในการรักษาที่อาจจะช่วยได้ แต่ก็จะต้องได้รับการเห็นชอบจากแพทย์หรือพยาบาลก่อน

แผนกเด็ก (Children's Wards)

คนไข้แผนกนี้จำเป็นต้องใช้วิธีพิเศษเฉพาะในการเข้าถึงความต้องการ คนไข้จำนวนมากที่เข้ารับการรักษามีเพียงช่วงสั้น แต่สำหรับเด็กที่อยู่ห่างจากบ้านและสิ่งที่คุ้นเคยเพียงแค่ว่า ๒๔ ชั่วโมงเท่านั้นก็จะรู้สึกวุ่นวายแสนนาน ประสบการณ์ในช่วงที่อยู่ในโรงพยาบาลของเด็กนั้นจะทุกข์ทรมานมากกว่าผู้ใหญ่ โรงพยาบาลส่วนใหญ่จะอนุญาตให้พ่อแม่เข้าเยี่ยมได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการที่จะให้เด็กนั่งอยู่เฉย ๆ เป็นเวลายาวนานนั้นค่อนข้างยากมาก การให้อ่านหนังสือที่โปรดปรานก็สามารที่จะช่วยได้ทั้งเด็กและพ่อแม่ เด็กบางคนอาจจะไม่มีประสบการณ์ในการอ่านหนังสือเลย บรรณารักษ์ก็ต้องใช้เวลาช่วยอ่านให้ฟัง โดยจัดเป็นกลุ่มหรือตัวต่อตัว หนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ และมีคำอธิบายง่าย ๆ เรื่องสั้นจะมีประโยชน์อย่างยิ่ง หนังสือเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง

สัตว์ป่า และเกี่ยวกับสัตว์ประหลาดก็ก่อกำบรรพ์ ก็จะเป็นที่ชื่นชอบและกระตือรือร้นที่จะอ่าน เช่นเดียวกัน หนังสือนวนิยายขนาดยาวบางประเภทสำหรับคนไข้ที่อ่านหนังสือคล่องก็ควรต้องจัดหาไว้ บางครั้งก็จะมีครูมาเยี่ยมคนไข้ในแผนกนี้บรรณารักษ์ควรจะร่วมมือกับครูในการจัดหาหนังสือพื้นฐานที่ใช้สอนเด็กไว้ด้วย ในเรื่องนี้การบริการของห้องสมุดโรงเรียนช่วยได้เป็นอย่างดี

แผนกโรคสูงอายุ (Geriatric Wards)

แผนกผู้สูงอายุและโรงพยาบาลที่ให้บริการผู้สูงอายุเฉพาะเวลากลางวันนั้น การเลือกหนังสือให้บริการจะต้องมีลักษณะเฉพาะ และจะต้องพยายามสอบถามความต้องการของผู้ป่วยแต่ละคน การพูดคุยกับคนไข้ที่อายุมากควรจะเป็นไปอย่างช้าๆ ต้องใช้เวลาและความอดทน ทำนองเดียวกันการให้บริการหนังสือในแผนกนี้จะต้องเป็นไปอย่างช้าๆ ไม่รีบเร่ง หนังสือที่มีรูปภาพมาก ๆ ก็เป็นที่ต้องการเช่นเดียวกับหนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ เมื่อใดก็ตามที่คนไข้สูงอายุเหล่านี้ดูรูปภาพก็มักจะพูดถึงเรื่องในอดีตที่ตนสนใจและอยู่ในความทรงจำซึ่งจะเป็นแนวทางให้บรรณารักษ์ได้เสนอหนังสือให้ตรงกับความต้องการได้ เช่น หนังสือรูปภาพเกี่ยวกับประเทศอังกฤษ และ

ประเทศอื่นๆ ดอกไม้ สัตว์ เรือ รถไฟ ฯลฯ เครื่องอ่านหนังสือสำหรับคนตาบอด และเทปตลับ ก็เป็นสิ่งที่ควรจัดหาไว้ให้บริการด้วยเช่นกัน

ผู้สูงอายุที่เป็นนักอ่านมักจะต้องการหนังสือจำนวนมากที่แต่งโดยผู้แต่งซึ่งเป็นที่ยอมรับมาเป็นเวลานาน เช่น Howard Spring, Edgar Wallace และ C.S. Forester หนังสือที่แต่งโดย Jeffrey Farnol and Florence Barclay ก็ยังมีผู้ถามหาเป็นจำนวนมาก จึงควรจัดให้มีในห้องสมุดเพื่อให้บริการให้ความต้องการ หนังสือเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ที่เป็นสาระจะได้ได้รับความสนใจเพียงระยะหนึ่ง หนังสือประเภทที่เกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งมีตัวละครไม่มาก ก็เป็นที่นิยมชมชอบมาก วรรณกรรมคลาสสิกก็จะเป็นที่โปรดปรานของผู้ป่วยที่สนใจอ่านเรื่องเก่า ๆ ผู้สูงอายุบางคนชอบที่จะศึกษาวิชาเฉพาะต่าง ๆ เช่น ถูดยาวย 80 ปี สนใจศึกษาเกี่ยวกับภาษาสเปนเพื่อที่จะพบกับพยาบาลชาวสเปน บรรณารักษ์ควรจัดหาหนังสือให้เพื่อเป็นการสนับสนุน และตอบสนองความต้องการ

แผนกคนไข้โรคจิต (Psychiatric Wards)

การให้บริการคนไข้ในแผนกโรคจิตหรือในโรงพยาบาลโรคจิต ก็มีปัญหาเฉพาะคือการสื่อสารค่อนข้างทำได้ยาก จนกว่าบรรณารักษ์จะเป็นที่รู้จักและถูกยอมรับ คนไข้

บางคนไปไหนมาไหนได้ และสามารถไปใช้ห้องสมุดได้เองเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ คนไข้พวกนี้คนที่ก็จะเลือกหนังสือ บรรณารักษ์ควรจะต้องได้ศึกษาถึงความสนใจ และปัญหาต่างๆ อย่างช้า ๆ เมื่อมั่นใจแล้ว ก็สามารถเสนอหนังสือให้คนไข้เหล่านั้นยืมไปอ่านนอกห้องสมุดได้ สำหรับคนไข้ที่เพิ่งเข้ารับการรักษายังถูกจำกัดเขต ก็จะมีรถหนังสือขึ้นไปบริการถึงแผนก เช่นเดียวกับคนไข้ที่ไม่สามารถไปห้องสมุดได้ด้วย คนไข้ที่ได้รับความทุกข์จากโรคภัยไข้เจ็บนั้นจะไม่มีสมาธิในการอ่านและบางครั้งการรักษาบางอย่างจะมีผลทำให้เกิดอาการหลงลืม จึงเป็นการยากที่จะอ่านข้อความยาว ๆ และสามารถจำได้ ส่วนใหญ่ความสนใจจะเป็นเรื่องเพื่อน

หนังสือเกี่ยวกับปรัชญา ศาสนา รวมถึงศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาคริสต์ ศิลปะ ร้อยแก้ว ก็จะเป็นที่ต้องการหนังสือเหล่านี้จะต้องไม่ทำให้คิดมากเกินไป การเลือกหนังสือดี ๆ ที่มีรูปภาพเกี่ยวกับศิลปะ และหนังสือเกี่ยวกับงานฝีมือ เครื่องปั้นดินเผา ก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่จัดโดยนักอาชีพบำบัด (Occupational therapists) หนังสือที่ช่วยคนไข้ที่มีปัญหาเฉพาะก็จะเป็น

ประโยชน์ ที่จะใช้ร่วมกับคำแนะนำของแพทย์และจิตแพทย์

ภาษาต่างประเทศ (Foreign Languages)

แผนกบางแผนกอาจจะมีคนไข้ต่างชาติที่ไม่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้เนื่องจากความยากของภาษา คนไข้พวกนี้จะมีรู้สึกโดดเดี่ยว หวาดกลัว และแปลกถิ่น ไม่สามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ ซึ่งทำให้สถานการณ์เลวลง หนังสือที่เขียนด้วยภาษาพื้นเมืองของตนเองจะช่วยได้อย่างมาก ดังนั้นห้องสมุดควรจัดหาหนังสือที่เขียนเป็นภาษาของประเทศแถบยุโรป ประเทศแถบเอเชีย และภาษาอื่น ๆ ซึ่งอาจจะขอยืมจากห้องสมุดในภูมิภาคเดียวกันได้ ควรจะจัดหาชุดบัตรภาษาของ British Red Cross Society ที่มีคำถาม คำตอบซึ่งจะช่วยเจ้าหน้าที่ในแผนกให้ตอบปัญหาที่คนไข้ต้องการได้

ข่าวสารคนไข้ (Patient Information)

เอกสารเผยแพร่จากสมาคมต่างๆ ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้น แก่คนไข้ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง เช่น โรคเกี่ยวกับหัวใจ โรคเบาหวาน โรคลมบ้าหมู ซึ่งต้องเข้าใจถึงจุดสำคัญหลังจากได้รับการรักษา เช่นเดียวกับคนไข้ที่กักตัวตามตึก หรือผ่าตัดลำไส้ใหญ่ก็ต้องการคำแนะนำ ห้องสมุดควรเก็บเอกสารที่ได้รับแจกเหล่านี้ไว้ และแจกจ่ายเมื่อคนไข้ต้องการ

แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับ การรักษาสุขภาพ ควรจะได้รับทราบว่ามีเอกสารดังกล่าว และจะได้รับจากห้องสมุด เมื่อ คนไข้ต้องการข้อมูลเหล่านี้ หนังสือที่จะช่วยให้เข้าใจถึงสภาวะต่างๆ ของโรคเรื้อรังก็ควร จัดหาไว้ หนังสือเหล่านี้ควรจะได้รับ การประเมินอย่างละเอียด และควรจะได้รับ การแนะนำ จากแพทย์หรือพยาบาล หนังสือเกี่ยวกับ สุขศึกษาก็ควรจัดหาให้ เพราะคนไข้ส่วนใหญ่จะ เกร็งครัดกับการรักษาสุขภาพอนามัยมากใน ขณะที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

การให้บริการแก่เจ้าหน้าที่ (Services to staff)

เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจะใช้ห้องสมุดทั่วไป เหมือนกับห้องสมุดสาขานาเด็กเล็กสำหรับ ความต้องการอ่านหนังสือประเภทบันเทิง ซึ่ง จะมีความต้องการหนังสือนวนิยายที่ได้มาตรฐานและสิ่งพิมพ์ใหม่ๆ ทั้งที่เป็นนวนิยายและ ไม่ใช่นวนิยาย เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลจะสนใจ หนังสือที่เกี่ยวกับทางการแพทย์และโรงพยาบาล ซึ่งอาจจะไม่เหมาะกับคนไข้ หนังสือพวกนี้จึง ไม่ควรจัดรวมไปกับหนังสือบนรถที่จะนำไป บริการแก่ผู้ป่วยในแผนกต่างๆ ควรให้สัญลักษณ์ที่สั้น หนังสือเพื่อสามารถแยก ได้ชัดเจน เจ้าหน้าที่ทุกระดับในโรงพยาบาลมีความต้องการหนังสือเกี่ยวกับอาชีพ จากห้องสมุดสห

สาขาวิชา (multi-disciplinary library) เพื่อการค้นคว้าและเพื่อการศึกษาแม้ว่าการใช้ วัสดุอุปกรณ์แยกกัน แต่ในด้านการบริการจะ มีการบริหารร่วมกันกับห้องสมุดทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น การบริหารแบบใด การจัดหาหนังสือเพื่อ วัตถุประสงค์ในด้านการศึกษาก็อาจจะจัดหา ไว้ ในห้องสมุดทั่วไปด้วย เจ้าหน้าที่พยาบาลที่ไป ศึกษาในหลักสูตรการบริหาร จะได้รับรายชื่อ หนังสือให้อ่านประกอบ และพยาบาลที่เป็น ตัวเตอรพิเศษ ก็จะได้รับรายชื่อหนังสืออ่านประกอบ ให้กับนักศึกษาของตนด้วย ห้องสมุดสำหรับพยาบาลฝึกหัดอาจจะแยกการบริหารเป็น ส่วนหนึ่งของแผนกพยาบาลศึกษาหรืออาจจะ เป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุดสหสาขาวิชา (multi-disciplinary library) แต่พยาบาลเหล่านี้ จะใช้ประโยชน์จากห้องสมุดทั่วไป สำหรับ โครงการในหัวข้อต่างๆ เช่นมลภาวะ หรือ ผลที่เกิดจากเสียง เป็นต้น หนังสือเกี่ยวกับ สาขาวิชาเหล่านี้ควรจัดหาไว้ให้เพียงพอ หนังสือเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ป่วยเรื้อรัง หรือผู้พิการก็เป็นที่น่าสนใจของเจ้าหน้าที่ซึ่ง จะต้องแนะนำหนังสือให้กับคนไข้ หนังสือ เหล่านี้มักจะเป็นรายชื่อที่สั่งให้อ่านประกอบใน หลักสูตรต่างๆ เจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดจะต้อง การหนังสือที่ช่วยในการทำงาน เช่น หนังสือ เกี่ยวกับการรักษาพื้นห้อง หนังสือที่ให้ข้อมูล

เกี่ยวกับจิตใจ อาหารมั่งสิริ ฯลฯ และจะเป็นประโยชน์อย่างมากถ้าห้องสมุดจัดหนังสือที่ตีพิมพ์ ทางด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย เจ้าหน้าที่บางคนอาจจะศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิด ก็จะชื่นชอบมากถ้าห้องสมุดสามารถให้บริการจัดหาหนังสือที่ได้มอบหมายให้อ่าน เจ้าหน้าที่ในแผนกต่าง ๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับการสอนและการฝึกอบรมจะต้องการหนังสือเกี่ยวกับวิธีการสอน คำร้องขอหนังสือต่าง ๆ ที่ได้รับจะช่วยในการคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดได้เป็นอย่างดี การยืมระหว่างห้องสมุดระดับภูมิภาคและระดับชาติก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสามารถให้บริการ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลหลายแห่งต้องการหนังสือที่ช่วยในการทำงานกับคนไข้ นักจิตบำบัด (Speech therapists) ต้องการหนังสือที่มีเนื้อเรื่องง่าย ๆ เพื่อช่วยคนไข้ที่มีปัญหาด้านการพูด หรือคนไข้ที่เป็นโรคลมบ้าหมู ซึ่งจะฝึกพูดใหม่ ในกรณีนี้หนังสือเด็กจะช่วยได้ ศิลปะบำบัด (Art therapist) ต้องการหนังสือในสาขาวิชาทั่วไป สำหรับคนไข้ที่ต้องการเรียนวาดภาพ หรือระบายสี หนังสือศิลปะที่มีรูปภาพดี ๆ สามารถลอกแบบได้จะมีประโยชน์มาก นักสังคมสงเคราะห์ต้องการข่าวสารเกี่ยวกับอาชีพ เพื่อช่วยคนไข้ที่ต้องการ

การเปลี่ยนอาชีพ ครูต้องการข้อมูลทั่วไปในหลาย ๆ สาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ รวมถึงแผนที่ด้วย นักอาชีวบำบัด ต้องการเข้าถึงสิ่งพิมพ์ประเภทอุปกรณ์สำหรับคนพิการที่จะช่วยคนไข้พวกนี้กิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ ข้อมูลเหล่านี้ อาจหาได้จากเอกสารแจกฟรีและจากรายชื่อที่จัดพิมพ์โดย Disabled Living Foundation และ Oxford Regional Health Authority ซึ่งจัดพิมพ์ในนามของแผนก Health and Social Security

นักอาชีวบำบัดที่ทำงานกับคนไข้โรคจิต ต้องการหนังสือเกี่ยวกับการประดิษฐ์งานฝีมือ หนังสือคำถาม (พร้อมคำตอบ) และหนังสือที่มีเครื่องเล่นประกอบการอ่าน การติดต่อขอใช้บริการ กับแผนกละครของห้องสมุดในภูมิภาคเดียวกันก็เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพราะจะไม่เป็นการสะดวกถ้าจะเก็บหนังสือไว้ในห้องสมุดเป็นจำนวนมาก ๆ หนังสือประเภทตำราอาหาร ก็มักจะได้รับบริจาคเข้ามาในแผนกอาชีวบำบัด เพื่อให้นักเพื่อสนับสนุนคนไข้ที่อยู่ตามลำพัง จะมีความสนใจประกอบอาหารที่มีประโยชน์ ครบถ้วนทุกหมู่อาหาร หนังสือตำราอาหารนั้น ๆ พร้อมทั้งบอกสูตรการปรุงอย่างละเอียดก็เป็นที่ต้องการเช่นเดียวกับอาหารแปลก ๆ จากต่างประเทศ ซึ่งเป็นที่นิยมก็ควรจะจัดให้มีไว้

ห้องสมุดโรงพยาบาลจะต้องเตรียมพร้อมในการตอบปัญหาที่ถามโดยเจ้าหน้าที่และคนไข้ คำถามบางอย่างต้องใช้ความรู้ทางวิชาชีพ ปัญหาบางอย่างต้องการคำปรึกษาเป็นการส่วนตัว บางครั้งก็ต้องตอบปัญหาเกี่ยวกับคำศัพท์ หรือปัญหาที่ต้องการคำตอบเพียงสั้น ๆ จึงจำเป็นต้องจัดหาหนังสือประเภทอ้างอิงไว้ด้วย แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายการบริการของห้องสมุดที่ใดที่เป็นห้องสมุดสหสาขาวิชา สำหรับเจ้าหน้าที่ซึ่งมีการบริหารร่วมกับห้องสมุดทั่วไป รายชื่อหนังสือดังต่อไปนี้ควรจะจัดให้มีไว้ที่ห้องสมุดสหสาขาวิชาคือ Hospital and health services yearbook และ Medical directory ที่ใดที่ไม่มีห้องสมุดสำหรับเจ้าหน้าที่ หรือที่ใดที่จำกัดผู้ใช้เฉพาะเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์เท่านั้น หนังสือเหล่านี้จะเป็นที่ต้องการในห้องสมุดทั่วไป หนังสืออ้างอิงที่มีอยู่ควรรวมถึงพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน หนังสือรายปีเกี่ยวกับการบริการทางสังคม คำแนะนำการให้บริการทางสังคม พจนานุกรมศัพท์แพทย์ Whitaker's almanac และพจนานุกรมคำพ้อง ซึ่งสามารถตอบคำถามทั่วไปที่ต้องการได้ ข้อมูลท้องถิ่นและหนังสือแนะนำท้องถิ่นนั้น ๆ ก็

จะเป็นที่ต้องการ ทั้งนี้เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่หลายคนที่ไม่ได้อยู่ในท้องถิ่นนั้น

หนังสืออ้างอิงทั่ว ๆ ไปควรจะจัดหาไว้ซึ่งรวมถึงหนังสือตามรายชื่อดังต่อไปนี้ด้วย

- แผนที่ — ทั่วไปและแผนที่แสดงถนน
- Charities Digest
- Cumulated fiction index และ Sequels
- Debrett's correct form.
- พจนานุกรม — ภาษาอังกฤษ และ ภาษาอื่น ๆ
- พจนานุกรม — อ็อกซ์ฟอร์ด ฉบับตัวพิมพ์ทั่วไป
- สารานุกรม
- Equipment for disabled (series)
- Gardens Open to the public in England and Wales
- อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ (โลก) และแผนที่ในท้องถิ่นและที่อื่น ๆ
- คู่มือของโรงแรมต่าง ๆ
- คู่มือบริการทางสังคม
- Guinness book of records.
- Help I need someboby, a guide to national associations for people in need.

- Metric conversion tables — Croners
- The National Trust guide.
- Oxford Companions to art, English literature และ Music Roget's thesaurus.
- ตารางเวลา
- Voluntary organizations directory ; a National Council of Voluntary Services Directory
- Who's who

เจ้าหน้าที่ห้องสมุดต้องการหนังสือประเภทบรรณานุกรม เพื่อช่วยในการคัดเลือกและติดตามหนังสือ ซึ่งควรจะรวมถึง British national bibliography รายสัปดาห์ พร้อมด้วยฉบับแก้ไขใหม่ล่าสุด รายชื่อร้านค้า British Books in print ฉบับใหม่ล่าสุด Books in print ของหนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ขนาดใหญ่ ห้องสมุดใดที่มีการบริหารร่วมกับห้องสมุดสหสาขาวิชาอาจจะต้องการหนังสือ Medical Books in print และ Catalogue of Lewis's medical scientific and technical lending library พร้อมด้วยฉบับแก้ไขใหม่ล่าสุด British Library Current Serials Received และ Medical Textbook

ประการสุดท้ายหลังจากได้ให้ข้อพิจารณาในการเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดแล้ว ในการบริการหนังสือบนเตียงคนไข้ก็ต้องมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกด้วย อายุ เพศ และประเภทของคนไข้ ควรต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย คนไข้จะไม่ได้รับประโยชน์จากหนังสือที่นำไปบริการอย่างเต็มที่ นอกจากเสียจากการบริการหนังสือบนเตียงคนไข้จะได้มีการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ ห้องสมุดที่มีอาสาสมัครช่วยบรรณารักษ์มักจะให้เจ้าหน้าที่คัดเลือกหนังสือ หรือถ้าจะต้องให้อาสาสมัครเป็นผู้คัดเลือก ก็มีความจำเป็นต้องสอนหลักสำคัญในการคัดเลือกหนังสือสำหรับคนไข้ในแผนกต่าง ๆ ไว้

คงได้ประจักษ์แล้วว่า ถ้าต้องการให้การบริการเพียงพอสำหรับคนไข้และเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล ก็จำเป็นต้องจัดหาหนังสือที่ครอบคลุมด้านความบันเทิง ความรู้ทางวิชาการ และด้านการบำบัดรักษา ในการคัดเลือกหนังสือจำเป็นต้องระมัดระวังทั้งหนังสือประเภทนวนิยายและหนังสือทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้การบริการนั้นมีประสิทธิภาพที่ดีเช่นเดียวกับห้องสมุดประชาชนทั่วไปและต้องให้บริการพิเศษเฉพาะบุคคลให้เหมาะสมกับความต้องการของคนไข้และเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลด้วย □

ห้องสมุดและคนพิการ : บรรณานุกรมและสาระสังเขป

รังทิพย์ ท่อโนทยาน*

บรรณานุกรมและสาระสังเขปนี้จัดทำจากสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดกลาง สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งเพิ่มเติมจากสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และจากหอสมุดกลางสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้รวบรวมได้ระบุเลขเรียกหนังสือและตัวอักษรย่อของสถาบันที่ให้บริการสิ่งพิมพ์แต่ละรายการไว้ท้ายบรรณานุกรม

ตัวอักษรย่อของสถาบัน

จพ : ก หมายถึง หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มธ : ก หมายถึง ห้องสมุดกลาง สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มศว. ประสานมิตร หมายถึง สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

อนึ่ง ผู้อ่านท่านใดมีข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะประการใด กรุณาแจ้งมายังผู้รวบรวมเพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขการจัดทำบรรณานุกรมและสาระสังเขปต่อไป ขอขอบพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ภาษาไทย

กุลวนิดา กุงคะเคธณี. "การใช้การบำบัดด้วยหนังสือกับเด็กพิการทางร่างกาย และสุขภาพ." ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓. ๑๐๘ (๕) หน้า. (มศว. ประสานมิตร)

ความมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาว่าการบำบัดด้วยหนังสือสามารถส่งเสริมสุขภาพจิตและความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กพิการได้เพียงใด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ

ทดลองได้แก่ เด็กพิการซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้น ประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียน ศรีสังวาลย์ ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๕๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ หนังสือที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตและความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กพิการ จำนวน ๕๐ เล่ม แบบทดสอบวัดสุขภาพจิต และแบบ ทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการบำบัดด้วยหนังสือ ใช้ t-test

ผลการทดลองปรากฏว่า

๑. เด็กพิการที่ได้รับการบำบัดด้วย หนังสือมีสุขภาพจิตและความเชื่อมั่นในตนเอง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความ เชื่อมั่น .๐๕

๒. การบำบัดด้วยหนังสือกับเด็กพิการ ในระดับชั้นประถมศึกษา ได้ผลทางด้าน สุขภาพจิต ไม่แตกต่างจากการบำบัดด้วย หนังสือกับเด็กพิการในระดับชั้นประถมศึกษา

๓. การบำบัดด้วยหนังสือกับเด็กพิการ ในระดับชั้นประถมศึกษา ได้ผลทางด้านความ เชื่อมั่นในตนเอง แตกต่างจากการบำบัดด้วย หนังสือกับเด็กพิการในระดับชั้นมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .๐๕

คณันท์ ศุภภัทรานนท์. "การวิเคราะห์ความ ต้องการของคนตาบอดที่มีต่อบริการ ของห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด แห่งประเทศไทย." ปรินิพนธ์การ ศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗. ๗๓ (๕) หน้า. (มศว. ประสานมิตร)

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ วิเคราะห์ความต้องการของคนตาบอดที่มีต่อบริการ ของห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด แห่งประเทศไทย และศึกษาเปรียบเทียบความ ต้องการบริการห้องสมุดของคนตาบอดโดยแยก ตามสถานภาพทาง เพศ ระดับของการตาบอด และความสม่ำเสมอในการ ใช้บริการห้องสมุด โดยศึกษาจากคนตาบอดที่เป็นสมาชิกห้องสมุด คอลฟิลด์เพื่อคนตาบอดแห่งประเทศไทย จำนวน ๑๐๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม ข้อมูล ได้แก่แบบสอบถามความต้องการ บริการของห้องสมุด

ผลจากการศึกษาพบว่า คนตาบอดมี ความต้องการวัสดุที่ให้บริการทุกประเภทอยู่ใน ระดับมาก โดยที่ความต้องการให้ห้องสมุดถ่ายทอด เรื่องที่น่าสนใจจากหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร จัดทำเป็นเบรลล์หรือหนังสือเทปให้บริการมากที่สุด รองลงมาคือให้ห้องสมุดเป็นตัวแทน

จำหน่ายเครื่องใช้เฉพาะสำหรับคนตาบอด ให้จัดทำวารสารเทป และให้จัดทำรายการวิทยุสำหรับคนตาบอดโดยเฉพาะ สำหรับความต้องการบริการด้านหนังสือ คนตาบอดต้องการให้ห้องสมุดมีหนังสือเพิ่มมากขึ้น และให้มีบริการถ่ายสำเนาหนังสือเทปในระดั้มาก ส่วนความต้องการบริการด้านวารสาร คนตาบอดต้องการให้ออกวารสารมิตรสนิทเป็นรายเดือนในระดั้มาก

สำหรับความต้องการบริการส่งเสริมการใช้ห้องสมุด คนตาบอดต้องการบริการส่งเสริมการใช้ห้องสมุดทุกประเภทอยู่ในระดั้มาก โดยที่ความต้องการบริการจัดทำรายชื่อหนังสือของห้องสมุดพร้อมทั้งสรุปเรื่องมากที่สุด รองลงมาคือบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการจดหมาย ข่าวห้องสมุด และบริการแนะนำและวิจารณ์หนังสือ ส่วนความต้องการเนื้อหาของวัสดุที่ให้บริการนั้น คนตาบอดมีความต้องการอ่านและฟังเรื่องเกี่ยวกับความก้าวหน้าและวิทยาการใหม่ๆ เกี่ยวกับคนตาบอดมากที่สุด

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย พบว่า คนตาบอดที่มีสถานภาพทางเพศ ระดับของการตาบอด และความสม่ำเสมอในการใช้บริการห้องสมุดที่แตกต่างกันมีความ

ต้องการบริการของห้องสมุดทุกด้านไม่แตกต่างกัน

นพพร เพียรพิกุล. "ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการอ่านของเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด." ปรินญาณิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙. (จพ : ก)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาสื่อการอ่านที่นักเรียนโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ และโรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือจังหวัดเชียงใหม่ชอบ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการอ่านของนักเรียนตาบอด ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนในโรงเรียนทั้ง ๒ แห่ง ที่ศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๒๙ จำนวน ๑๖๓ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบประวัติและแฟ้มสุขภาพของนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น ชอบการอ่านด้วยอักษรเบรลล์ที่สุด รองลงมาคือ ชอบให้ผู้อื่นอ่านให้ฟัง และชอบน้อยที่สุด คือ ฟังจากหนังสือเทป นักเรียน

ทั้ง ๓ ระดับชอบอ่านหนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ และหนังสือเกี่ยวกับดนตรี ด้วยอักษรเบรลล์ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนต้นชอบอ่านหนังสือสารคดีและงานอดิเรกด้วยอักษรเบรลล์ และหนังสือเกี่ยวกับกีฬาและการท่องเที่ยว ด้วยการให้อ่านให้ฟัง ส่วนนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นชอบอ่านนวนิยายด้วยการฟังจากหนังสือเทป นักเรียนแต่ละระดับมีวิธีการอ่านหนังสือนิทานแตกต่างกัน คือ ระดับประถมศึกษาตอนต้นชอบอ่านด้วยอักษรเบรลล์ ประถมศึกษาตอนปลายฟังจากเทป มัธยมศึกษาตอนต้นชอบขอให้คนอื่นอ่านให้ฟัง ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุดคือ การส่งเสริมการอ่านจากครู

ภาษาอังกฤษ

American Library Association. *Standards for library services for the blind.* Chicago : 1967. 54 p. (Z675 B6A4/มธ : ก)

มาตรฐานของการบริการของห้องสมุดสำหรับคนพิการ ประกาศเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๖๖ โดยฝ่ายการบริหารห้อง

สมุด สมาคมห้องสมุดอเมริกัน กล่าวถึงหลักและนโยบายการบริการ การบริการของห้องสมุดโดยทั่วไป การดำเนินการของห้องสมุดของรัฐและภูมิภาค และห้องสมุดของชุมชน มาตรฐานเพิ่มเติมสำหรับห้องสมุดขนาดใหญ่ การดำเนินการของห้องสมุดโรงเรียน และห้องสมุดขององค์กรที่ให้บริการแก่คนพิการ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ของห้องสมุดสำหรับคนพิการ และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

Baskin, Barbara H. and Harris, Karen H., ed. *The mainstreamed library : issues, ideas, innovation.* Chicago : American Library Association, 1982. 293 pp. (Z711.92 H3B33/มธ : ก)

กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยทั่วไปของคนพิการ ได้แก่ การศึกษาพิเศษ ห้องสมุดสำหรับคนพิการ การออกแบบวัสดุอุปกรณ์สำหรับคนพิการ แนวคิดในการให้บริการที่เสมอภาคสำหรับคนพิการ การคัดเลือกทรัพยากรห้องสมุดสำหรับคนพิการ อุปกรณ์ใหม่ในการให้บริการคนพิการ โครงการบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการซึ่งเป็นตัวอย่างโครงการในประเทศสหรัฐอเมริกา และทักษะหรือแนวคิดต่อการให้บริการคนพิการ

Bramley, Gerald. *Outreach : library services for the institutionalised, the elderly, and the physically handicapped*. London: Clive Bingley, 1978. 232 pp. (Z711.92 P5B7/มธ : ก)

ความเป็นมาและบทบาทหน้าที่ของห้องสมุดเฉพาะบางกลุ่ม ได้แก่ ห้องสมุดโรงพยาบาล ห้องสมุดทัณฑสถาน บริการของห้องสมุดสำหรับกลุ่มคนพิเศษ ได้แก่ บริการห้องสมุดสำหรับผู้สูงอายุ คนพิการ คนตาบอด และสำหรับคนที่บกพร่องทางการเห็น บริการห้องสมุดสำหรับคนที่มีปัญหาทางจิตใจและคนหูหนวก

Brown, Eleanor Frances. *Library service to the disadvantaged*. Metuchen, N. J. : The Scarecrow Press, 1971. 560 pp. (Z711.92 H3B7/มธ : ก.)

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคนพิการ องค์ประกอบหรือแนวคิดในการทำงานกับคนพิการของห้องสมุด บุคลากรที่ทำหน้าที่ให้บริการคนพิการ การประสานงานของห้องสมุดกับหน่วยงานอื่น ๆ ปัญหาและการจัดทำโครงการโดยทั่วไป บริการสำหรับคนพิการทางจิตใจ บริการสำหรับผู้สูงอายุ บริการสำหรับคนพิการวัยเด็กและเยาวชน บริการสำหรับผู้ที่ไม่รู้

หนังสือและผู้อพยพย้ายถิ่น ภาคผนวกรายชื่อสิ่งพิมพ์สำหรับคนพิการ

Dalton, Phyllis I. *Library service to the deaf and hearing impaired*. Phoenix, Arizona : The Oryx Press, 1985. 371 pp. (Z711.92 D4D3/มธ : ก)

แบ่งเนื้อหาเป็น ๕ ภาค ภาคแรกกล่าวถึงทักษะและพัฒนาการของบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการที่ไป หูหนวก และบกพร่องทางการได้ยิน ภาคที่ ๒ กล่าวถึงบริการของห้องสมุดสำหรับคนพิการกลุ่มนี้ บทบาทของสมาคมวิชาชีพ ชุมชนและองค์กรในการให้ความร่วมมือหรือประสานงาน ภาคที่ ๓ กล่าวถึงทรัพยากรห้องสมุด ทรัพยากรและบุคลากรในการให้บริการห้องสมุดแก่คนพิการประเภทนี้ ภาคที่ ๔ กล่าวถึงการประเมินผลการจัดบริการห้องสมุด ภาคที่ ๕ กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการประเภทนี้ และข้อคิดสำหรับการดำเนินงานในอนาคต ภาคผนวกได้แก่ สถิติเกี่ยวกับคนพิการประเภทนี้ ผลกระทบและข้อควรคำนึงในการปฏิบัติต่อคนพิการประเภทนี้ งานสัปดาห์คนพิการ บทบาทของสมาคมห้องสมุดอเมริกันต่องานด้านนี้

Davis, Emmett A. and Davis, Catherine M. *Mainstreaming library service for disabled people*. Metuchen,

N.J. : Scarecrow Press, 1980. 200 pp. (Z711.92 P5D38/มธ : ก)

ให้รายละเอียดแยกแยะระหว่างคนพิการและไม่พิการ คนพิการในระดับต่าง ๆ การออกแบบหรือคัดค้านการบริการสำหรับคนพิการ การจัดหาและคัดเลือกทรัพยากรและการให้บริการของห้องสมุดแก่คนพิการ การวิเคราะห์และจัดหมู่ทรัพยากรห้องสมุดสำหรับคนพิการ และแนวโน้มการดำเนินงานบริการคนพิการในอนาคต

Dequin, Henry C. *Librarians serving disabled children and young people*. Littleton, Colorado : Libraries Unlimited, 1983. 306 pp. (Z711.92 H3D4/มธ : ก)

กล่าวถึงการประเมินความจำเป็นของการจัดบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ คำจำกัดความ ขอบเขตและประเภทของคนพิการ สิทธิของคนพิการในการได้รับบริการห้องสมุดและบริการด้านการศึกษา ทศนคติที่เป็นพื้นฐานของการให้บริการ การให้บริการเฉพาะที่เหมาะสมกับความสามารถ ความต้องการและความจำเป็นของคนพิการ การบริหารของห้องสมุดในลักษณะทั่วไป และเฉพาะด้าน โครงการบริการประเภทต่าง ๆ ของห้องสมุด แนะนำแหล่งสารนิเทศที่มีบริการแก่เด็ก และ

เยาวชนพิการ การประเมินการคัดเลือกทรัพยากรห้องสมุด วัสดุและครุภัณฑ์ห้องสมุดสำหรับผู้พิการ ภาควิชาการศึกษาค้นคว้าและการคัดเลือกและประเมินทรัพยากรของห้องสมุด

Lipsman, Claire K. *The disadvantaged and library effectiveness*. Chicago : American Library Association, 1972. 197 pp. (Z771.92 S6L5/มธ : ก)

รายงานการวิจัยเพื่อประเมินบทบาทและปัญหาของการบริการห้องสมุด กล่าวถึงบทบาทของห้องสมุดต่อสังคม สำรวจความต้องการและความสนใจของผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งผู้ที่ไม่ได้เข้าใช้บริการด้วย วิเคราะห์ปัญหาของการบริการห้องสมุดสำหรับผู้พิการประเภทต่าง ๆ ได้แก่ บริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ บริการห้องสมุดสำหรับชุมชน และบทบาทของชุมชนต่อห้องสมุด

Lucas, Linda and Karrenbrock, Morilyn H. *The disabled child in the library moving into the mainstream*. Littleton, Colorado : Libraries Unlimited, 1983. 288 pp. (Z711.93 H3L8/มธ : ก)

กล่าวถึงเด็กพิการในแง่ทัศนคติต่อเด็กพิการ พัฒนาการของทัศนคติ ทัศนคติของเด็กพิการเอง ปัญหาความสัมพันธ์และด้านการเคลื่อนไหว การฟัง การได้ยินและการพูด ความพิการทางจิตใจ การให้บริการเด็กพิการในห้องสมุด ได้แก่ ความต้องการบริการห้องสมุดและสารนิเทศของเด็กพิการ รูปแบบและความต้องการของการบริการสำหรับเด็กพิการ

Pearlman, Della. *No choice : library service for mentally handicapped*
London : The Library Association, 1982. 61 pp. Z711. 92 M4P4/มธ. : ก)

คำจำกัดความของคนพิการทางจิตใจ สภาพการใช้ชีวิตในชุมชนและการศึกษาสำหรับคนพิการประเภทนี้ ความจำเป็นในการจัดบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการทางจิตใจ แนวทางการจัดบริการห้องสมุด ปัญหาและแนวทางแก้ไข บทสรุปเป็นทัศนะของบุคคลในวงการนี้ ภาคผนวกเป็นรายชื่อหนังสือที่คัดเลือกแล้วเหมาะสมสำหรับให้บริการคนพิการทางจิตใจ รายชื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับคนพิการและเกี่ยวกับบริการห้องสมุด

Strom, Maryalls G. *Library services for the blind and physically handic-*

apped. Metuchen, N.J. : Scarecrow Press, 1977. 285 pp. (Z711. 92 P5S8/มธ. : ก)

แบ่งเนื้อหาเป็น ๔ ภาค ภาคแรกกล่าวถึงห้องสมุดสำหรับคนพิการของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ภาคที่ ๒ กล่าวถึง คนพิการประเภทต่างๆ และบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ ภาคที่ ๓ แนวคิดในการให้บริการแก่คนพิการทั้งในแง่ทรัพยากรห้องสมุด อาคารสถานที่ และอุปกรณ์ และวิธีการให้บริการ ภาคที่ ๔ กล่าวถึง บริการห้องสมุดประเภทต่างๆ และวิธีดำเนินการบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ

Thomas, James L. and Thomas, Carol H. ed. *Library services to the handicapped adult.* Phoenix : The Oryx Press, 1982. 152 pp. (Z711.92 H3T49/มธ. : ก)

ภาคแรกให้รายละเอียดเกี่ยวกับภูมิหลัง ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการในวัยผู้ใหญ่ ความต้องการสารนิเทศของคนพิการ และแนวทางการศึกษาสำหรับเตรียมบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่ให้บริการคนพิการ ภาคที่ ๒ กล่าวถึงโครงการและบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ โดยแบ่งเป็นบริการสำหรับคนพิการประเภทต่างๆ และตัวอย่างโครงการบริการห้องสมุดในประเทศ

สหรัฐอเมริกา ภาคที่ ๓ เป็นรายชื่อทรัพยากร
ห้องสมุดสำหรับคนพิการ แบ่งเป็นบทความ
หนังสือ ฐานข้อมูลและศูนย์ข้อมูลต่าง ๆ โสต-
ทัศนวัสดุและอุปกรณ์ วารสารและจดหมายข่าว

Velleman, Ruth A. *Serving physically
disabled people : an information
handbook for all libraries.* New
York : R. R. Bower. 1979. 329
pp. (Z711.92 P5V42/มธ : ก)

กล่าวถึงกลุ่มคนพิการในแง่ทัศนคติและ
ความเข้าใจต่อสภาพการพิการ อารมณ์และ
ปัญหาทางสังคมของคนพิการและบทบาทของ
บรรณารักษ์ในตำแหน่งนี้ การดำเนินการและ
บริการห้องสมุดประชาชนสำหรับคนพิการ
กล่าวถึงสิทธิของคนพิการ สารนิเทศสำหรับ
การดำรงชีวิต การออกแบบห้องสมุดที่เหมาะสม
กับคนพิการ บทบาทของบรรณารักษ์ต่อผู้
ใช้ห้องสมุดที่เป็นคนตาบอด ความต้อง
การเฉพาะของผู้ใช้ห้องสมุดที่เป็นคนหูหนวก
ทรัพยากรห้องสมุดที่สำคัญๆที่ห้องสมุดประชา
ชนพึงจัดหาไว้บริการคนพิการ พัฒนาการ
และปรัชญาของการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ
การฟื้นฟูสมรรถภาพในปัจจุบันและตัวอย่างรูป
แบบของห้องสมุดเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ
ห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดมหาวิทยาลัย

ประวัติและพัฒนาการของการศึกษาพิเศษ การ
บริการของห้องสมุดสำหรับนักศึกษาที่มีความ
ต้องการพิเศษ ได้แก่ นักศึกษาตาบอด -- หู
หนวกหรือบกพร่องทางการฟัง และทรัพยากร
ของห้องสมุดที่ควรจัดหาไว้ ภาคผนวกรายชื่อ
องค์กรที่ให้บริการคนพิการ

Wright, Kieth C. and Davie, Judith F.
*Library and information services
for handicapped individuals.* 2ed.
Littleton, Colorado: Libraries Unli-
mited, 1983. 184 pp. (Z711.92
H3W7 1983/มธ : ก)

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริการสาร-
นิเทศและบริการห้องสมุดสำหรับคนพิการ
กฎหมายสำหรับคนพิการ คนตาบอดและคนที่
บกพร่องทางการเห็นและบริการของห้องสมุด
สำหรับคนพิการกลุ่มนี้ คนหูหนวกและคนที่
บกพร่องทางการได้ยินและบริการของห้อง
สมุด คนพิการที่มีปัญหาในการพูดและบริการ
ของห้องสมุด บุคลากรของห้องสมุดที่ทำหน้าที่
ให้บริการแก่คนพิการ และการพัฒนาเพื่อ
การบริการที่ดี □

มาตรฐานบริการห้องสมุดสำหรับคนตาบอด และผู้พิการทางกาย^๑

พลเดช ปรีดิตรวรวิ^๒

ต้นทศวรรษ ๑๙๓๐ การจัดหาวัสดุการอ่านเพื่อคนตาบอดกระทำโดยห้องสมุดประชาชน องค์การการกุศล และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนา ในปี ค.ศ. ๑๙๓๑ กฎหมาย Pratt-Smoot ก็ได้กำหนดให้หอสมุดรัฐสภาอเมริกันผลิตวัสดุการอ่านเพื่อคนตาบอด และแจกจ่ายวัสดุเหล่านี้ผ่านศูนย์ท้องถิ่นและศูนย์เขตต่างๆ

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ มีห้องสมุดเขตเพื่อคนตาบอดในสหรัฐอเมริกาเพียง ๒๗ แห่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามรายงานการจัดพิมพ์และ

แจกจ่ายนี้ก็เป็นรากฐานสำหรับรายงานห้องสมุดระดับชาติเพื่อคนตาบอดและผู้พิการทางกายในปัจจุบัน นั่นคือการที่ห้องสมุดต่างๆ ร่วมกันทำงานกับหอสมุดรัฐสภาอเมริกันจัดบริการห้องสมุดเพื่อผู้ที่ไม่สามารถใช้วัสดุที่พิมพ์ได้

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ มูลนิธิเพื่อคนตาบอดแห่งอเมริกา (American Foundation for the Blind) ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง Survey of Library Service for the Blind 1956 ซึ่งแต่งโดย Francis R. St. John ผู้เขียนได้ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ มากมายเกี่ยวกับการ

^๑ แปลและเรียบเรียงจากบางตอนของ Standards of Service for the Library of Congress Network of Libraries for the Blind and Physically Handicapped, by Standards for Library Service to the Blind and Physically Handicapped Subcommittee, Association of Specialized and Cooperative Library Agencies. American Library Association, Chicago: American Library Association, 1979. โดยเน้นมาตรฐานการจัดและให้บริการห้องสมุดสำหรับคนตาบอดและผู้พิการทางกายเป็นสำคัญ

^๒ บรรณารักษ์ ห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พัฒนาบริการห้องสมุดเพื่อคนตาบอดในอนาคต ซึ่งรวมถึงการพัฒนามาตรฐานพื้นฐานของ บริการห้องสมุดเพื่อคนตาบอด ในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรฐานดังกล่าว ก็ประสบผลเมื่อ Standards for Regional Libraries for the Blind ได้รับการพัฒนา และแจกจ่ายโดยเป็นผลงานร่วมกันของแผนก คนตาบอดแห่งหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Division for the Blind) และ คณะกรรมการว่าด้วยบริการห้องสมุดเพื่อคนตาบอดของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association Round Table on Library Service to the Blind)

มาตรฐานฉบับล่าสุดได้รับการพัฒนา โดยคณะกรรมการมาตรฐานบริการห้องสมุด ของคณะกรรมการมาตรฐานและการรับรองวิทยฐานะแห่งชาติ (National Accreditation Council) ประธานคณะกรรมการคือ Ralph R. Shaw รองประธานคือ Lowell A. Martin มาตรฐานเหล่านี้จะจงสำหรับห้องสมุดที่ให้ บริการในระดับสหพันธรัฐ รัฐ และชุมชน

รวมทั้งห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดของ หน่วยงานที่ให้บริการคนตาบอดและผู้พิการทางกาย ฝ่ายบริหารห้องสมุดของสมาคมห้องสมุดอเมริกันได้รับเอามาตรฐานนี้ ไปใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๖

ในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ รัฐสภาอเมริกันได้ออกกฎหมาย Public Law 89-522 ซึ่งขยายขอบเขตโครงการหนังสือเพื่อคนตาบอดของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันให้ครอบคลุมถึงผู้พิการทางกายที่ไม่สามารถใช้สิ่งพิมพ์ได้

กฎหมายอีกฉบับหนึ่งคือ Public Law 89-511 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการสร้างและ บริการห้องสมุด ออกมาในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ กำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบห้องสมุดของ รัฐจัดงบประมาณเพื่อใช้ในบริการห้องสมุดเพื่อคนตาบอดและผู้พิการทางกาย ทำให้ห้องสมุดท้องถิ่นหลายแห่งมีบริการดังกล่าวในห้องสมุดของตน

สำหรับคณะกรรมการว่าด้วยบริการห้องสมุดเพื่อคนตาบอดของสมาคมห้องสมุดอเมริกันได้รับงานอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. ๑๙๗๓ หลังจากที่เห็นด้วยกับมาตรฐานใหม่ที่ออกมา

ในปีเดียวกันนั้นเองก็ ได้มีกฎหมายฟื้นฟูสมรรถภาพซึ่งประกันสิทธิของผู้พิการออกมา และในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ผู้สืบทอดงานของ

คณะกรรมการเพื่อคนตาบอด ส่วนบริการห้องสมุดสำหรับคนตาบอดและผู้พิการทางกาย (Library Service to the Blind and Physically Handicapped (LSBPH) Section) แผนกบริการห้องสมุดเพื่อสุขอนามัยและการฟื้นฟูสมรรถภาพ (Health and Rehabilitative Library Services Division—HRLSD) ของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ได้ริเริ่มที่จะให้มีการกำหนดมาตรฐานบริการห้องสมุดเพื่อคนตาบอดและผู้พิการ ดังนั้นแผนกบริการห้องสมุดเพื่อสุขอนามัยและการฟื้นฟูสมรรถภาพจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสร้างมาตรฐานดังกล่าวขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๗๗

สมาชิกของแผนกบริการห้องสมุดเพื่อสุขอนามัย และคณะกรรมการเห็นพ้องต้องกันว่ามาตรฐานนี้เป็นสิ่งจำเป็นไม่เพียงแต่สำหรับข่ายงานห้องสมุดระดับชาติที่ให้บริการคนตาบอดและผู้พิการทางกายแต่ยังจำเป็นสำหรับห้องสมุดทุกประเภทที่จัดบริการเพื่อคนตาบอดและผู้พิการทางกาย อย่างไรก็ตามพวกเขาก็ตัดสินใจว่าจะเน้นที่ข่ายงานการให้บริการห้องสมุดระดับชาติ / หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress / National Library Service — LC / NLS) ในระยะเริ่มแรกของการพัฒนามาตรฐาน และกระตุ้นให้มีการพัฒนาคู่มือหรือมาตรฐานสำหรับบริการที่เกี่ยวข้อง

ในห้องสมุดของรัฐบาล ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ห้องสมุดเฉพาะ และห้องสมุดในสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล สถานพยาบาล

ปัจจุบันนี้ในสหรัฐอเมริกาคนตาบอดและผู้พิการทางกายมีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับบริการต่าง ๆ ที่ห้องสมุดจัดให้ ดังนี้

- สามารถเข้าถึงตัวอาคารห้องสมุดซึ่งมีบริการต่าง ๆ ของห้องสมุดทุกประเภท
- สามารถใช้วัสดุต่าง ๆ ได้โดยตรง เช่น หนังสือและนิตยสาร แผ่นเสียง ฟิล์ม และฟิล์มสตริป
- สามารถใช้วัสดุต่าง ๆ ได้โดยมีเครื่องช่วย ไม่ว่าจะเป็นทางคันเครื่องกล เครื่องไฟฟ้า และมนุษย์
- สามารถใช้บริการอ้างอิงและบริการกลุ่มที่ห้องสมุดท้องถิ่นของตน
- ห้องสมุดจะจัดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับคนตาบอดและผู้พิการทางกายไว้คอยบริการ
- มีบรรณารักษ์ผู้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการในระดับท้องถิ่น ระดับรัฐ และระดับชาติแก่คนตาบอดและผู้พิการ และบรรณารักษ์สามารถให้ข้อมูลถึงบริการอื่น ๆ ที่ไม่มีในห้องสมุดของตนด้วย

- ร่วมมือกับหน่วยงานการให้บริการห้องสมุดในระดับชาติแก่คนตาบอดและผู้พิการทางกายของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

- บริการช่วยงานห้องสมุดระดับรัฐกับหน่วยงานการให้บริการห้องสมุดแก่คนตาบอดและผู้พิการทางกายของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ซึ่งได้ถูกรวมกันโดยหน่วยงานห้องสมุดของรัฐ

มาตรฐานใหม่ต่าง ๆ เหล่านี้ได้รับการเขียนขึ้นเพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๗ และเพื่อรับกับความจำเป็นรับถ้วนที่จะต้องมีและจัดพิมพ์มาตรฐานเพื่อช่วยงานห้องสมุดเพื่อคนตาบอดและผู้พิการทางกายที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น มาตรฐานเหล่านี้ได้รับการอนุมัติโดย Board of Directors of the Association of

Specialized and Cooperative Library Agencies (ASCLA) ของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ค.ศ. ๑๙๗๙ คณะกรรมการกล่าวว่าการพัฒนาคู่มือหรือมาตรฐานสำหรับบริการที่เกี่ยวข้องของห้องสมุดทุกประเภทจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งในอนาคตอันใกล้

มาตรฐานบริการห้องสมุด

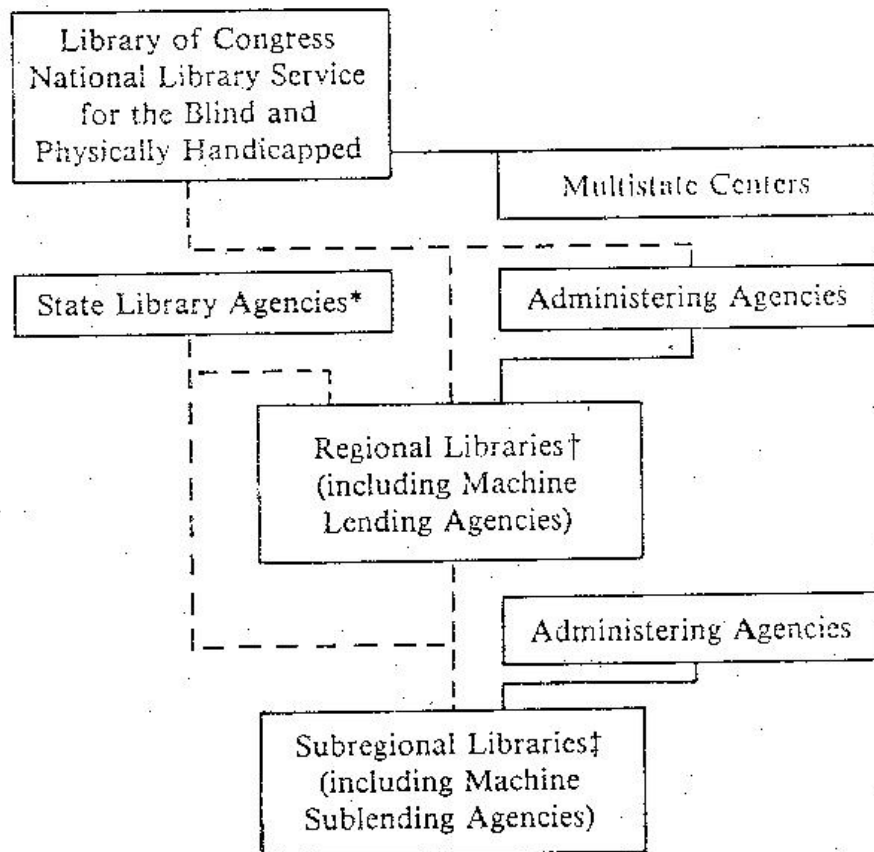
๑. การบริหาร

บริการห้องสมุดเพื่อคนตาบอดและผู้พิการทางกายควร จะดำเนินการโดยหน่วยงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และสามารถจัดบริการห้องสมุดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑.๑ การจัดองค์กร

ช่วยงานระดับชาติ ควรจัดองค์กรดังนี้

Recommended Organization of the Network of Library Services
for Blind and Physically Handicapped Individuals



Note :

———— Indicates line of direct authority.

- - - Indicates advisory relationship.

๒. การให้บริการคนตาบอดและผู้พิการทางกาย

ผู้ใช้ห้องสมุดในข่ายงานจะเข้าถึงบริการห้องสมุดทั้งด้านขอบเขตและคุณภาพได้เท่าเทียมกับบริการที่ห้องสมุดจัดให้แก่บุคคลทั่วไป

๒.๑ ความรับผิดชอบต่อผู้ใช้

๑. ผู้ใช้จะเข้าถึงวัสดุการอ่านที่สนองความต้องการทางการศึกษา ข่าวสารความร

ความบันเทิง วิชาชีพ และการพัฒนาตัวเองได้อย่างสะดวก จากห้องสมุดเขตหรือเขตย่อยซึ่งมีความรับผิดชอบหลักในการให้บริการห้องสมุดแก่บุคคลที่มีสิทธิใช้ ซึ่งอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณที่กำหนด

๒. ผู้ใช้สามารถโทรศัพท์ติดต่อกับห้องสมุดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง ในช่วงที่ห้องสมุดปิด ก็จะมีเครื่องบันทึกเสียงบันทึกข้อความ

ที่ผู้ใช้โทรศัพท์มา และห้องสมุดจะตอบคำถามให้ผู้ใช้ได้ภายใน ๑ วันทำงาน

๓. ห้องสมุดควรกระตุ้นให้ผู้ใช้มาใช้บริการ ควรมีการจัดตารางเวลาการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ ห้องสมุดในข่ายงานควรจะอยู่ในที่ซึ่งสะดวกต่อการมาและเข้าใช้

๔. ห้องสมุดควรแจ้งให้ผู้ใช้ทราบถึงนโยบายและกระบวนการของการให้บริการและประกาศให้ทราบทันทีที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่จะมีผลกระทบต่อผู้ใช้

๕. บันทึกการยืม-คืนและบันทึกอื่น ๆ ที่ระบุชื่อผู้ใช้จะต้องปกปิดเป็นความลับ

๒.๑.๑ การติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ การติดต่ออย่างสม่ำเสมอและใกล้ชิดกับผู้ใช้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้บริการห้องสมุดมีประสิทธิภาพ

๑. ห้องสมุดในข่ายงานควรจัดห้องสมุดให้มีบรรยากาศที่เป็นส่วนบุคคลและส่วนที่ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถสนทนากันได้

๒. ห้องสมุดในข่ายงานควรติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้เป็นประจำสม่ำเสมอ

๒.๑ ผู้ใช้ทั้งที่เป็นตัวแทนกลุ่มหรือรายบุคคลสามารถติดต่อกับบุคลากรและผู้บริหารห้องสมุดเพื่อขอคำปรึกษาได้

๒.๒ ผู้บริหารห้องสมุดควรทบทวนบันทึกการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ใช้และบุคลากร

ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอเพื่อประโยชน์ในการวางแผนนโยบายและกระบวนการทำงานต่าง ๆ

๒.๓ ห้องสมุดในข่ายงานที่ให้บริการผู้ใช้โดยผ่านหน่วยงานที่เป็นที่รับฝากทรัพยากรต่าง ๆ ของห้องสมุดควรจะติดต่อสื่อสารเป็นประจำสม่ำเสมอกับหน่วยงานที่รับผิดชอบการให้บริการกลุ่ม

๓. บุคลากรของห้องสมุดในข่ายงานควรสอนการใช้ห้องสมุดและแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ ให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

๔. ห้องสมุดในข่ายงานควรจะตอบคำถามหรือคำร้องขอของผู้ใช้ภายใน ๒ วันทำงาน โดยใช้รูปแบบตามที่ได้ตกลงกัน

๕. ห้องสมุดในข่ายงานควรจะออกจดหมายข่าวเป็นประจำสม่ำเสมอ และสิ่งที่ผู้ใช้ตอบกลับมาจะเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาเพื่อพัฒนานโยบายของกองบรรณาธิการรวมทั้งรูปแบบของจดหมายข่าว

๒.๒ บริการยืม-คืนวัสดุและอุปกรณ์

ตามกฎหมาย Public Law 89-522 ผู้พิการแต่ละคนมีสิทธิที่จะได้รับการลงทะเบียนเพื่อรับบริการ และได้รับวัสดุและอุปกรณ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ของข่ายงานที่จัดบริการให้โดยตรง การจัดการประสิทธิภาพ และการร่วมมือกันของการลงทะเบียน และการให้บริการ

ยืม-คืนเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดสำหรับผู้ใช้ การออกแบบระบบการลงทะเบียนและการให้บริการยืม-คืนควรจะรวมถึงการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็ว และผู้ใช้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ต้องการได้

๒.๒.๑ การลงทะเบียน บุคคลหรือหน่วยงานที่ต้องการใช้บริการของห้องสมุดและมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ให้ลงทะเบียนเป็นสมาชิกของห้องสมุดได้ จะได้รับบริการ และการลงทะเบียนโดยทันทีทันใดจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าวของช่างงาน

๒.๒.๑.๑ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ใช้แต่ละคนหรือหน่วยงานขอมา ห้องสมุดจะให้ยืมได้ตามข้อตกลงของหน่วยงานที่ให้อุปกรณ์

๒.๒.๑.๒ ผู้ใช้ห้องสมุดทุกคนจะได้รับการสอนการใช้เครื่องมือ การบอกกล่าวถึงนโยบายของห้องสมุด และกระบวนการต่าง ๆ ในการใช้ห้องสมุด ห้องสมุดในช่างงานที่รับผิดชอบการให้บริการผู้ใช้โดยตรงควรจะมีมั่นใจว่าได้ปฏิบัติตามหน้าที่จริง

๒.๒.๑.๓ ระบบการลงทะเบียน ไม่ว่าจะช่วยมือหรือด้วยเครื่องควรมีความสามารถในการเก็บและค้นข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้และความต้องการของผู้ใช้

๒.๒.๑.๔ บริการของห้องสมุดควรจะเริ่มได้ภายใน ๓ วันทำงานหลังจากการลง

ทะเบียนได้เสร็จสมบูรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ได้ถูกขอยืมไป

๒.๒.๑.๕ เมื่อผู้ใช้ได้ย้ายไปอยู่ยังท้องถิ่นอย่างถาวร และท้องถิ่นมีห้องสมุดในช่างงานด้วย หลักฐานการลงทะเบียนและการให้บริการยืม-คืนจะถูกส่งไปยังหน่วยงานของช่างงานที่ทำหน้าที่นั้นภายใน ๓ วันทำงาน นับตั้งแต่ผู้ใช้ได้ทำเรื่องมา

๒.๒.๑.๖ หน่วยงานหนึ่งหรือหลายหน่วยงานของช่างงานจะเก็บใบสมัครของสมาชิกไว้อย่างน้อย ๑ ปี หลังจากการยกเลิกการให้บริการและอุปกรณ์ยกเว้นในกรณีที่สมาชิกเสียชีวิต หลักฐานบางอย่างเช่นแฟ้มบัตร จะเก็บไว้นาน ๕ ปี ผู้ใช้ที่อยู่ในสถานะที่มีความต้องการเฉพาะควรจะได้รับ การพิจารณาเป็นพิเศษด้วย

๒.๒.๒ การให้บริการยืม-คืน การให้บริการห้องสมุดทางไปรษณีย์มีกระบวนการมากมาย และมีการเก็บบันทึกโดยห้องสมุดในช่างงานที่ให้บริการโดยตรงมากกว่าที่จะเป็นห้องสมุดที่ให้บริการลูกค้าอื่น ๆ

๒.๒.๒.๑ การออกแบบระบบการให้ยืม-คืน ไม่ว่าจะโดยการใช้มือหรือเครื่องจักรกล ควรจะสามารถเก็บและค้นหาข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้และทรัพยากรของห้องสมุดได้ และควรจะรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ด้วย คือ

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้

ก. หลักฐานของผู้ใช้

ข. สื่อที่ใช้

ค. ความชอบโดยเฉพาะ เช่น ภาษา ระดับการอ่าน และผู้เล่าเรื่องที่เป็นชายหรือหญิง

ง. ความถี่ของการใช้บริการ

จ. วัสดุที่ต้องการ

ฉ. ความสนใจในการอ่าน

ช. การร้องขอ

ซ. ประวัติการอ่าน

ฌ. เรื่องที่ขอยืม

ฎ. วันที่ห้องสมุดส่งวัสดุนั้นให้และได้รับกลับคืน

ฏ. ความต้องการนิยตสาร

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุด

ก. หลักฐานของหนังสือและจำนวน

ที่มี

ข. ลักษณะเฉพาะของหนังสือ เช่น วัสดุที่เหมาะสมกับหนังสือดังกล่าว ผู้เล่าเรื่อง ภาษา สื่อ

ค. วัสดุบนชั้นและผู้ใช้สามารถได้ วัสดุที่ต้องการ

ง. วัสดุที่หืมและผู้มีสิทธิหืม

จ. วัสดุเกินกำหนดส่ง

ฉ. รายชื่อสารอง

๒. การขอยืมระหว่างห้องสมุด

๒.๒.๒.๒ หน่วยงานที่หืมเครื่องอุปกรณ์ควรจะหมุนเวียนอุปกรณ์ตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาระหว่างการให้บริการห้องสมุดระดับชาติของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และหน่วยงานที่หืมเครื่องอุปกรณ์

๒.๒.๒.๓ ควรมีการกระทำทุกๆ วิธีทางที่จะแน่ใจว่าผู้ใช้ได้รับบริการอันเป็นที่น่าพอใจตรงกับความต้องการ ซึ่งรวมถึงปริมาณหนังสือที่หืมด้วย

๑. ผู้ใช้ที่มีความต้องการดังกล่าวควรจะได้รับหนังสือเมื่อขอใช้

๒. วัสดุที่มีผู้ทำคำร้องขอมาโดยเฉพาะควรรับนำส่งให้ผู้ใช้ทางไปรษณีย์ในวันรุ่งขึ้นที่เป็นวันทำงาน

๓. การให้บริการควรทำตารางกำหนดเวลาไว้ล่วงหน้า

๒.๒.๒.๔ นโยบายการหืมควรคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่เฉพาะของผู้ใช้ เพื่อที่ผู้ใช้จะได้ไม่ลำบากใจในการใช้บริการเนื่องจากเกรงว่าจะทำลายหรือทำอุปกรณ์ หรือวัสดุของห้องสมุดเสียหาย ระยะเวลาการหืมควรจะมียืดหยุ่นได้ และไม่คิดค่าปรับวัสดุที่เกินกำหนด การให้บริการอาจยกเลิกในกรณีที่มีการนำวัสดุไปใช้อย่างผิดๆ โดยไม่มีเหตุสมควรที่จะลดหย่อนผ่อนโทษ

๒.๒.๒.๕ วัสดุทั้งหมดที่ส่งคืนห้องสมุด ควรจะได้รับการตรวจสอบและนำออกให้ใช้ได้ ภายใน ๑ วันทำงานหลังจากการตรวจสอบ

๒.๒.๒.๖ ห้องสมุดต่างๆ ทั้งหมดใน ข่ายงานควรจัดตั้งระบบการจองและการให้ยืม ระหว่างห้องสมุดเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงวัสดุ ที่ตรงกับความต้องการ เมื่อวัสดุไม่ได้อยู่ใน ข่ายงาน ควรแนะนำให้ผู้ใช้ไปยังศูนย์ทรัพยากร แหล่งอื่นๆ ห้องสมุดควรติดต่อกับยืมวัสดุจาก ศูนย์ทรัพยากรอื่นๆ ให้ผู้ใช้ หรือติดต่อกับฝ่าย บริการอาสาสมัครให้ผู้ใช้ คุณภาพของการให้ บริการควรจะสูง โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึง ข้อตัดสินของบุคลากรที่ว่าคำร้องขอนั้นมีความ จำเป็นมากน้อยเพียงใด

๒.๓ วัสดุและสารนิเทศ

ห้องสมุดในข่ายงานจะสนองตอบการขอ ใช้วัสดุและสารนิเทศ โดยการนำทรัพยากร ต่างๆ มาจากข่ายงาน และหน่วยงานบริหาร ของตน รวมทั้งจากวัสดุและแฟ้มข้อมูลที่มีใน ห้องสมุด

๒.๓.๑ ในการเข้าถึงวัสดุและสารนิเทศ นั้นผู้ใช้สามารถใช้ห้องสมุดเขตหรือเขตย่อย ซึ่ง มีความรับผิดชอบหลักในการให้บริการห้องสมุด กับผู้ที่มีสิทธิใช้ที่อยู่ในอาณาบริเวณที่กำหนด การให้บริการทางดนตรี ผู้ใช้ต้องมาใช้บริการ ที่ LC/NLS โดยตรง ส่วนสารนิเทศในรูป

ของเบรลล์ให้บริการโดยห้องสมุดเขตหลายแห่ง แต่ไม่ทั้งหมด

๒.๓.๒ สำหรับผู้ใช้ที่ติดต่อกับขอใช้วัสดุ สารนิเทศ ห้องสมุดจะให้คำตอบภายใน ๒ วัน ทำงาน ไม่ว่าห้องสมุดจะมีวัสดุสารนิเทศนั้น หรือไม่ก็ตาม

๒.๓.๓ วัสดุและสารนิเทศควรจะอยู่ใน รูปแบบที่ผู้ใช้ยอมรับได้ สารนิเทศอาจจะให้ บริการโดยทางโทรศัพท์ และบทความสั้นๆ หรือคัดตอนมาอาจจะให้บริการในรูปของเบรลล์ หรือเทปบันทึกเสียง

๒.๓.๔ LC/NLS จะมีข้อมูลต่างๆ สำหรับการให้บริการอ้างอิงของข่ายงาน และจะ พยายามจัดหาสารนิเทศนอกเหนือจากทรัพยากร ที่มีเมื่อจำเป็น

๒.๔ การให้บริการแหล่งอ้างอิง

ห้องสมุดในข่ายงานจะบอกให้ผู้ใช้ทราบ ถึงหน่วยงานอื่นซึ่งผลิตวัสดุในรูปที่ผู้ใช้สามารถ ใช้ได้ และจะติดต่อกับแหล่งนั้นให้ผู้ใช้ได้ไปใช้ วัสดุและสารนิเทศที่ต้องการ รวมทั้งจะช่วยเหลือผู้ใช้ให้มีอิสระในการใช้ทรัพยากรดังกล่าว

๒.๕ การผลิตวัสดุที่ผู้ใช้ต้องการของแหล่ง อ้างอิง

ห้องสมุดจะแจ้งให้หน่วยงานที่ผลิตวัสดุ หรือพยายามที่จะผลิตวัสดุที่ผู้ใช้ต้องการในรูป-

แบบที่ผู้เยี่ยมชมรับได้ถ้าห้องสมุดไม่มีวัสดุในรูปแบบนั้น หรือไม่สามารถหามาให้ทันกับความ ต้องการของผู้ใช้ได้ทันเวลา

ห้องสมุดเขตจะจัดหรือรวมระบบของ หน่วยงานต่าง ๆ และหน่วยงานแต่ละหน่วยเพื่อ ร่วมกันผลิตวัสดุในรูปแบบของเบรลล์ การบันทึก-เสียง และวัสดุขนาดใหญ่ที่ผู้ใช้ต้องการในเขต ที่ตนให้บริการ

๒.๖ บริการแนะนำผู้อ่าน

ห้องสมุดในข่ายงานจะแนะนำผู้อ่านเกี่ยว-กับการที่จะได้วัสดุที่ต้องการ เนื้อหา และ ลักษณะของวัสดุ การแนะนำดังกล่าวอาจจะทำ แบบไม่เป็นทางการ โดยเป็นการติดต่อบริการ กันในแต่ละวัน หรือทำแบบเป็นทางการ

๒.๖.๑ บริการบรรณานุกรมพร้อม บรรณนิทัศน์ บรรณานุกรมจะได้รับการผลิต ในรูปของเบรลล์ การบันทึกเสียง และวัสดุ ขนาดใหญ่

๑. รายชื่อวัสดุ

ก. LC/NLS จะพิมพ์รายชื่อ ข่าวสารร่วมสมัยพร้อมบรรณนิทัศน์ออกมาเป็น ประจำ ซึ่งผู้ใช้ทุกคนในข่ายงานสามารถใช้ บรรณานุกรมดังกล่าวได้

ข. LC/NLS จะพิมพ์รายชื่อ วัสดุทั้งหมดที่ผลิตภายในประเทศทุก ๒ ปี ซึ่ง ผู้ใช้ทุกคนที่ใช้สื่อที่ครอบคลุมอยู่ในรายชื่อจะ ได้รับรายชื่อดังกล่าวด้วย

ค. ห้องสมุดเขตและเขตย่อยจะ จัดพิมพ์รายชื่อวัสดุที่ซื้อและผลิตในท้องถิ่น ซึ่ง ผู้ใช้ทุกคนสามารถใช้รายชื่อดังกล่าวได้

๒. รายชื่อวัสดุตามหัวเรื่อง

รายชื่อวัสดุตามหัวเรื่องจะได้รับการจัด เปรียบเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้ใช้

ก. LC/NLS จะผลิตบรรณานุกรม อย่างน้อย ๔ เรื่องในแต่ละปี

ข. ห้องสมุดเขตและเขตย่อยจะผลิต บรรณานุกรมแต่ละเรื่องตามความจำเป็นและ เก็บไว้ ๑ ชุดที่ LC/NLS ห้องสมุดที่ผลิต บรรณานุกรมจะได้รับการประกาศชื่อใน Network Bulletin เพื่อผู้ที่ต้องการบรรณา- นุกรมเหล่านั้นจะได้ติดต่อได้

๒.๖.๒ โปรแกรมต่าง ๆ ห้องสมุดจะ กระตุ้นผู้ใช้ให้เข้าร่วมในโปรแกรมต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่องหนังสือ การจัดกลุ่มอภิปราย ขั้วโม่งเล่าเรื่อง โปรแกรมการอ่านภาคฤดูร้อน และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นโปรแกรมเฉพาะใน ห้องสมุดท้องถิ่นของตน เช่นเดียวกันกับในห้อง-สมุดของข่ายงาน ห้องสมุดในข่ายงานจะจัดหา วัสดุที่สามารถให้ผู้ใช้เข้าร่วมในโปรแกรมต่าง ๆ ดังกล่าวได้

๒.๗ กลุ่มและหน่วยงานเฉพาะ

ห้องสมุดในข่ายงานจะรวมบริการของตน กับของหน่วยงานอื่น ๆ ที่ให้บริการผู้เข้าร่วมทั้ง

ห้องสมุดประชาชน โรงเรียน หน่วยงานฟื้นฟูสมรรถภาพ กลุ่มผู้สูงอายุ โรงพยาบาล และบริการการอ่านทางวิทยุ

๑. หน่วยงานที่มีอุปกรณ์และวัสดุต่างๆ ที่สามารถใช้เพื่อจัดแสดงและให้บริการลูกค้าของตน ห้องสมุดควรจะขอให้หน่วยงานเหล่านั้นจัดบุคลากรคนหนึ่งขึ้นเพื่อรับผิดชอบการให้บริการ

๒. การติดต่อกับบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมงานกัน และกลุ่มวิชาชีพควรจะทำโดยผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมต่างๆ และในสถานการณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งจะช่วยในการจัดหาสารนิเทศเกี่ยวกับทรัพยากรอื่นๆ เพื่อผู้ใช้ และส่งผลให้ทราบถึงความต้องการและปัญหาของผู้ใช้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้มีการจัดโปรแกรมร่วมกันด้วย

๒.๔ บริการชั่วคราว

ห้องสมุดข่ายงานจะส่งเสริมการใช้บริการชั่วคราวให้แก่ผู้ที่มีสิทธิเข้าร่วมในโปรแกรม อันเนื่องมาจากความพิการชั่วคราว บริการนี้จะมีคุณภาพเช่นเดียวกับบริการที่จัดให้ผู้พิการ

๒.๕ การวัดความพึงพอใจของผู้ใช้

จะต้องมีการวัดความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อบริการที่ห้องสมุดให้ ต่อไปนี้คือตัวอย่างของวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถใช้ในการวัดความพึงพอใจ

การสำรวจ

การประชุมกับกลุ่มผู้ใช้ที่จัดมาโดยเฉพาะ

การจัดประชุมผู้ใช้ตามกำหนดการเป็น

ประจำ

กระตุ้นผู้ใช้ให้รายงานปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้น หรือให้คำแนะนำแก่ห้องสมุด

พยายามติดตามผู้ใช้อย่างสม่ำเสมอเพื่อพิจารณาถึงประสิทธิผลของหน่วยงานในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

๒.๑๐ การให้ความรู้และสารนิเทศแก่

สาธารณชน

ห้องสมุดทั้งหมดในข่ายงานจะรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้สาธารณชนได้เข้าใจบริการต่างๆ ของห้องสมุด และเพื่อส่งเสริมให้ผู้ใช้เสนอความเห็นและความต้องการของตนต่อห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการขยายงาน ตลอดจนการปรับปรุงห้องสมุดให้ดีขึ้น □

บริการสำหรับคนตาบอดที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมลายา¹

แปลและเรียบเรียง โดย จุรีรัตน์ ผ่องแผ้ว²

หลังจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมลายาเพียง ๑๐ ปี ได้มีนักศึกษาตาบอดเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๙๗๐ ตั้งแต่นั้นมาในแต่ละปีจะมีนักศึกษาตาบอดเข้าเรียนปีละประมาณ ๒-๓ คน และมีนักศึกษาตาบอดสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยนี้ถึง ๒๑ คน ในปัจจุบันมีนักศึกษาตาบอด ๔ คน กำลังศึกษาระดับปริญญาโท ๓ คน ระดับปริญญาตรีด้านศิลป ๔ คน และด้านกฎหมาย ๒ คน

นักศึกษาตาบอดในฐานะที่เป็นผู้ใช้ห้องสมุด ย่อมมีความต้องการพิเศษบางประการ จึงมีความจำเป็นที่ห้องสมุดจะต้องจัดหาบริการพิเศษให้โดยเฉพาะ เพื่อทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ได้โดยมีอุปสรรคน้อยที่สุด ในระยะแรกห้องสมุดมหา-

วิทยาลัยมลายา (UML) ได้อำนวยความสะดวกให้โดยการจัดหาโต๊ะพิเศษเฉพาะตัวสำหรับนักศึกษาตาบอด โดยยอมให้มีคนมาอ่านหนังสือตำราให้ฟังในห้องสมุด ใน ค.ศ. ๑๙๗๘ ห้องสมุดได้ก่อตั้งแผนกใหม่ขึ้น คือแผนกโสต เพื่อจัดให้บริการสำหรับคนตาบอด วัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การรวบรวมและจัดทำกรบันทึกหนังสือตำราต่าง ๆ ที่จำเป็นลงในเทปตลับ (cassette tape) เพื่อให้คนตาบอดสามารถเข้าใช้ได้ทันที ในขณะที่คนสายตาปกติสามารถอ่านทุกสิ่งทุกอย่างที่จับต้องได้ แต่คนตาบอดสามารถจะรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างจำกัดเฉพาะแต่วัสดุที่พวกเขาสามารถจะอ่านได้เท่านั้น เช่น หนังสืออักษรนูนสำหรับคนตาบอด หรือหนังสืออักษรเบรลล์ (Braille) และแผ่นเสียงต่าง ๆ สำหรับคนตาบอดสนิท

¹ B. Krishnan, "Services for the Blind at the UM Library," Kekal Abadi (March 1984): 13-15

² อาจารย์ประจำ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

และหนังสือที่มีตัวพิมพ์ใหญ่กว่าปกติสำหรับ
คนตาบอดไม่สนิท

วัสดุห้องสมุดสำหรับคนตาบอดที่มหา-
วิทยาลัยมลายา จัดแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ
อักษรเบรลล์ และเทปเสียง (audio cassette)
หนังสืออักษรเบรลล์จะถูกจัดเก็บในชั้น แต่
พวกเทปเสียงจะจัดเก็บต่างหากแยกจากหนังสือ
โดยจัดเก็บที่แผนกโสตของห้องสมุด แผนกนี้
อยู่ชั้นบนสุดของตึกห้องสมุด ถึงแม้ว่าเรื่องที่
ฟังจะไม่ถูกต้องตามหลักการในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
กับคนตาบอด แต่ก็ไม่มีทางเลือกที่เหมาะสม
กว่านี้ ทั้งนี้เพราะแผนกนี้เป็นแผนกที่จัดตั้ง
หลังสุด

สิ่งที่มีในห้องสมุด (Collection)

ในระยะแรกของการพัฒนาทรัพยากร
ห้องสมุดได้รับบริจาคหนังสืออักษรเบรลล์เพียง
๒๑ ชื่อเรื่องจาก The Royal National
Institute for the Blind (R.N.I.B.) หนังสือ
เหล่านี้มีจำนวนถึง ๖๖ เล่ม ซึ่งได้จัดเก็บบน
ชั้นถ้ำหนึ่งของตัวตึกชั้นล่างของห้องสมุดและ
ยังได้รับหนังสือกึ่งนันทนาการจากสถาบันเดียว
กันนี้อีกเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบันมีจำนวนถึง ๔๓๔
เล่ม ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ซึ่งเป็นสาขาหนึ่ง
ของมหาวิทยาลัยมลายามีหนังสืออักษรเบรลล์
ซึ่งเป็นหนังสือตำราเรียนถึง ๒๔ ชื่อเรื่อง

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ สมาคมสตรีชาว
อังกฤษ (The British Women's Association)
ได้บริจาคเทปคassetที่ยังไม่ได้บันทึกเสียงจำนวน
๕๐๐ คasset เพื่อให้ใช้ในการบันทึกเสียงหนังสือ
ตำราวิชาต่าง ๆ และต่อมาในปี ๑๙๘๑ ก็ได้
รับบริจาคจากสมาคมอีก ๑๑๐ คasset ปัจจุบัน
นี้ได้นำมาบันทึกตำราเรียนในสาขาวิชาต่าง ๆ ลงเทป
เป็นจำนวนถึง ๕๐๐ คasset รวม ๔๕ ชื่อเรื่อง
ซึ่งในจำนวนนี้รวมวิชากฎหมายด้วย ภายหลัง
การบันทึกเทปและจัดหมวดหมู่แล้ว คนตาบอด
สามารถเข้าใช้ได้ทันที โดยขณะเดียวกันหนังสือ
อีก ๕ เรื่องกำลังดำเนินการบันทึกเทปอยู่ เทป
เสียงต้นฉบับทั้งหมดจัดเก็บรักษาไว้ที่แผนก
โสต เนื่องจากห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ตั้งอยู่ที่
ตึกอีกหลังหนึ่ง จึงจำเป็นต้องบันทึกเทป
หนังสือกฎหมายเป็น ๒ ชุด ซึ่งมีจำนวน ๗ ชื่อ
เรื่องรวม ๘๐ คasset โดยเก็บไว้ที่ห้องสมุด
คณะนิติศาสตร์ ๑ ชุด เพื่ออำนวยความสะดวก
ให้นักศึกษาตาบอด ๒ คนที่เรียนในคณะนี้

เพื่อดำรงไว้ซึ่งหลักการที่ได้ประกาศไว้
ว่า จะให้การศึกษากับทุก ๆ ด้านแก่นักศึกษาที่เข้า
มาศึกษาภายในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ดังนั้น
มหาวิทยาลัยไม่ได้จำกัดการบริการสำหรับนัก-
ศึกษาตาบอดเพียงหนังสือตำราเท่านั้นห้องสมุด
ยังบริการจัดหาหนังสืออื่น ๆ ให้โดยได้รับความ
ช่วยเหลือจากห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน แผนกให้
บริการสำหรับคนตาบอดและคนพิการประเภท

แขนขาซึ่งมีวัสดุการอ่านมากมายที่ถูกบันทึก
เทปไว้ เช่น นวนิยาย เป็นต้น และจะ
อนุญาตให้ยืมได้ ถ้ามีผู้ร้องขอ
สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Facilities)

แม้ว่าหลักสำคัญสำหรับการบริการห้อง
สมุดเพื่อคนตาบอดจะอยู่ที่ความร่วมมือกันระ-
หว่างแผนกโสตกับแผนกบริการ แต่ก็ได้รับความ
สนับสนุนจากแผนกอื่น ๆ ในห้องสมุด
ด้วยเช่นกัน

ห้องสมุดได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการบันทึก
เสียงตำราเรียนที่คณะต่างๆส่งลงเทปสำหรับ
นักศึกษาตาบอด ห้องสมุดมีเครื่องบันทึกเสียง
พร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็นเช่น ไมโครโฟน สำหรับ
ผู้อ่านหนังสือลงเทป อาสาสมัครส่วนมากมาจาก
สมาคมสตรีชาวอังกฤษ สมาชิกและคนทำงาน
ในห้องสมุดมาช่วยอ่าน หนังสือตำราจะถูกส่ง
ให้นักศึกษาเมื่อใดก็ได้เมื่อต้องการ การ
กระทำดังนี้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยยัมลาซาจะต้อง
ติดต่อประสานงานกับคณะต่างๆ ซึ่งจะเป็นผู้
ส่งรายชื่อหนังสืออ้างอิงที่จำเป็นสำหรับหลัก-
สูตรที่นักศึกษาตาบอดเลือกเรียน เทปต้นฉบับ
จะเก็บรักษาไว้ที่แผนกโสต และไม่อนุญาตให้
ยืม แต่นักศึกษาตาบอดจะได้รับอนุญาตให้นำ
เทปเปล่ามาอัดได้โดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ทำให้
โดยใช้เครื่องถ่ายเทป

นักศึกษาสามารถใช้เครื่องบันทึกเสียง
ที่ประดิษฐ์ โดย The American Printing

House for the Blind ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ
สามารถเล่นเทปได้ ๔ รองเสียง มีเครื่องควบ
คุมความเร็ว เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเล่นเทป
ความเร็วต่ำสุดได้เท่าที่ต้องการ นอกจากนี้ปุ่ม
ควบคุมก็ยังเป็นตัวอักษรเบรลล์

ในปี ค.ศ. ๑๙๘๑ ห้องสมุดได้รับบริ-
จาคเครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ จำนวน ๖ เครื่อง
จากมหาวิทยาลัยไอไอโอ แห่งประเทศสหรัฐ-
อเมริกา แต่เครื่องเหล่านี้ไม่ค่อยได้ใช้
ประโยชน์มากนัก ทั้งนี้เพราะการจัดทำข้อมูล
ในรูปของตัวอักษรเบรลล์ ไม่ค่อยเป็นที่นิยม
ด้วยในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีสมัยใหม่สามารถ
ประดิษฐ์เครื่องมือต่าง ๆ เช่น เทปเสียง และ
เครื่องเล่น ซึ่งสะดวกในการใช้มากกว่าและมี
น้ำหนักเบากว่า การใช้เครื่องเล่นเทปมีบทบาท
สำคัญยิ่งขึ้นในการเรียน เพราะสะดวกในการ
หมุนกลับ

ในต้นปี ค.ศ. ๑๙๘๓ ห้องสมุดมหา-
วิทยาลัยยัมลาซา ได้จัดซื้อโทรทัศน์วงจรปิด
(CCTV) เพื่อให้บริการแก่นักศึกษาปริญญาโท
ผู้ซึ่งจักษุพิการบางส่วน CCTV นี้สามารถ
ขยายตัวหนังสือธรรมดาได้สูงสุดถึง ๒๐ เท่า
บนจอกว้าง ๑๔ นิ้ว

โต๊ะพิเศษสำหรับนักศึกษาตาบอดที่ชั้นล่าง
ของห้องสมุดนี้ พวกเขาสามารถจะฟังเทปหรือ
ฟังผู้ช่วยอ่านหนังสือได้โดยไม่เป็นที่รบกวน
นักศึกษาอื่น ๆ ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ก็ได้จัด

ให้บริการเช่นเดียวกันนี้ ปรากฏว่านักศึกษาตาบอดพวกนี้มีความพอใจเป็นอย่างมากในบริการที่ห้องสมุดจัดหาให้โดยเฉพาะโต๊ะพิเศษซึ่งมีอาสาสมัคร (ส่วนมากเป็นเพื่อนร่วมห้อง) มาอ่านหนังสือให้ฟังและบางที่ได้อภิปรายถึงเนื้อหาของวิชานั้น ๆ ด้วย ส่วนการฟังเทปที่แผ่นกาสีตนั้น จะฟังได้เฉพาะที่แผ่นในเวลาทำงานเท่านั้น บางท่านอาจสงสัยว่าทำไมนักศึกษาตาบอดไม่ค่อยใช้บริการถ่ายเทปที่แผ่นกาสีตจัดไว้บริการ บางทีอาจเป็นได้ที่นักศึกษาไม่ทราบว่ามีบริการ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วได้ประกาศเรื่องบริการนี้ให้ทราบโดยทั่วไปแล้ว ในอนาคตห้องสมุดวางแผนจะจัดโครงการปฐมนิเทศสำหรับนักศึกษาตาบอดเป็นพิเศษเพื่อแนะนำบริเวณต่าง ๆ ในห้องสมุดที่จะให้บริการแก่พวกเขา

การจัดบริการพิเศษสำหรับคนตาบอดที่ห้องสมุดได้รับความสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณะต่าง ๆ และองค์การอาสาสมัครภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะศาสตราจารย์ Madya Chua Tee Tee ผู้แจ้งให้ห้องสมุดทราบถึงความต้องการของนักศึกษาตาบอด และการจัดการสัมมนาและการประชุมเกี่ยวกับคนตาบอด และสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย (Malaysian Association for the Blind) ซึ่งได้ช่วยวางแผนจัดทำหนังสืออักษรเบรลล์จากหนังสือคำรา

ต่าง ๆ ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดที่ห้องสมุดได้รับจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ช่วยให้ห้องสมุดจัดบริการให้แก่นักศึกษาตาบอดได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

พัฒนาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับเครื่องช่วยอ่าน (New Development in Reading Aids)

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ทำให้คนพิการสามารถเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ในด้านการศึกษาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคนตาบอด การสงเคราะห์และการพัฒนาการประดิษฐ์เครื่องช่วยต่าง ๆ ได้อำนวยความสะดวกในการเล่าเรียนเป็นอย่างมาก อักษรเบรลล์เป็นต้นกำเนิดของเครื่องช่วยเหลือเท่านั้น ต่อมาพัฒนาการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดการประดิษฐ์เครื่อง Optacon (Optical to-tactile converter) คือ เครื่องอ่านหนังสือสำหรับคนตาบอด และเครื่องอ่านออกเสียง (The Kurzweil Reading Machine) ซึ่งทำให้คนตาบอดเข้าถึงวัสดุการอ่านต่าง ๆ ในขอบเขตที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

The Optacon — เครื่องอ่านหนังสือของคนตาบอด

เครื่องช่วยอ่านนี้มีลักษณะเบาหวิว ใช้นาฬิกาถ่วงบตุรี ผู้ใช้จะเปิดไฟสัญญาณส่องไปที่แถวของอักษรด้วยมือข้างหนึ่งและวางนิ้ว

ซ์ของมืออีกข้างหนึ่ง ไว้บนปุ่มอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อไฟส่องผ่านตัวอักษร vibrators ตัวเล็ก ๆ จะส่งสัญญาณของตัวอักษรแต่ละตัวไปที่นิ้วของผู้ใช้ เครื่องนี้สามารถอ่านได้ถึงนาทิละ ๘๐ คำ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้อย่างยิ่ง คือสามารถอ่านหนังสือได้ทุกชนิดที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์ธรรมดา ๆ

Kurzweil Reading Machine— เครื่องอ่านออกเสียง

เครื่องช่วยอ่านชนิดนี้เป็นสิ่งประดิษฐ์สำหรับผู้มีความบกพร่องทางสายตาที่ดีที่สุดที่ได้มีการค้นคิดขึ้นมา มันเป็นเครื่องกลไกที่

สามารถเปลี่ยนตัวอักษรของภาษาบางภาษาออกมาเป็นคำพูด ออกแบบโดยเฉพาะสำหรับคนตาบอด โดยมีแป้นอักษรซึ่งเมื่อกดลงไป เครื่องนี้จะสะกดตัวคำใดที่ส่งสียงออกมา ผู้ใช้สามารถที่จะใช้เครื่องนี้ได้โดยง่าย

โครงการในอนาคต

ได้มีการวางโครงการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในการให้บริการพิเศษสำหรับคนพิการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยยัมลยา โดยพยายามที่จะจัดหาบริการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับผู้ใช้อ

ปัญหา คำถาม ความคิด คำตอบ

ควบคุมโดย เพ็ญศรี ก๊วยสุวรรณ

คุยกันก่อน

ต้นปีที่สองของการมีคอลัมน์ “ปัญหา คำถาม ความคิด คำตอบ” แล้ว สถานการณ์โดยทั่วไปของการจัดการคอลัมน์นี้ยังไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง อุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้หยิบยกมาคุยกันในฉบับก่อน ๆ ก็ยังคงมีอยู่และยังไม่พบแนวทางแก้ไข จากการได้พูดคุยกับเพื่อนบรรณาธิการบางคนมีความเห็นว่าเงื่อนไขเรื่องเวลาน่าจะเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ทำให้มีผู้ตั้งคำถามและมีผู้ให้คำตอบน้อย การที่ผู้อ่านจะถามคำถามทั้ง ๆ ที่ทราบว่าจะรอคำตอบเป็นเวลานานเนื่องจากวารสารออกเพียงปีละ ๔ ฉบับ และแต่ละฉบับยังออกได้ไม่บ่อยตรงเวลาเสียอีกนั้น คงต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมากเป็นพิเศษทีเดียว และการที่ผู้อ่านจะให้คำตอบ ก็มักจะเกรงไปว่าอาจจะมีผู้อื่นตอบแล้ว หรือคำถาม—คำตอบ เหล่านี้ล้าสมัยไปแล้ว เหล่านี้เป็นต้น

โปรดอย่าปล่อยให้ปัญหาดังกล่าว ๆ เหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อความพยายามของเรา การติดต่อสื่อสารระหว่างพวกเราเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์น่าจะมีต่อไป และไม่น่าจะมีขอบเขตจำกัดอยู่ที่คำตอบเดียว วิธีการเดียว ทางเดียว หรือบุคคลคนเดียว คิฉันและเพื่อนจะยังอยู่ที่นี้เพื่อรอรับปัญหา คำถาม ความคิด คำตอบ จากท่าน แล้วถ่ายทอดลงในคอลัมน์นี้เพื่อให้พวกเราได้ทราบร่วมกัน

ปัญหา / คำถาม

ถาม ๘ ห้องสมุดจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้อย่างไรบ้าง ถ้าห้องสมุดของท่านเคยจัดกิจกรรมเหล่านี้ โปรดเล่าสู่กันฟังด้วย

ถาม ๙ ห้องสมุดของท่านต้องการรับหนังสือบริจาคหรือไม่ หนังสือประเภทใดบ้างที่ท่านต้องการ

ถาม ๑๑ ห้องสมุดของท่านเคยมีนักศึกษา
แอบทำบัตรห้องสมุดไว้ใช้มาก
กว่า ๑ ใบบ้างหรือไม่

ถาม ๑๓ ท่านเคยเกิดอารมณ์เครียดในการ
ทำงานห้องสมุดบ้างหรือไม่ ถ้า
เคย โปรดยกตัวอย่างสถานการณ์
ที่ก่อให้เกิดอารมณ์เครียดเหล่านั้น

ความคิด / คำตอบ

ถาม ๑๒ ท่านเคยศึกษาเรื่องการเก็บหนังสือ
ชั้นชั้นไว้บ้างหรือไม่ อยาก
ทราบว่าสถิติการเก็บหนังสือของ
เจ้าหน้าที่ในสภาพปกติจะเก็บได้
ชั่วโมงละกี่เล่ม

ตอบ ๑๒.๑ ผู้ตอบยังไม่เคยศึกษาเรื่องการ
เก็บหนังสือชั้นชั้น แต่เคยอ่าน
ในคอลัมน์ Action Exchange
ในวารสาร American Libraries
Vol. 18 No. 10 Nov. 1987
มีผู้แจ้งว่าเคยศึกษาเรื่องนี้ 3 ราย:-

George W.S. Hays บรรณารักษ์ห้อง
สมุดประชาชน Rodman ในรัฐโอไฮโอแจ้ง
ว่าได้ศึกษาเรื่องนี้หลายปีมาแล้ว และตั้ง
มาตรฐานของการเก็บหนังสือไว้ ๗๕ เล่มต่อ
ชั่วโมง มาตรฐานนี้รวมเวลาตั้งแต่เรียงหนังสือ
ใส่รถเข็นและนำหนังสือขึ้นเรียงบนชั้นเสร็จ
เรียบร้อยแล้ว

Roy Chang บรรณารักษ์ห้องสมุด
มหาวิทยาลัย Western Illinois รัฐอิลลินอยส์
กล่าวว่า ประสบการณ์ของตนได้จากนักศึกษา
มหาวิทยาลัยซึ่งในสภาพปกติจะสามารถเรียงได้
๑๐๐ - ๒๐๐ เล่มต่อชั่วโมง รถเข็นที่ใช้มี
๓ ชั้น มีความยาว ๓๐ นิ้วและจุหนังสือที่เรียง
เสร็จแล้วประมาณ ๕๐ เล่ม Chang ระบุว่า
ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างผู้เรียงได้เร็วหรือ
ช้าขึ้นอยู่กับจำนวนหนังสือที่ผู้เรียงหยิบจากรถ
เข็น ถ้าผู้เรียงหยิบเพียง ๑ หรือ ๒ เล่ม ใน
แต่ละครั้งจะเรียงได้ ๖๐ - ๘๐ เล่มต่อชั่วโมง
แต่ถ้าผู้เรียงได้รับการฝึกให้หยิบหนังสือไว้ใน
อ้อมแขนประมาณ ๑๐-๑๕ เล่มขณะเรียงแล้ว
จะสามารถเรียงได้ ๑๒๐-๑๔๐ เล่มต่อชั่วโมง
และถ้าทำเป็นทีมโดยใช้คน ๒-๓ คน หยิบ
หนังสือจากรถเข็นกันเดียวกันจะยิ่งทำได้
เร็วขึ้น

Marilyn Clay Veracka บรรณารักษ์
ห้องสมุด Whetstone รัฐโอไฮโอ กล่าวว่าจาก
การสำรวจอย่างการเรียงหนังสือชั้นชั้นที่ห้อง-
สมุด Whetstone ของนักเรียนชั้นมัธยมและ
นักศึกษาชั้นปีที่ ๑ พบว่าอย่างน้อยที่สุดในการ
๑๕ นาที จะเรียงหนังสือได้ ๑ คันรถ รถเข็น
นี้จะวางหนังสือเฉพาะแถวบนแถวเดียวทำให้
จุหนังสือเพียง ๓๐-๓๕ เล่ม ดังนั้นในเวลา
๑ ชั่วโมงจึงเรียงได้ประมาณ ๑๒๐-๑๔๐ เล่ม

แต่ถ้าเป็นหนังสือเด็กหมวด ๕๐๐-๘๐๐ และ
หนังสือภาพจะใช้เวลา ๒๐ นาทีในการเรียง
หนังสือ ๑ กัณธหรือประมาณ ๗๐ เล่มต่อ
ชั่วโมง ทั้งหมดนี้รวมเวลาในการจัดชั้นให้

เรียบร้อย ตั้งหนังสือให้ตรง ขยับหนังสือและ
เก็บเศษกระดาษด้วย □

อัจฉริยา รามสมภพ

ปัญหา/คำถาม ฉบับนี้

ถาม ๑๕ ท่านคงเคยพบแผ่นปลิวหรือใบแทรก เช่น ใบแก้คำผิด แผนภูมิ ตาราง
เป็นต้น ติดมากับหนังสือโดยไม่ได้เย็บติดกับตัวเล่มบ่อย ๆ ท่านมีวิธี
จัดการกับสิ่งเหล่านี้อย่างไรบ้าง บางห้องสมุดใช้วิธีทำซองหรือกระเป๋าทัด
ไว้กับปกหลังด้านใน แต่ก็ประสบปัญหาฉีกขาดสูญหายอยู่เนือง ๆ โปรด
ช่วยแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้

โปรดส่ง ความคิด/คำตอบ (หรือปัญหา/คำถาม) ของท่านมายัง
เพ็ญศรี กัญสุวรรณ

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก.ท.ม. ๑๐๒๐๐

กรุณาระบุด้วยว่า ท่านประสงค์จะให้ส่งคำตอบแทน เป็นเงิน (ประมาณ
๓๐ บาท) หรือเป็นวารสารฉบับที่ตีพิมพ์ข้อเขียนของท่าน

๕ ๒ เรื่องนาร

บุญญาอ่อน คือ การที่สมองหยุดชะงักการเจริญเติบโตทั้งแต่อยู่ในครรภ์ ขณะคลอด และหลังคลอด

ลักษณะของบุญญาอ่อน จะสังเกตได้ดังนี้

- มีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าวัย
- พัฒนาการล่าช้าทุกด้าน
- มีความสามารถในการเรียนรู้ต่ำ ทำให้มีความลำบากในการดำเนินชีวิต และการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม

สาเหตุ

- กรรมพันธุ์ โดยมีความผิดปกติทางพันธุกรรม ซึ่งทำให้เกิดภาวะบุญญาอ่อนร่วมกับมีความพิการทางร่างกาย
- สิ่งแวดล้อม ที่ทำให้สมองหยุดชะงักการเจริญเติบโต ในขณะที่ครรภ์ มารดากินยาขับเลือดหรือยาอันตรายต่าง ๆ ดื่มเหล้า สูบบุหรี่จัด หรือโดนสารที่เป็นพิษอื่น ๆ มารดาเป็นโรคติดเชื้อ เช่น ซิฟิลิส และหัดเยอรมัน หรือได้รับความกระทบกระเทือนระหว่างตั้งครรภ์ หรือมารดาขาดอาหารที่มีคุณค่า ในขณะที่คลอด กลอดยาก กลอดก่อนกำหนด กลอดทำผิดปกติหรือไม่ถูกหลักวิชา หลังคลอดแล้วเด็กขาดอาหารที่มีประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของสมอง มีอาการชัก ตัวเหลือง ตีตกเชื้อ ท้องเสียบ่อย ๆ ในวัยทารก ได้รับความกระทบกระเทือน และอุบัติเหตุทางสมอง หรือได้รับสารพิษ เช่น สารตะกั่วจากของเล่นที่ไม่ถูกสุขลักษณะ □



จัดพิมพ์จำหน่ายโดย... สำนักพิมพ์ ดันอ้อ
๑๐๕๑/๒๒๓ ศูนย์การค้าจักรวรรดิทอง ถ.เพชรบุรีตัดใหม่ กทม. ๑๐๕๐๐
โทร. ๒๕๓-๔๕๒๔-๕ ต่อ ๓

หนังสือของสำนักพิมพ์ ดันอ้อ ได้รับรางวัลจาก

คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๕ , พ.ศ. ๒๕๓๐

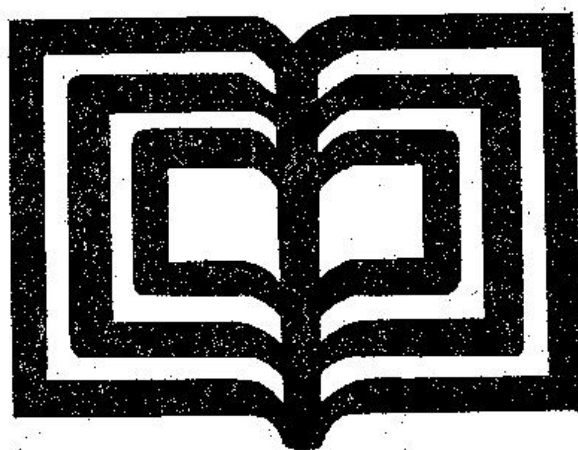


ชาวนาไทยได้รับรางวัล นอมา
จากประเทศญี่ปุ่น

ได้รับรางวัล 2 ประเภท
คำประพันธ์
หนังสือสวยงาม

ด้วยความปรารถนาดี

จาก



สำนักพิมพ์อิสระสำเนา

๓๒๖-๘ สยามสแควร์ ซอย ๔ ปทุมวัน กทม. ๑๐๕๐๐

โทร. ๒๕๒๐๒๓๙, ๒๕๒๙๔๒๙

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
๒๗๑ - ๒๗๓ เชียงสะพานลอยสุทธิสาร ถ.วิภาวดีรังสิต พญาไท กทม. ๑๐๕๐๐

ให้บริการ

- จัดตั้งห้องสมุด
- ออกแบบแปลนห้องสมุด
- จัดหาวัสดุ/อุปกรณ์ห้องสมุด
- จัดหาครุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับห้องสมุด
- จัดทำบัตรรายการ ครอบชุด
- ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินงานห้องสมุด
- เป็นศูนย์กลางการรับและบริจาคหนังสือ

จำหน่าย

ครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์ ทุกประเภทในห้องสมุดที่ได้มาตรฐาน
พร้อมด้วยคุณภาพดีเยี่ยม ในราคายุติธรรม เงินสดลดเปอร์เซ็นต์

สมาชิกสมาคม

โปรดรับสมัครเป็นสมาชิกสมาคมห้องสมุดฯ ตั้งแต่วันนี้ และท่าน
จะได้รับ วารสารห้องสมุด ข่าวสมาคม และข่าวสารต่าง ๆ จาก
สมาคม

สนใจใช้บริการ โปรดโทรศัพท์ติดต่อโดยตรงได้ที่ ๒๗๑ - ๒๐๔๔
หรือตามที่อยู่ข้างบน

